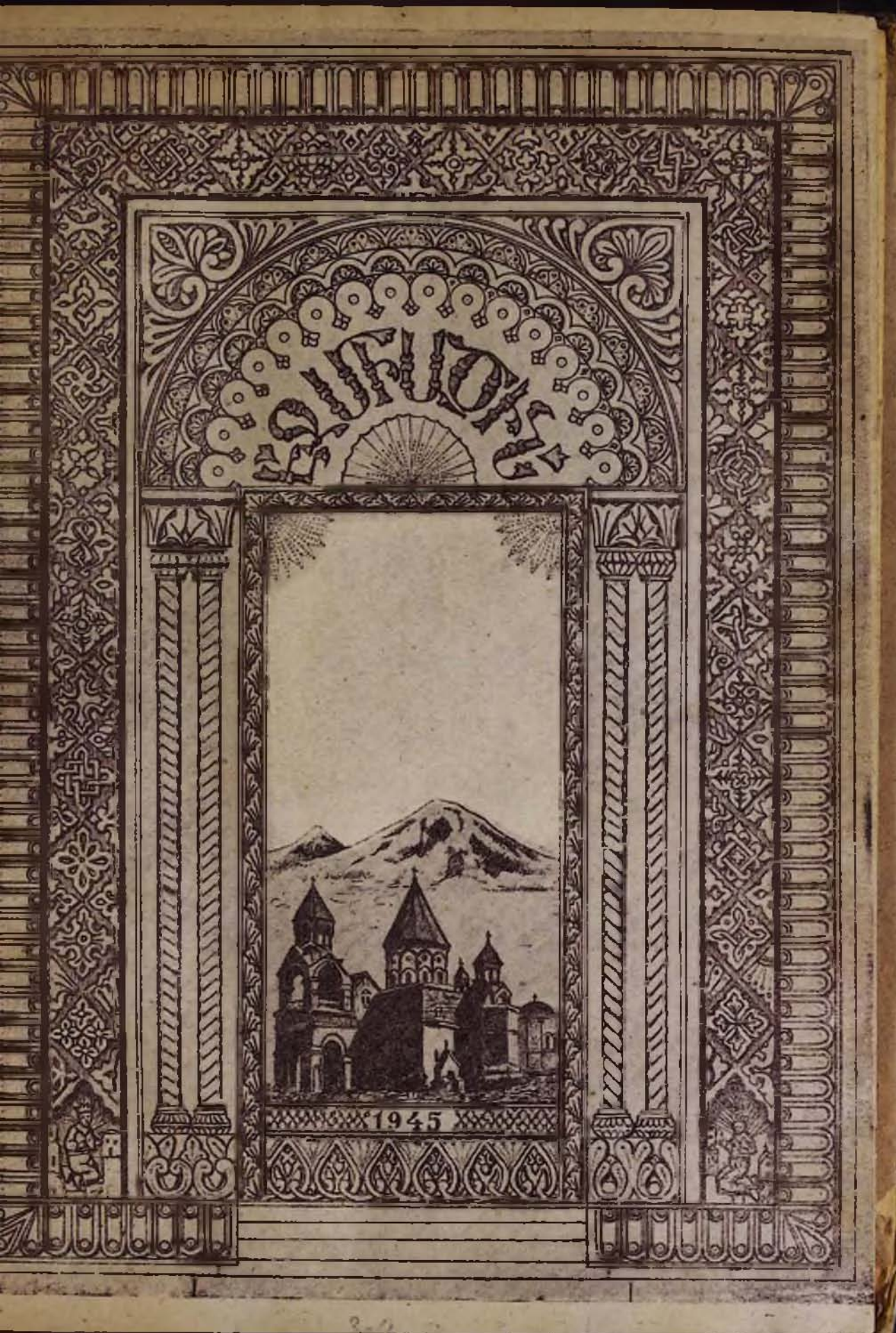




ԱՄ 146

Ռ Յ Ղ Դ

Բ. ՏԵՂԻ

ՀՈՒՆԻՍ—ՀՈՒԼԻՍ



Պատգամաբան Երանյան
ՀԱՅԻՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ
Ա.Ի.ԶԱՐԻՉԵՐԻ

1945



ՍՈՒԳԱՍԻ Է
1952 թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հայկեղեցու ժողովի մասին	3
ՊԱՇՏՈՆԱԳՆՆ	
2. Համազգային եկեղեցական ժողովի նախագահության հե- ռագիրը ՍՍՌՄ ժողկոմսովետի նախագահ Գեներա- լիտսիմուս Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆԻՆ	7
3. Համազգային եկեղեցական ժողովի երախտագիտական հե- ռագիրը ՍՍՌՄ ժողովրդական կոմիսարների Սովետի նախագահ Գեներալիտսիմուս Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆԻՆ	8
4. Համազգային եկեղեցական ժողովի հեռագիրը ՍՍՌՄ Գերա- դույն Սովետի նախագահության նախագահ Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆԻՆ	9
5. Համազգային եկեղեցական ժողովի հեռագիրը Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սովետի նախագահության նախագահ Մալակ Պետրոսի ՊԱՊՅԱՆԻՆ	9
6. ՍՍՌ Միության Կառավարության ներկայացուցիչ, ՍՍՌՄ Կրոնական պաշտամունքի Գործերի Խորհրդի նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկու ճառը Համազգային եկեղեցական ժողովում	10
7. ՀՍՍՌ Կառավարության ներկայացուցիչ, Հայկական ՍՍՌ ժո- ղկոմսովետին կից Հայ եկեղեցու Գործերի Խորհրդի նա- խագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանի ճառը Համազգային ե- կեղեցական ժողովում	12
8. Դոկտոր Հ. Զոնսոնի ճառը	14
9. Ս. Էլմիաձեի Համազգային եկեղեցական ժողովի դիմումը Քրիստոնյա աշխարհին	15
10. Համազգային եկեղեցական ժողովի հեռագիրը Ամենայն Ռու- սիո Պատրիարք Ալեքսիին	16
11. Շնորհավորական նամակներ և հեռագրեր Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի ընտրության և օծման առթիվ և նորին Վեհափառության պատասխանը	16
ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ	
12. Համազգային եկեղեցական ժողովը	22
13. Համազգային եկեղեցական ժողովի աշխատանքների մասին	27
14. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գեվորգ Զ-ի օծման հանդեսը	45
15. Ծաղկերույթի պատիվ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի	49
ԽՐՈՆԻԿԱ	
11. Արժանավայել զնահատակուն	50
17. Հայ եկեղեցու ժողովին ժամանած պատգ. ու հյուրերի ընդունելությունը Հայկական ՍՍՌ ժողկոմսովետում	50
18. Ընդունելությունը ՀՍՍՌ ժողկոմսովետին կից Հայ եկեղեցու Գործերի Խորհրդում	51
19. Ծաղկերույթ ՀՍՍՌ ժողկոմսովետին կից Հայ եկեղեցու Գոր- ծերի Խորհրդում	51
20. Երախտագիտության նվեր	52

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀՈՒՇՆԵՐԻՑ ԵՎ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

21. Կ. Իան. Գալիայան— Գեպի շալիկներ	53
22. Գեղեթիկ վարդապետ— Ուխտավորի մը հուշատետրերն	55
23. Կարապետ աղ. Իան. Մանուկյան— Մի քանի օր Հայաստանում	56
24. Հուգիլ տպավորություններ	60
25. Հայ եկեղեցական ժողովի պատգամավորների և հյուրերի մեկնումը	61
26. Ազգային եկեղեց. ժողովի արտասահմ. պատգամ. շնորհակալ. հեռագիրը	62
27. 1945 թվի հունիսի 16-ի Համազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորների անվանացուցակը	64

ԽՄԲԸ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ ԹԵ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
ԵՎ ԹԵ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ
ԽՄԲԸ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԸՍՑԵՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՍՍՏՔ
ԷՋՄԻԱԾԻՆ, „ԷՋՄԻԱԾԻՆ“ ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
Армянская ССР, Эчмиадзин, Редакция журнала „Эчмиадзин“
Redaction of the magasin „Echmiadzin“ Armenian, USSR.

Պատվեր № 1087 քաիբ. 1500

Հայկական ՍՍՏՔ ԺԿՍ-ի և Կից քերթերի և համագործակցության, Երևան

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԱՅ Զ

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ԵՎ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ



ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

Հունիսի 16—22-ին Էջմիածնում շարունակվում էին Հայ Եկեղեցական Ժողովի աշխատանքները: Եկեղեցական Ժողովը լրսեց ու միաձայն հավանություն տվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի տեղապահ Գևորգ արքեպիսկոպոս Չեորեքչյանի ղեկուցումը Հայրենական մեծ պատերազմի օրերին հայ եկեղեցու կատարած գործունեության մասին: Եկեղեցական Ժողովը լսեց ու քննարկեց նաև մի շարք այլ եկեղեցական հարցեր:

Այնուհետև Եկեղեցական Ժողովը անցավ Մայրագույն Պատրիարքի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությանը: Հայ եկեղեցու կանոնների համաձայն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրության արարողությունը կատարվեց Էջմիածնի Մայր Տաճարում դռնիակ: Ընտրությունից առաջ բացատրվեց թեկնածու առաջադրելու և Կաթողիկոս ընտ-

րելու կարգը, և Եկեղեցական Ժողովի բոլոր պատգամավորները երդում ընդունեցին, որից հետո գաղտնի քվեարկությամբ միաձայն Մայրագույն Պատրիարք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրվեց Գևորգ արքեպիսկոպոս Չեորեքչյանը: Ընտրությունից հետո Եկեղեցական Ժողովի ամբողջ կազմը երգեց «Էջմիածին ի հորե»:

Հունիսի 24-ին Էջմիածնի Մայր Տաճարում հանդիսավոր պատարագով տեղի կունենա Ամենայն Հայոց նորընտիր Կաթողիկոս Գևորգ Զ.-ի օծումը:

Հայ եկեղեցական Ժողովը իր աշխատանքի սկզբում մեծ խանդավառությամբ ողջունի հեռագիր ուղարկեց ընկեր Ստալինին:

(ՀՀԳ)

(«Սովետական Հայաստան», 24 հունիսի 1945 թ., № 126 (7379))



Համազգային եկեղեցական ժողովը 1945 թ. հունիսի 22-ի նիստում՝ ժամի 4-ին ել 45 քույրին ու Էջմիածնի Մայր Տաճարում՝ միաժայն ԱՄՆՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱ-ԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ել ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԸՆՏՐԵՅ Ց. ԳԵՎՈՐԳ ՍՐԱԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ:

1945 թ. հունիսի 24-ին ու Էջմիածնի Մայր Տաճարում՝ սեղի ունեցալ նորին վեհափառութեան ԱՄՆ-ՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Ց. Ց. ԳԵՎՈՐԳ Զ-ի ՕՃՈՒՄԸ:



Նորին Ս. Օծուբյուն Տ. Տ. Գեվորգ Զ. Վեհափառ և Սրբազնագույն
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց



ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՍՍՌՄ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄՍՍԱՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԵՆԵՐԱԼԻՍՍԻՄՈՒՍ Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆԻՆ

Ս. Էջմիածնի Համազգային եկեղեցական ժողովը պատմական խոշոր նշանակություն ունեցող երկու հեռագիր է հղել ՍՍՌ Միության ժողովուրդների մեծ առաջնորդ գեներալիսսիմուս ԻՌՍԻՖ ՎԻՍՍԱՐԻՈՆՈՎԻՉ ՍՏԱԼԻՆԻՆ: Համազգային եկեղ. ժողովը առաջին հեռագրի մեջ, որ հղել է իր աշխատանքների սկզբին, գոհունակությամբ նշում է հայկական պետականության ստեղծումը շնորհիվ ՄԵԾ ՍՏԱԼԻՆԻ, հայ ժողո-

վրդի մեծագույն բարեկամի: Երկրորդ հեռագրում, որ հղվել է աշխատանքների ավարտումից հետո, եկեղեցական ժողովը իր երախտագիտական անհուն զգացմունքն է արտահայտում այն հնարավորությունների ու ամենալայն աջակցության առթիվ, որ շնորհիվ է Միության Կառավարությունը Համազգային եկեղեցական ժողովին իր պարտականությունները կատարելու համար:

Մոսկվա, Կրեմլ

ՍՍՌՄ ԺՈՂՈՍՍՈՎՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՄԱՐԶԱԼ ՍՏԱԼԻՆԻՆ

Այսօր մենք, Սովետական Միության և արտասահմանյան երկրների հավատացյալ հայության ներկայացուցիչներս հավաքվելով Ս. Էջմիածնի դարավոր կամարների տակ, անցնում ենք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բնտրության և եկեղեցական մի շարք հարցերի լուծման, մեր աշխատանքին: Մենք լավ հասկանում ենք, որ առանց Ձեր բարեհաճ վերաբերմունքի հայ եկեղեցու համար պատմական առաջնակարգ նըշանակություն ունեցող այս իրադարձությունները կլինեն անիրականանալի: Այս օրերը ամենաերջանիկ օրեր են հայ ժողովրդի դարավոր պատմության մեջ, երբ Մեծ Միությունը, որի իրավահավասար անդամներից մեկն է Սովետական Հայաստանը, այս համաշխարհային ավերիչ պատերազմից շտեմնված հաղթանակով դուրս եկավ

Ձեր հանճարեղ ղեկավարության շնորհիվ, ՍՍՌՄ ժողովուրդների, մասնավորապես ռուս մեծ և վեհանձն ժողովրդի հերոսական ջանքերի շնորհիվ: Եվ առաջին զգացմունքը, որ տոգորում է մեզ, Սովետական Միության և արտասահմանի հայության պատգամավորներին, դա երախտագիտության և շնորհակալության զգացմունքն է դեպի Ձեզ, հայ ժողովրդի մեծագույն բարեկամիդ: Ձեր շնորհիվ իրականացված է հայ ժողովրդի ազատագրությունը ու հայկական պետականության վերածնունդը և մենք հաստատ հավատացած ենք, որ Ձեր օժանդակությամբ կիրականանան ճնշման ու հալածանքների հետևանքով տարագիր դարձած արտասահմանյան հայերի իղձերը և նրանք կվերադառնան իրենց Հայրենիք՝ Սովետական Հայաստան:

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԻ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԻՂԻՍԻՍ ՏԱՆՔ ԿԱՐՈՂԻԿՈՍ ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ազգրեմիի 'Տեղակալ Ամենայն Հայոց Հայրապետության ԳԵՎՈՐԳ

ԱՐՔԵՊՈՍԿՊՈՍ ԶԵՆՈՆԻԲԵՅԱՆ

Երուսաղեմի Պատրիարք ԿՅՈՒՐԵՂ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՃԱՆԻԿ ԶԱԳՐ

ՀՍՍՌ Գիտություն. Ակադեմիայի իսկական անդամ ՍՍ. ՄԱԼԽԱՍՅԱՆ 1

ՀՍՍՌ Գիտություն. Ակադեմիայի իսկական անդամ ԱՎ. ԽՍԱՀԱԿՅԱՆ 1

**ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ
ՍՍՈՒ ժՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ԳԵՆԵՐԱԼԻՍՍԻՄՈՒՍ Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆԻՆ**

**ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ԻՈՍԻՖ ՎԻՍՍԱՐԻՈՆՈՎԻԶ ՍՏԱԼԻՆԻՆ**

Հայաստանյայց եկեղեցու Համազգային ժողովի պատգամավորներն ավարտելով մեր աշխատանքները հաճույքն ու պատիվն ունենք հայտնելու Ձեզ մեր սրտագին երախտագիտությունը: Սովետական Միության մեզ տրված դյուրություններով մենք հնարավորություն ունեցանք կատարյալ համերաշխությամբ և միաձայնությամբ ընտրելու Ամենայն Հայոց Պատրիարք-Կաթողիկոս Տեր Դեվորգ արքեպիսկոպոս Չեղոնքյանին:

Հայրենասիրական զգացմունքով և դիտակցությամբ մեր անկեղծ ուրախությունն ենք հայտնում տեսնելով մեր Հայրենիքի կուլտուրական և տնտեսական վերելքը, որ վեր է քույր ակնկալություններից:

Չնայելով վերջին տարիների ահավոր պատերազմին, որ բնականաբար, երկրի ուժերը պիտի լարեր պատերազմական պահանջներին գոհացում տալու համար, տեսնում ենք, որ Հայաստանն ընթացել ու ընթանում է հարաճուն զարգացման ճանապարհով: Մենք տեսնում ենք Հայաստանում

արտադրական, գիտական, կուլտուրական, զեղարվեստական և այլ հաստատություններ ու հիմնարկներ: Մենք տեսնում ենք երբեմնի անապատ հողերն այժմ ծաղկած ու մշակված ոռոգման մեծ աշխատանքներով, և անհուն է մեր հրճվածքն ու հիացմունքը մեր ժողովրդական ու պետական կյանքի վերելքը տեսնելով: Մենք խորապես գիտակցում ենք, որ այս բոլորը հնարավոր է այն պատճառով, որ մեր ժողովուրդն էլ մեծ բարեբախտություն ունի Սովետական Միության մեկ անդամը լինելու, վայելելով Ձեր հայրական խնամքն ու բարյալակամ ուշադրությունը:

«Մենք մեծ հույս ունենք, որ Սովետական Միության պետական և քաղաքագիտական իմաստությունը կգտնի նաև միջոց ու ճանապարհ վերադարձնելու այն անարդարությունը, որին ենթարկվեց մեր ժողովուրդը առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում»:

Ազգային եկեղեցական ժողովի նախագահություն
(«Սովետ. Հայաստան», հուլիս, 6, 1945 թ., № 134 (7337))



ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՍՍՌԻ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆԻՆ

ՍՍՌԻ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻՔԱՅԻԼ ԽԼԱՆՈՎԻՉ
ԿԱԼԻՆԻՆԻՆ

Հայկական Համազգային եկեղեցական
ժողովը հավաքվելով Էջմիածնում և ստա-
նալով բոլոր հնարավորություններն իր աշ-
խատանքի համար դադարի քվեարկությամբ
միաձայն Ամենայն Հայոց Մայրապետին

Պատրիարք Կաթողիկոս ընտրեց Գեղարք
արքեպիսկոպոս Չեորեքչյանին:

Ժողովն իր երախտագիտությունն է հայտ-
նում Սովետական Կառավարության ուշա-
դրության և բարյացակամության համար:

Համազգային եկեղեցական ժողովի անունից Տաճն Կիլիկիո կաթողիկոս
ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԱՅԱԿ ՊԵՏՐՈՍԻ ՊԱՊՅԱՆԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԱՅԱԿ
ՊԵՏՐՈՍԻ ՊԱՊՅԱՆԻՆ

Այսօր Ս. Էջմիածնում Ազգային-եկեղե-
ցական ժողովի համար հավաքված պատ-
գամավորներս, Սովետական Միությունից և
Սիյուռքից, ուրախ ենք հայտնելու մեր ջերմ
և սրտագին շնորհակալությունները Սովե-
տական Հայաստանի Գերագույն Սովետի
Նախագահի, Մացակ Պետրոսի Պապյանին,
որ ընձեռեցիք մեզ ամեն հնարավորությու-

նեք, որպեսզի մենք կարողանանք այսօր
Հայաստանում գումարել այս պատմական
ժողովը: Նաև խորապես շնորհակալ ենք, որ
տվիք մեզ հնարավորություն՝ մեր խղճի հա-
մաձայն ընտրել Ամենայն Հայոց Կաթողի-
կոս և ազատորեն լուծել Հայոց եկեղեցու
վերաբերյալ կարևոր խնդիրներ:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ



ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՋ ՍՍՈՒ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԺՈՂՈՒՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱ-
ԳԱՀ Ի. Վ. ՊՈԼՅԱՆՍԿՈՒ ԶԱՌԸ ՀԱՄԱԶԳ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

Հայ եկեղեցու մեծարգո գործիչներ.
Սովետական Սոցիալիստական Ռեպուբ-
լիկաների Միության Կառավարության ա-
նունից և նրա լիազորությամբ դիմում եմ
Ձեզ ողջունելով և ցանկանալով Ձեր աշ-
խատանքին հաջողություն:

մշտապես աջակցել է ժողովրդի ազգային
ինքնուրույնությանը, դաստիարակել է նրա
ազգային դիտակցության զգացմունքը, նը-
պաստել է նրա կուլտուրայի զարգացմանը:
Հայ եկեղեցու այդ դերը, ազգային միաս-
նություն պահպանողի դերը, չի կարող ա-



Հայ եկեղեցու օրրան Մայր Աթոռ Էջ-
միածնում, որը սրբություն է հանդիսանում
բոլոր հավատացյալ հայերի համար, Դուք
հավաքվել եք, բարձրապատիվ հովիվապետ-
նե՛ր, հոգևոր հովիվնե՛ր, աշխարհականնե՛ր,
Ձեզնով ներկայացնելով ամբողջ Հայ եկե-
ղեցին, որը առաջները հայ ժողովրդի գոյու-
թյան ամբողջ ընթացքում, այն ժողովրդի,
որը անցյալում կրել է ջատ ձախորդու-
թյուններ, տառապանքներ ու զրկանքներ,

վարոված համարվել նաև ներկայումս, մա-
նավանդ հայ ժողովրդի ամբողջ աշխարհում
ցրված լինելու պայմաններում:

Ազատագրական մեծ պատերազմի օրե-
րին Հայ եկեղեցին անմասն չմնաց: Նա իր
ժամանակավոր ղեկավար արքեպիսկոպոս
Գևորգ Չեղրեքչյանի կոչով, որը բեղմնա-
վոր քիչ ջանքեր չի դրել Հայ եկեղեցու զար-
գացման գործի մեջ, անմիջական մասնակ-
ցություն ցույց տվեց ազատասեր ողջ մարդ-

կույթյան և համաշխարհային քաղաքակրթութեան մահացու թշնամի հիւղերը Գերմանիայի դեմ մղված պայքարում, այն Գերմանիայի, որը ներկայումս ամբողջովին ջախջախված է հերոսական Կարմիր Բանակի և մեր դաշնակիցների բանակների կողմից:

Սակայն ռազմական հաղթանակը միայն գրավական է հանդիսանում խաղաղությունը կազմակերպելու այնպիսի հիմունքներով, որոնք բացառեն նոր պատերազմի առաջացումը և մարդու ազատեին մշտական երկյուլի և վաղվա օրվա նկատմամբ անվերստահության զգացմունքից:

Այդ խնդիրը լուծելու համար աշխատում են լավագույն մտածողները և, իհարկե, նրանց ջանքերը անհետևանք չեն մնա:

Այժմ ազատասեր բոլոր ազգերի առաջ ծառացել է նաև մի այլ ոչ պակաս պատասխանատու խնդիր՝ ակտիվորեն աջակցել ոչ միայն այդ սկզբունքների մշակմանը, այլև գլխավորապես բոլոր ուժերը մոբիլիզացնել այդ սկզբունքները գործնական կյանքում կիրառելու համար: Աշխարհի մոթ, ռեակցիոն ուժերը զինքը ամենևին ցած չեն դրել և նրանց դեմ մեղ սպասում է դեռևս համառ պայքարը:

Թույլ տվեք իմ վստահությունը հայտնել, որ Հայ եկեղեցին խաղաղ շինարարության բնագավառում ևս չեմ մասնակցություն ցույց կտա՝ կոչ անելով այդ գործին մասնակցելու իր բոլոր անդամներին:

Ժողովը կոչված է նաև լուծելու Հայ եկեղեցու ներքին կառուցվածքի շատ կարևոր հարցեր և քննելու այդ եկեղեցու իմաստուն, փորձված, արժանավոր դեկալար Գերագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս:

Ես հաստատ համոզված եմ, որ Ձեր քննարկման ենթակա այդ հարցերը միահամուռ և հաջող լուծում կատանան:

Ժողովի հարգո պատգամավորն՝, Դուք հավաքվել եք Ժողովի Սովետական երկրում, այն երկրում, որը ընդմիջտ թոթափել է դավանաբանական, ռասայական, ազգային սահմանափակումների ու ճնշումների կապալները, այն երկրում, որտեղ ազդարար-

վել և անսասան կենսադործվում է ժողովրդի լիակատար ազատություն, որտեղ ժողովուն ունի առանց բացառության կրոնական բոլոր կազմակերպությունների իրավահավասարություն: Եվ այդ անշուշտ կրոնապատի ժողովի բեղմնավոր աշխատանքին:

Կառավարության լուծումը պահանջող պաշտամունքի հարցերի դժով Սովետական Միության Կառավարության և կրոնական կազմակերպությունների միջև կապ սահմանելու համար ստեղծվել է ՍՍՌ Միության Ժողկոմսովետին կից կրոնական պաշտամունքների գործերի նորհուրդ:

Նորհուրդի հիմնական խնդիրն է հանդիսանում նպաստել նորմալ հարաբերությունների հետագա զարգացմանը կրոնական միավորումների և պետության միջև և ամեն միավորումների գործունեության վերաբերող Կառավարության օրենքներն ու որոշումներն առանց որևէ կերպ միջամտելու նրանց ներքին կյանքին:

Պետք է ուղղակի ասել, որ Նորհուրդի և Հայ եկեղեցու ղեկավարության միջև այնպիսի հարաբերություններ են հաստատվել, որոնք նպաստել են Հայ եկեղեցու հետ կապված բոլոր հարցերի լուծման: Ես ինձ թույլ կտամ հաստատ հույս հայտնել, որ հետագայում սահմանված փոխհարաբերությունների հիման վրա ՍՍՌ Միության Ժողկոմսովետին կից կրոնական պաշտամունքի գործերի նորհուրդը Հայկական ՍՍՌ Ժողկոմսովետին կից Հայ եկեղեցու գործերի նորհուրդի հետ միասին ձգտելու է ոչ միայն վերացնել Հայ եկեղեցու ճանապարհին եղած ամեն տեսակ խոչընդոտները, այլև աջակցելու նրա հետագա կազմակերպման ամրապնդման:

Վերջում թույլ տվեք մի անգամ ևս Ձեզ բոլորիդ հայտնել հաջողության անկեղծ ցանկություններ ժողովի առաջիկա աշխատանքներում:

(«Սովետ. Հայաստան», 17 հունիսի 1945 թ., № 121 (7374))

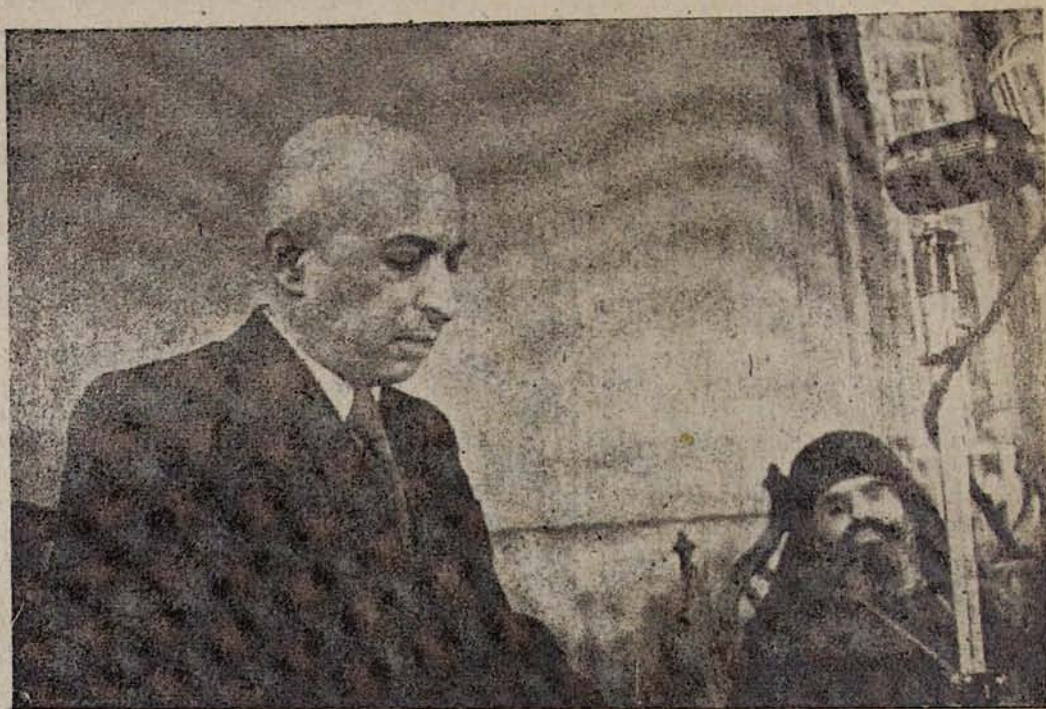
**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՌԵՍՊՈԲԼԻԿԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԺՈՂԿՈՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐ-
ԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ս. Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ՃԱՌԸ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ**

Եկեղեցական ժողովի հարգելի հոգևոր և աշխարհիկ պատգամավորներ՝

Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի կառավարության կողմից լիազորված եմ հաղորդելու Ձեզ նրա ողջույնը և լավագույն ցանկությունները՝ արդյունավետ և բեղմնավոր դարձնելու այն

կեղեցական ներքին կյանքի մի շարք հարցեր։

Ազգային եկեղեցական այս ժողովը դուրս է պատմական այնպիսի ժամանակաշրջանում, երբ մեր փառապանծ Կարմիր Բանակը դաշնակից պետությունների վրեժն լած ուժերի հետ միասին վերջնականորեն



աշխատանքը, որ կոչված է կատարելու ներկա եկեղեցական ժողովը իր օրակարգում դրված եկեղեցական կարևորագույն հարցերի լուծման գործում։

Եկեղեցական ներկա ժողովը գումարվել է կատարելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությունը, հաստատելու Հայ եկեղեցու սահմանադրությունը, ինչպես և լուծելու ե-

ջախջախեց գերմանական ֆաշիզմը և խորտակեց գերմանական ավազակային իմպերիալիստական տիրապետությունը, նվաճելով ճնշված ժողովուրդներին պարգևեց ազատություն և ստեղծեց բոլոր ժողովուրդների համար խաղաղ կյանքի և տնտեսական բարգավաճման ազատ պայմաններ։

Հայ ժողովուրդը, որ Միության ժողովուրդների ընտանիքում հնագույններից մեկն

է իր դարավոր անցյալով, իր գոյութեան հազարամյակների ընթացքում ենթարկվել է բազմաթիվ հարձակումների, ճնշումների ու ծանր հալածանքների օտար տիրակալների կողմից:

Հայոց եկեղեցին փորձության այդ ծանր օրերին չի լքել հայ ժողովրդին: Հայոց եկեղեցին իր բախտը կապել է հայ ժողովրդի հետ, իսկ փոթորկի ժամին նրա լավագույն ներկայացուցիչները անձնվիրաբար պայքարել են ժողովրդի ազատության համար և իրենց կյանքը զոհաբերել Հայրենիքի փրկության ու բարօրության համար: Խաղաղ պայմաններում, երբ երկիրը շունչ է քաշել արտաքին հարձակումներից, հայոց եկեղեցիներն ու վանքերը քիչ դեր չեն խաղացել մեր հոգևոր կուլտուրայի զարգացման գործում:

Երբ բռնկվեց համաշխարհային հրեճը և գերմանական ֆաշիստական հորդանքները հարձակվեցին մեր Հայրենիքի վրա, Սովետական Միության ժողովուրդները մի սիրտ և մի հոգի դարձած ծառացան անարգթըշնամու դեմ և պաշտպանեցին իրենց հայրենի հողը, իրենց ազատությունն ու անկախությունը: Այդ ժամանակ, Հայոց եկեղեցին անմասն չմնաց Հայրենիքի պաշտպանության սրբազան գործից: Ամենայն Հայոց Հայրապետության Ազգայնապետի Սեդակալ Գեվորգ արքեպիսկոպոսի հայրենասիրական ազդու կոչերը ջերմ արձագանք գրտան հայ հոգևորականության և հավատացյալների սրտերում, այդ կոչերը ոգեշնչեցին սփյուռքի ու մեր երկրի հայ եկեղեցու զավակներին, որոնք ամենաջերմ սիրով արամադրեցին իրենց նյութական միջոցները «Սասունցի Դավիթ» տանկային շարասյունը կառուցելուն:

Սովետական Միության Կառավարությունը համակրանքով ընդունեց եկեղեցու հայ-

րենասիրական այդ վերաբերմունքը և բարձր գնահատեց Հայոց եկեղեցու ցույց տված բարոյական-նյութական աջակցությունը Հայրենական պատերազմի ծանր օրերին:

Հայոց եկեղեցին միշտ Հոկտեմբերյան ռեֆուցիան ազատ չի եղել իր ներքին գործերը տնօրինելու մեջ. նա նույնիսկ կրել է ծանր հալածանք ցարական կառավարության կողմից և զուրկ է եղել ազատ ու անկաշկանդ գործունեության պայմաններից:

Սովետական իշխանությունն ազատագրելով մեր ժողովրդին ստրկական պայմաններից, ազատագրեց նաև Հայոց եկեղեցին նրա վրա կարծրացած բռնությունից և ըստեղծեց անկաշկանդ գոյության բոլոր պայմանները:

Հայ եկեղեցու և կառավարության միջև կապը իրականացնելու նպատակով, Հայկական Ժողովրդավեպին կից ստեղծված է Հայ եկեղեցու գործերի խորհուրդ, որը առանց միջամտելու եկեղեցու ներքին գործերին, աջակցում է եկեղեցու և պետության միջև փոխհարաբերությունների կարգավորմանը և հսկում, որ ժամանակին և ճշտորեն կենսագործվեն Հայ եկեղեցուն վերաբերող կառավարական օրենքներն ու սրբո՞ւմները:

Այս ազատ պայմաններում գոմարված Հայ եկեղեցական ժողովը լուծելով օրակարգում դրված հարցերը՝ իր որոշումներով, անկասկած, կնպաստի Հայ եկեղեցու ամրապնդման ու նրա բարգավաճման գործին:

Հարգելի՛ պատգամավորներ, կրկի՞ց անգամ հաջողություն եմ ցանկանում Հայ եկեղեցական Ժողովին իր աշխատանքներն արդյունավետ ավարտելու համար:

(«Սովետական Հայաստան», 17 հունիսի 1945 թ., № 121 (7374))

ԴՈԿՏՈՐ Հ. ԶՈՆՍՈՆԻ ՃԱՌԻՑ

Սրբազան հայրեր ի Քրիստոս և քրիստոնյա եղբայրներ:

Քսանվեց տարիներից ի վեր այս երկիրը առաջադիմում է. Սովետական Միությունը



Դոկտոր Հ. ԶՈՆՍՈՆ

Այս խիստ պատմական պահին, այս փառավոր ու մեծ եկեղեցու զարթոնքի առիթով տեսա վերականգնումը այս անկրի ճարտար արվեստի ու կրթության, հիմա էլ տեսնում եմ այս եկեղեցու վերազարթումը:

Հաստ բան պետք է շահի եկեղեցու վերականգնումով: Ձեզ վստահացնում եմ, որ մեր երկիրը շատ մեծ հետաքրքրությամբ հետևում է այս շարժմանը: Անգլիայի մեջ չափաի գտնվի մի եպիսկոպոս, որը շուտեանար ներկա լինել այս պատմական պահին,

Ս. ԷԶՄԻԱՇԻՆԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՄՈՒՄԸ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Էջմիածնի եկեղեցական ժողովն իր վերջին նիստում ընդունեց ներքևում հրապարակվող դիմումը՝ ուղղված քրիստոնյա աշխարհին:

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Ազգային-եկեղեցական ժողովը՝ գումարված Ամենայն Հայոց Մայրապետին Պատրիարք Կաթողիկոս ընտրելու նպատակով, իր երախտագիտական զգացմունքն ու փառաբանությունն է ուղղում առ Աստված ոչ միայն իր գործի ներդաշնակ ու կատարյալ վախճանի համար, այլ որ նաև այդ գումարումը զուգադիպում է հանուր մարդկության կյանքի բարօրության և ազատության համար անսահման նշանակություն ունեցող միացյալ ազգերի փառապանծ հաղթանակին:

Քրիստոնեական կրոնն ու եկեղեցիները արտաքին կարգի դեր ունին կատարելիք այդ եղբայրության, արդարության և ազատության գաղափարները կյանք և իրականություն դարձնելն է համայն քրիստոնեական

աշխարհի և մարդկության մեջ: Քաղաքական միտումնավոր աշխատանքները քրիստոնեական եկեղեցիների մեջ հիշյալ նպատակների իրականացման միայն խոչընդոտ կլինեն: Նոքա նոր և ահավոր պատերազմի ուղին կհարթեն միլիոնավոր մարդկանց կորստյան, մարդկային կուտուրական ըստեղծագործության ոչնչացման պատճառ կհանդիսանան և մարդկության համար նոր տառապանքների դռներ կբանան:

Տարաբախտաբար հոռիմեական եկեղեցին գլխավորող վատիկանը միտնում է քաղաքական նպատակների մեջ արգելք հանդիսանալով քրիստոնեական բարձրագույն նըպատակների իրագործմանը և պաշտպանելով զերմանական աշխարհավեր ուժը, որ հանուր մարդկության տառապանքների աղբյուր է հանդիսացել: Ուստի Ազգային-եկեղեցական ժողովը վատիկանի բռնած այս դիրքը, որ անհաբիր է քրիստոնեական վրեժի գաղափարներին, համարում է դատապարտելի:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի հանձնարարությամբ՝

1. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Դեվոթ Զ:
2. Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Գաբրիէ Առաքին:
3. Երուսաղեմի Պատրիարք Կյուրեղ Բ.:
4. Եգիպտոսի թեմի Առաջնորդ Մամբրե Եպիսկոպոս Սյունեյան:
5. Իրանա-Հնդկաստանի թեմի Առաջնորդ Վահան Եպիսկոպոս Կոստանյան:
6. Հյուսիսային Ամերիկայի թեմի Առաջնորդ Տիրան Եպիսկոպոս Ներսոյան:
7. Կալիֆորնիայի թեմի Առաջնորդ Մամբրե Եպիսկոպոս Գալֆայան:
8. Հունաստանի թեմի Առաջնորդ Կառապետ Արևեպիսկոպոս Մազումյան:
9. Բուլղարիո թեմի Առաջնորդ Դրիգոր Եպիսկոպոս Կարապետյան:
10. Արարատյան թեմի Առաջնորդ Ներսես վարդապետ:
11. Շիրակի թեմի Առաջնորդ Ռուբեն Եպիսկոպոս:
12. Վրաստանի Հայոց թեմի Առաջնորդ Ներսես Եպիսկոպոս Աբրահամյան:
13. Բաքվի և Թուրքմենստանի թեմի Առաջնորդ Եգնիկ վարդապետ:
14. Հյուսիսային Կովկասի թեմի Առաջնորդ Սուրեն Եպիսկոպոս:
15. Նոր Նախիջևանի և Բեսարաբիայի թեմի Առաջնորդ Կարապետ Եպիսկոպոս:

(«Սովետական Հայաստան», 4 հունիսի 1945 թ., № 133 (7386):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ԴՈՒՍԻՈՂ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԱԼԵԿՍԻՆ

ՄՈՍԿՎԱ

Նորին Սրբութիւն Ամենայն Ռուսիո
Պատրիարք Ալեքսիին.

Համաշխարհային-եկեղեցական
Ժողովը 1945 թ. հունիսի 22-ին ս. էջմիած-
նի նախաթու Մայր Տաճարում դադանի
քվեարկութեամբ միաձայն Ամենայն Հայոց

Կաթողիկոս ընտրեց արքեպիսկոպոս Գե-
վորդ Զեորեբեյանին, որի մասին տեղե-
կացնում եմ Ձեզ:

Համագգային եկեղեցական ժողովի հա-
յտագահ, Տաճն Կիլիկիո կաթողիկոս
ԳԱՐԵԳԻՆ Ա

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԵՎ ՀԵՌԱԳՐԵՐ ՍՏԱՅՎԱԾ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՕԾՄԱՆ ԱՌԹԻՎ ԵՎ ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ՍՍՌ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐԻ
ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ի. Վ. ՊՈՒՅԱՆՍԿԻՆՈՒ ՈՂՋՈՒՅՆԸ ՄԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԵՎ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԵՎՈՐԳ Զ-ԻՆ

Սովետական Սոցիալիստական Ռեպուբ-
լիկաների Միութեան Կառավարութեան ա-
նունից և անձամբ իմ կողմից շնորհաւո-
րում եմ Ձեզ Հայկական եկեղեցու բարձր
պատում, որպէս ղեկավար առաջնորդ
ընտրվելու կապակցութեամբ:

Հաւատացած եմ, որ Ձեր խմատուն ղե-
կավարութեան ներքո Հայկական եկեղեցին
նույնպէս կ'առնուի, ինչպէս Հայրենական

մեծ պատերազմի տարիներում, Կիւմուրի իր
առաջ զրկած պատառիտանաւոր խնդիրնե-
րը:

ՍՍՌ Միութեան Կառավարութեանը ինձ
հանձնարարել է որպէս նվեր Ձեզ հանձնել
մեկ հատ «ՁԻՍ—101» մարդատար ախտ-
մեքենա:

Մեծ հաճությամբ կատարում եմ այդ այն-
քան հաճելի հանձնարարութեանը:

Ձեզ անկեղծորէն հարգող ՊՈՒՅԱՆՍԿԻ

ՆՈՐԻՆ Ա. ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ի. Վ. ՊՈՒՅԱՆՍԿԻՆՈՒ

Մեր խորին շնորհակալութեանն ենք
հայտնում Սովետական Միութեան Կառա-
վարութեան և անձամբ Ձեզ մեր ընտրու-
թեան և օժման տալիս մատուցած շնորհա-
վորանքի հանդէպ և ուղարկված նվերի հա-
մար:

Սովետական Կառավարութեան հուսաա-
րութեամբ վերածնված և ծաղկող Սովետա-
թ. 244

30 հունիսի 1945 թ.

Կան Հայաստանում վերածնվել է հայ ե-
կեղեցին և հայ հաւատացյալները լիակա-
տար հիմք ունեն անսահման երախտա-
պարտ լինելու Սովետական Կառավարու-
թեան և նրա ղեկավարին՝ Մեծ Մնայիւնին:
Վերառաքում ենք մեր աղօթքները Բարձր-
յալին Սովետական Միութեան ծաղկման,
նրա ղեկավարների և ամբողջ սովետական
Ժողովրդի երկար կյանքի համար:

Մայրաքաղաք Պատրիարք և Ամենայն

Հայոց կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ Զ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԺՈՂՈՒՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ս. Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ՈՂՋՈՒՅՆԸ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԵՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԵՎՈՐԳ Զ-ԻՆ

Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեպուբլիկայի կառավարության անունից և անձամբ իմ կողմից շնորհավորում եմ Ձեր ընտրությունը որպես Հայ Եկեղեցու Գերագույն ղեկավարի:

Համոզված եմ, որ Ձեր հմուտ ղեկավարությամբ Հայ Եկեղեցին նույնպես հաջողությամբ, ինչպես և Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին, կլուծի իր առաջ

ծառայած պատասխանատու խնդիրները:

Ձեր ընտրության կապակցությամբ Հայկական ՍՍՌԻ Ժողովածոսովետին կից Հայ Եկեղեցու դործերի Պորհուրդը որոշել է Ձեզ նվիրել 6—H—1 ռադիո-ընդունիչ:

Պորհուրդի այդ որոշումը կատարում եմ հաճույքով:

Հարգանքներով՝
ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ս. Ն.

ՆՈՐԻՆ Ս. ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԺՈՂՈՒՄՍՈՎԵՏԻՆ ԿԻՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ս. Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻՆ

Մեծահարգ Սուրեն Ներսեսյանիչ:

Հաճեցեք ընդունել և հայտնել Մեր խորին շնորհակալությունը Սովետական Հայ կառավարության Մեր ընտրության և օժանդակման առթիվ նրա մատուցած շնորհավորանքի հանդեպ: Մենք Մեր սիրած Սովետա-

կան Հայրենիքի հարազատ և հավատարիմ դավան ենք և կմնանք այդպիսին և նորա բարգավաճման ու խաղաղության համար շատ կան աղոթողը:

ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԱԼԵԿՍԻԻ ՇԵՌԱԳԻՐԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ՉԵՌԻԲԻԶՅԱՆԻՆ:

Ձերդ վեհափառության Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու և օժիշխու առթիվ շտապում եմ որոտակին կերպով ողջունել Ձերդ սրբության: Ցանկանում եմ Ձեզ երկար կյանք և առողջություն, երկար ու

երկար տարիներ, որպեսզի Հայ եկեղեցին ծաղկի ու բարգավաճի Ձեր իմաստուն ղեկավարությամբ ի փառս Աստուծո:

Պատրիարք Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո ԱԼԵԿՍԻԻ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐԲ—ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԱԼԻՍՏՐԱՏԻ ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՇԵՌԱԳԻՐԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ամենայն Հայոց ծայրագույն պատրիարք կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ Զ-ԻՆ

«Պրավդա» թերթի հաղորդագրությունից տեղեկացա, որ մեզ հարազատ Հայ ժողովրդի կողմից Դուք ընտրվել եք Ամենայն Հայոց ծայրագույն պատրիարք-կաթողիկոս: Երաշխական զրկախառնությամբ շնորհավորում եմ Ձերդ սրբության ընտրությունը: Հղում եմ Ձեզ սրտադին բարեմաղթություններու ցանկանալով Ձեզ եր-

կար կյանք և առողջություն Հայ լուսավորչական նախամեծար Աթուռի ծաղկման և բարգավաճման համար, Հայ եկեղեցական դործերը իմաստուն կերպով կարգավորելու համար:

Ողջ վրաստանի պատրիարք կաթողիկոս ԿԱԼԻՍՏՐԱՏ



ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ԳԵՎՈՐԳ Զ-Ի ՀԵՌԱԳԻՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԱԼԵՔՍԻՆ ԵՎ ՎՐԱՍԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԱԼԻՍՏՐԱՏԻՆ

Մոսկվա, Մոսկվայի և համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիին

«Շնորհակալություն եմ հայտնում շնորհափորանքների համար: Աղոթում եմ Ամենաբարձրյալին օգնել մեզ քրիստոնեական եկեղեցիների պատրիարքներին՝ կատարել»

յու մեր սրբազան պարտքը հայրենի եկեղեցիների և սովետական պետության հանդեպ:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ Զ

Վրաստանի կաթողիկոս ԿԱԼԻՍՏՐԱՏԻՆ

Շնորհակալություն եմ հայտնում շնորհափորանքների համար: Աղոթում եմ Աստուծուն օգնել հայ և վրացական եղբայրական եկեղեցիներին կատարելու իրենց սրբազան պարտքը հայրենիքի և Սովետական Պետության հանդեպ:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ Զ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻՑ

Էլմիածին, Նորին Սուրբ օծության, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ ԶՅՈՐԵՔՅԱՆԻՆ

Ցնծությունը համակեց մեզ, երբ տեղեկացանք, որ Դուք ընտրվել եք Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Հայտնում ենք մեր ամենաանկեղծ շնորհափորանքները՝ ցանկանալով Ձեզ ուժ և կարողություն նորահաղթանակների համար: Դուք արդեն հայ եկեղեցու պատմության նոր դարադրի առաջատարն եք: Մենք աղոթում ենք Ամենաբարձրյալ Աստծուն օրհնել Ձեզ և

Ձեր առաջնորդությունը և օգնել ու աջակցել Ձեզ Ձեր նախաձեռնություններին և Ձեր պարտքի կատարման առաջարկում:

Ամերիկայի հայերի Ազգային Խորհրդի նախագահ՝ ՆԱՆԻԿ

Գործադիր կամիտի նախագահ՝ ՎՐԹԱՆՆՍ
Քարտուղար՝ ՕԳՍԵՆ ՍԱՐԳՍՆ

Թավրիզից Ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոս ԳԵՎՈՐԳ Զ-ին

Շնորհավորելով Ս. Գր. Լուսավորչի Գա. հին բազմելը, ցանկանում եմ առողջություն և երկար կյանք:

Ներսես արքեպ. ՄԵԼԻՔ-ԹԱՆԳՅԱՆ

Իսպառնիկի եկեղեցական խորհրդից՝ «Խնդրում ենք ընդունել մեր որդիական շնորհափորանքները»:

Գաեիրե, «Մատուցի Դավիթ» տանկային շարասյան կամիտից՝ Ներսեսիկ ենք որդիական երկյուղածությամբ շնորհավորելու Ձեր ամենաարժանավոր ընտրությունը, որպես Ամենայն Հայոց կաթողիկոս:

ԼՈՆԴՈՆԻՑ, ԳԱԼՈՒՍՏ ԳՅՈՒԼԲԵՆԿՅԱՆԻ ՇՐԱՀԱՆԳՈՎ ՀԱԿՈՔՅԱՆԸ ՀԵՌԱԳՐՈՒՄ Է

Նորին Սուրբ օծության Ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոսին

Լոնդոնի Սուրբ Սարգիս եկեղեցու հոգաբարձության նախագահ պարոն Գալուստ Գյուլբենկյանը հրահանգել է ինձ Ձերդ Նո-

րին Սուրբ Օծությունը հղել յուր ջերմագին անձնական շնորհափորանքները, ընդամին և յուր ամենաանկեղծ պահանջությունը միաձայնությամբ հայ եկեղեցու բարձրալույս առաջնորդ զեկալար ընտրվելու համար:

ԲՈՍՏՈՆԻՑ—ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՀԱՅԱԶ ՂԱԶԱՐՅԱՆԻՑ ԵՎ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ՍՏՈՒԱՐՏԻՑ

Ձեզ ենք հղում մեր շնորհավորանքները և լավագույն ցանկութունները Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու առթիվ: Մեր ժողովրդի, եկեղեցու հոգաբարձութան անունից ցանկանում ենք Ձեզ ուժ

և կորով: Հույս ունենք, որ Դուք մեր անսպառ եռանդով ու կարողություններով Ամերիկահայ եկեղեցիներին միասնականությունն ու բարեգործությունը նոր ուժերով առաջ կմղեք:

ՆՅՈՒ-ՅՈՐԷԻՑ—ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԵՎՈՐԳ Զ-ԻՆ

Հայկական պրոպրետարի լիգան շնորհավորում է Ձեզ միաձայնությամբ կաթողիկոս ընտրվելու առթիվ: Այսպիսի ընտրությունը ապացուցում է Ձեր դժգոհությունը հանդիպող հայ ժողովրդի: Շնորհավորելով Ձեզ ցանկանում ենք առողջություն և արեւատություն: Դուք, Հայրենական Մեծ պատերազմի ընթացքում, ինչպես քաջ հովիտ,

հայ ժողովրդին առաջնորդեցիք և տարաք Ձեր հայրենասիրական ուղիով, օժանդակելով փառապանծ Կարմիր Բանակին, որը հայ ժողովրդին աղատեց Փաշիգամից, պսակելով յուր անունը հայերթական փառքով:

Ուղիական գգացմունքներով
Պրոպրետարի լիգայի քարտուղար՝
ՕԳՍԵՆ ՍԱՐՅԱՆ

ՖԻԼԱԴԵԼՖԻԱՅԻ, ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ ԵՂԻՇԵ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԻՄՈՆՅԱՆԻՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Դուք, որ հրեշտակի պես կառչել եք սուրբ տեղանքին և պահպանում եք այն հանուն ամեն կողմ սփռված հայերի և հանուն նրանց հոգևոր կյանքի բավարարման: Ձնայելով Ձեր տարիքին, հավատացած ենք որ Աստված հնարավորություն կընձեռնի:

Ձեր վեհափառությունը, երկար տարիների համար ապահովելով Ձեր սկսած դեկամբրությունն ու առաջնորդությունը Ձեր առաքելական ձեռքով հովանի վրինի աշխարհի ամեն կողմերը սփռված հայության միացյալ տրադիցիաներին ու ցանկություններին:

ՉԻԿԱԳՈՅԻ ՀԱՅԵՐԻՑ—ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ձեր կողոյսում դռնվող հայերս որդեկան սիրով շնորհավորում ենք Ձեր դժգոհությունը ընտրությունը և ցանկանում ենք

Ձեզ երկար կյանք և բազմաթիվ քաջատուղ տարիներ:

ՓԱՐԻՋ, ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԵԼԻԲ ՄՈՒՇԼՈՒՄԲԱՐՅԱՆԻՑ ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Ամենամանկեղծ կերպով շնորհավորում ենք Ազգային-եկեղեցական ժողովին Դե-

վորդ Զ-ին կաթողիկոս ընտրելու և օծելու առթիվ:

ԼՈՆԴՈՆԻՑ—ԷԶՄԻԱԾԻՆ, ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Երիտասարդության Կենտրոնական Կոմիտեն և Գործադիր մարմինը շնորհավորելով Ձեր ընտրությունը ցանկանում են, որ Դուք երկար ու երկար տարիներ արդյու-

նավետ ու ծաղկուն կերպով ղեկավարեք հայ եկեղեցին ու Մայր Աթոռը:

Էջմիածնի երիտասարդների և գործադիր մարմնի նախագահ՝ ԴԻԼԻԱՐ ՄԵԼԿՆՈՒՄ

ՖԻԼԱԴԵԼՖԻԱՅԻՑ, ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹՅԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Խնդրում եմ ջերմագին շնորհավորանքներս հաղորդել Համազգային-եկեղեցական ժողովին, որը փառապանծ դարագլուխ է բաց անում մեր եկեղեցու պատմության մեջ:

«Կոուեկ» քերթի խմբագրություն
ԳԱՌՆԻԿ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԲՈՍՏՈՆԻՑ, ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Սուրբ և փառապանծ Հայր, Ձեր Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելն ու սրբալույս օծումը բոլոր Հայերի սրտերը լցրեց ցնծությամբ և դոճունակությամբ: Խնդրում ենք ընդունել մեր որդեկան սիրտ հանդիսավոր խոստումները, ցանկանալով, որ Բարձրալը Ձեզ հովանավորի և ուժ ու կարողություն առաջ, որպեսզի դուք փառավորապես ի դրուխ հանեք նրա սուրբ դործը:

ԲՈՒԵՆՈՍ ԱՅՐԵՍԻՑ—ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՂԱԿԱԼԻՆ

Բուենոս Այրեսի հայկական համայնքը շնորհավորում և ողջունում է Ազգային-եկեղեցական ժողովի դոճաբարումը ցանկանալով նրան արդյունավետ դործունեություն:

Փոխքեմակալ՝ Ներսես վարդապետ
ԴՈՂՐԱԶՅԱՆ

ԼՈՆԴՈՆ, ՇՆՈՐՀԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՍՏՅԱՆԻՑ

Նորին վեհափառություն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին

Մեր պատգամավորները վերադարձան: Ձավում ենք, որ չեք ստացել մեր շնորհավորական հեռագիրը Ձեր Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու առթիվ:

Լոնդոնի հայ հասարակությունը Ձեր վեհափառությանն է հղում իր ամենաջերմագին շնորհավորանքները, ցանկանալով Ձեզ ուրախ և հաջող ղեկավարություն:

Սրտագին ողջունում ենք Սովետական Հայաստանի մեր հայրենակիցներին, նրանց ուղղելով մեր եղբայրական ղեկավարների ջերմ հավաստիքը:

Սրտագին ողջունենք ու շնորհավորանքները, ցանկալ Ձեզ երկար կյանք և հոսանքուն դործունեություն հայ ժողովրդի հողեր կյանքի կազմակերպման դործում:

ՆՅՈՒՅՈՐԲԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ, ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐՇԱԿ ՂԱՐԱԳՅՈՋԱՆԻՑ

Նորին վեհափառություն Գևորգ Զ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին

Լոնդոնի Հայկական Բարեգործական ընկերության անունից թույլ տվեք ինձ Ձեր Սուրբ Օծությունը շնորհավորել Լուսավորչի դահ բարձրանալը: Թույլ տվեք այս առթիվ Ձեզ մատուցել մեր ջերմագին և սրտագին ողջուններն ու շնորհավորանքները, ցանկալ Ձեզ երկար կյանք և հոսանքուն դործունեություն հայ ժողովրդի հողեր կյանքի կազմակերպման դործում:

Սրտագին ողջուններն ու շնորհավորանքները, ցանկալ Ձեզ երկար կյանք և հոսանքուն դործունեություն հայ ժողովրդի հողեր կյանքի կազմակերպման դործում:

Բացի սրանցից, ստացված են բազմաթիվ շնորհավորական հեռագրեր աշխարհի բոլոր կողմերից և Սովետական Միության բազմաթիվ քաղաքներից՝ Օդեսայից,

Ռոստովից, Նախիջևանից, Սուվսկից, Կրասնոդարից, Բաքից, Թբիլիսիից, Կիրովականից, Երևանից, Լենինականից, Սևվանից և այլն, Սփյուռքի զանազան քա-

ղաքները՝ Գաշերի, Ալեքսանդրիայի, Բաղդադի, Բեյրութի, Դամասկոսի, Թեհրանի, Սպահանի, Թափրիզի, Նյու-Յորքի, Ֆիլադելֆիայի, Բոստոնի, Փարիզի, Լոնդոնի, Հյուսիսային և Հարավային Ամերի-

կայի զանազան քաղաքները համայնքներից, հոգեւորականներից, հասարակական հիմնարկներից, թերթերի խմբագրություններից, հասարակական դարձիչներից, ինչպես և մասնավոր անձերից:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԹԵՄԱԿԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻՆ

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը ի պատասխան Նորին Սրբաթյան ընտրություն և օծման առթիվ տուած շնորհավորական բաղձաթիւ հեռագրերի, որոնք ստացվել են թե՛ Սոփեռական Միութեան զանազան քաղաքներից և թե՛ արտասահմանից, ուղարկել է հետեւյալ հեռագիրը թուրք թեմակալ առաջնորդներին.

«Մամուլի միջոցով հաղորդեցեք Մեր դուհունակութունն ու Հայրապետական օրհնությունը և բարեմաղթությունները թեմիդ այն հաստատություններին, թերթերի խմբագիրներին և առանձին անհատներին, որոնք հաճել էին շնորհավորել Մեր Հայրապետական ընտրությունն ու օծումը»:

ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ





ՀԱՅՈՑ ԵՎ ԵՂԵՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Պատմական օրեր է ապրում Ս. Էջմիածինը: Իր ամբողջ անցյալում Մայր Աթոռը չի ունեցել այն չուքն ու վեհությունը, ինչ որ այսօր:

Հայաստանյայց եկեղեցին հրճվանքի ու ցնծության մեջ է:

Աշխարհի չորս կողմից ժամանել են նրա սիրատուն զավակները նրա դարավոր ճակատը նոր հմայնքների ու հաղթանակների փառքով պսակելու:

Մի պահ... և վանքի գավիթը աղմկում է ավտոների ճռնչյունից:

Պատգամավորները և նրանց հետ եկած հյուրերը ցած են իջնում և շրջապատված ժողովրդով մտնում են Մայր տաճար:

Ս. պատարագի հանդիսավորությունը հյուրերի ներկայությամբ մի նոր վեհություն է ստանում:

Հանդիսավոր քայլերով տաճար են մտնում հոգևորական պատգամավորները, նրանց հետևում են աշխարհականները:

Ս. Երուսաղեմի պատրիարք հոր, Կյուրեղ Բ. և Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրե եպիսկոպոսի առաջնորդությամբ մոտենալով իջման սեղանին երկյուղածությամբ և կարոտով համբուրում են այն, ծնրադրում և մեկ առ մեկ իրենց տեղերը բռնում Մայր Աթոռի միաբանության շարքերում:

Նրանց օրինակին են հետևում աշխարհական պատգամավորները և կանգնում իջման սեղանի ավանդության դասում:

Ձե՞ որ հավատացյալ հայության ներկայացուցիչներն են խմբված այնտեղ, միասիրտ և միակամ, խոհուն և համարձակ:

Տաճարը առանձին վեհություն է ստանում և Ս. պատարագի հանդիսավորությունը ևս առավել տալովորիչ և անմոռանալի դառնում է:

Ս. պատարագն ավարտվում է: Մայր Աթոռի միաբանությունը Ամենայն Հայոց Աղբյուրի Տեղակալ Ամենապատիվ Տեր Գև. վորդ Արքեպիսկոպոս Զեորեքչյանի գլխավորությամբ հյուրերին առաջնորդում է դեպի վեհարան:

Դահլիճում հողեոր հայերն ըստ ավագության բռնում են իրենց տեղերը: աշխարհական պատգամավորները և հյուրերը բռնում են դահլիճի երկու կողմերը:

Մի պահ տիրում է հանդիսավոր լուսություն: Տեղի է ունենում անխոս հայացքների հուզիչ և անմոռանալի փոխանակություն:

Կարծեք թե ոչ ոք սիրտ չի անում խղի կարոտների, հիացմունքների և փոխադարձ սիրո վեհափառ լուսությունը:

Եվ ոչ ոք սիրտ չի անում խղի լուսությունը:

Վերջապես ոտքի է կանգնում Երուսաղեմի ամենապատիվ պատրիարք Հայր Տեր Կյուրեղ Բ-ը: Մոտենալով Ամենապատիվ Աղբյուրի Տեղակալին, նա երկյուղածությամբ համբուրում է Տ. Տեղակալի աջը և ապա դիպցված արտասանում:

«Ամենապատիվ Հայր»

Մենք երջանիկ ենք, որ այսօր դռնվում ենք Ս. Էջմիածնում, Մայր Աթոռում: Մեզ այստեղ է բերել մեր հայրենիքի սերը, մեր ժողովրդի կարոտը: Լցված այն դիտակցությամբ, որ դեպի հայրենիքն ու ժողովուրդը, դեպի Ս. Էջմիածինն ու Սուրբ Աթոռը լուրջ պարտավորություններ ունենք կատարելու, մենք ահա եկած ենք մեր պարտքը տալու մեր սրբազան Հայրենիքին, մեր եկեղեցուն և մեր ժողովրդին:

«Լիհառույս եմ և հավատացած, որ մեր պարտքը մենք կկատարենք լիակատար կեր-

սրով և աղբյուրով մի նոր լուծա կալեւաց-
նենք մեր աղգային դանձարանում:

«Հաղորդում եմ Սրբազան Տեղակալին,
Մայր Աթոռի միաբանությանը, Մայր
Հայրենիքին և մեր ժողովրդին Ս. Երուսա-
ղեմի միաբանության հովատարման
հարգանքը և սերը:

«Պատիվ ունեմ հայանելու Ձեզ իմ և իմ
միաբանության և ժողովրդյան անկրա-
սկա հարգանքն ու սերը հանդես մեր Հայ-
րենիքի ժողովրդանկր պետության և ժո-
ղովրդին, որ անօրինակ աշխատանքով և
մեծ զոհարելությամբ ու ամբողջ կրքած
են պնդադարդել մեր սիրուն Հայրենիքը

զոր՝ ու հանձարեղ աշխատանքի մեջ եղավ
նաև ական ու աղբյուրը մեր Հայրենյաց եր-
ջանկության: Պատիվ ու հարգանք իր ա-
նունին, իր անզուգական հանձարին և իր
բարեյացակամ ու հայրական սրտին»:

Ծափահարության որոտի տակ ամենա-
պատիվ պատրիարք հայրը անցնում է իր
տեղը:

Սուք է առնում Բուլղարիայի հայերի
թեմական առաջնորդ բարձրադատիվ Գրի-
գոր Ժ. վարդապետ Կարապետյանը: Այս-
պես է սկսում իր ողջունը հայր Գրիգորը:
«Ձերդ ամենապատիվություն, արտասահ-
մանյան թեմերու կարգին՝ Բուլղարիո



Եպիսկոպոսական ժողովը վեհաբանում

քաղաքակրթության ամեն բարիքներով և
ապահովել անոր տաղաւ վերելքն ու հա-
ռաջադիմությունը կյանքի բոլոր մարդե-
րու մեջ:

«Մենք հպարտ ենք մեր պետությամբ և
փառահ ենք, որ ոչ միայն մեր, այլև Սո-
վետական Միության պատմության մեջ ու-
նի տառերով պիտի արձանագործի անոր
հրաշակերտության դրվածքը:

«Ամենապատիվ սրբազան Տեր, խնդրում
եմ Ձեզ, որ բարեհաճեք թարգման հանդի-
սանալ մեր գերազույն գրացումներուն Սո-
վետական Միության Գերազույն Պետին և
Մեծ Առաջնորդին՝ Ի. Վ. Ստալինին, որ
իր մարդկության ազատապաշտության մեծա-

Ձեր հայ գաղականներն ևս իրենց պաշտոնա-
կան մարմիններով անպատում բերկրանքի
մեջ են այն օրեն, երբ Սփյուռքի հայու-
թյունը բախտ ունեցավ ընդունելու Ազգիս
ընդհանրական Հայրապետության սրբազան
Տեղակալ Հորդ ամիտաբեր չըջաբրական
հեռադիրները, որով կհաղորդվեն 1945-ի
գարնան զումարելի Ազգային-եկեղեցական
ժողովի թվականը:

«Սովետական Միության մեծ ընտանիքին
իրը անգամ, աննախընթաց շինարարու-
թյամբ և մշակութային հսկա առաջադի-
մությամբ, արդիւ ամբողջականության իս-
կական պարծանք հանդիսացող մեր սիրելի
Հայրենիքին մեջ, ուր դանկելու բախտն

ունինք ներկայիս, Հայաստանյայց եկեղեցւոյ վերանորոգութեան և յոթը տարիներէ ի վեր Հայրապետական դահլ ծածկող սուղէ քողին վերացման համար այս հաջողութեանը Ձեզ կ'ապրտինք, Սրբազան Հայր:

«Տիեզերաստան պատերազմին փառալոր վախճանը՝ շնորհիվ Սոփեոական Միութեան գերհանձար ղեկավար Ի. Վ. Ստալինի և անպարտելի Կարմիր Բանակին, կրանա վերածնունդի նոր շրջան մը Ս. Էջմիածնի համար, որ կհաճատանք թի չուտով պատի դառնա իր նախկին փառքին Ձեր Ամենապատիվ Սրբազնութեան անժրտելի և բարձրալի կարողութեաններով և իմաստուն Հովգապետի արժանիքներով, զորս Հայանաբերեցիք ամեն ատեն և ամեն տեղ:

«Մեր որդիական շնորհալորութեանները խոնարհաբար կմատուցանենք Ձերդ բարձր Սրբազնութեան այն մեծ հաջողութեաններուն համար, որոնք հրժանքով կ'ապրտեն ամենուն սիրտը:

«Կենդանացնենք մեր դադութի Հայութեան հաճատարման ղեացմունքները Սոփեոական Միութեան և իր հանձարեղ Առաջնորդին, Հայաստանի բարեխում կառավարութեան և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին»:

Ծափահարութեաններին փլացուցիչ որոտը մեղմանում է այն ժամանակ միայն, երբ ոտքի է կանգնում հաջորդ ճառախոսը՝ Ռումինիայի հայերի առաջնորդական տեղապահ Տ. Վաղդէն վարդապետ Պալճյանը:

Գեղեցիկաբն, երիտասարդ վարդապետը հանդիստ տնով, բայց ուժեղ առողջանութեամբ սկսում է իր ճառը:

«Ամենապատիվ Սրբազան Հայր, խոնարհաբար կենդանացնեմ Ռումինահայ թեմը և մեր բոլոր հաճատացյալներու կողմէն կուգամ ողջունելու Ս. Էջմիածինը և համբուրելու Ձերդ Ամենապատիվութեան Ս. Աջը:

«Վստահ ձեզ, թե ամբողջ սուսմանահայ դադութի բոցավառված է ամենապատիվ սիրով և խանդավառութեամբ հանդեպ մեր Մայր Հայրենիքի Սոփեոական Հայաստանի և Ս. Էջմիածնի:

«Բովանդակ դադութահայութեան ղեացմունքի կենտրոնը այս սուրբ վայրերն են: Սոփեոական բարեխում և հոգի կառավարութեան բարեացակամութեան և օժանդակութեան շնորհիվ, ինչպէս նաև Ձերդ Ամենապատիվութեան իմաստուն և հայրենասեր գործունեութեամբ Հայաստանյայց եկեղեցին կմտնէ իր դերին մեջ՝ շարունակելու համար իր պատմական առաքելութեանը մեր ժողովրդի կյանքի բարդալիտման և մեր Սոփեոական Հայրենիքի վերաշինութեան վսեմ գործին մեջ:

«Այս ճամբուն վրա սուսմանահայութեանը Ձեզ կհետեի ամենայն նվիրումով և վճարականութեամբ:

«Թող օրհնյալ ըլլա այս պատմական օրը»:

Խոսք է խնդրում Ատրպատականի փոխթեմակալ Տեր Կարապետ քահանա Մանուկյանը:

«Ձերդ ամենապատիվութեան, Ատրպատականի հայ ժողովրդի ներկայացուցչական թեմական ժողովի և նրա ձերուսպարզ և բազմաշխատ առաջնորդ գերաշնորհ Տեր Ներսէս արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանդայանի կողմից իմ խորին շնորհակալութեանն եմ հայտնում Ձերդ սրբազնութեան Ձեռն այն ջանքերի առթիվ, որով մենք ամենայն հանգստութեամբ ճանապարհորդեցինք և հասանք Մայր Աթոռ:

«Առ այդ, Սրբազան Հայր, խնդրում եմ առաջնորդի և ինձ ընտրող թեմ. ժողովի կողմից մեր երախտագլորութեանը և մեր հարգանքների խորին հաճատիքը հայտնեք մեր կառավարութեան, ինչ ձեռով որ Դուք հարմար կգտնեք:

«Ընդ սմին Ձեզ եմ հանձնում հոգալոր Տաթևի մենաստանի Ս. Գրիգոր Տաթևացու սկիկաղով ձեռագիր ավետարանը, որ մոտ 150 տարեկան պատմութեան ունի»:

Խոսք է խնդրում Իրանահնդկական թեմի առաջնորդ Տ. Վահան Ժ. վրդ. Կոստանյանը:

«Ամենապատիվ Սրբազան Հայր, Ձերդ բարձր կարգադրութեամբ ս. թ. հունիսի 24-ին մեկնեցի իմ պաշտոնավայրը՝ Նոր Զուղա, որպէս Իրանահնդկաստանի թեմի առաջնորդ: Այս թեմի հայութեանը, որ Շահարաւի ձեռքով փոխադրվել է 340 տարի առաջ Իրան, պահել է իր ազգային բոլոր տրագիկաններն ու սալորութեանները և կառչած է իր եկեղեցուն: Զուղան ունի 12 եկեղեցի և մատուռ, բոլորն էլ բարեկարգ ու պայծառ վիճակում: Իրանահնդկաստանի և Թեհրանի հայութեանը անվե-

բաւարձորեն կարելի է Մայր Հայրենիքի, Ս. Էջմիածնի և նրա արքայութիւնների հետ: Նա սիրում է իր Հայրենիքն ու տննչում է տննել Մայր Աթոռը, Սեանն ու Գեղարդը, Մայր Արաքսն ու Հրազդանը, արևոյ Մասիսն ու Արագածը:

Քրանա-Հնդկաստանի և Թեհրանի թեմերի տարազիր Հայ ժողովուրդը ինձ Հանձնարարեց համարել Ձերդ ամենապատվութեան Ս. Աջր և Հայցել Ձեր օրհնութիւնը: Իրանա-Հնդկաստանի թեմի կողմից Ձեզ բերել եմ 10.000 թուման արժողութեամբ մի արծաթեայ և՛ ոսկեայ սկուտեղ, Թեհրանի թեմից՝ 10.000 թումանաւոց մի բնախի պարսկական դարզ, իսկ Բոսնիան Բողղանովիչ Իսալիկի կողմից մի յովազույն ամերիկեան ավտոմեքենա՝ Ձեր երթեկեկութեան համար:

Սրբազան Հայր, հաճեցե՛ք ընդունել այդ նվիրները: Ոնջւում եմ օրհնեցե՛ք Ձեր և Մայր Աթոռի տարազիր, ոսկեայ ազնիւ Հայ ժողովուրդին, որ հողով ու սրտով և զգացումներով Ձեզ հետ է»:

Անուհետեւ ողջույնի խոսքեր ուղղելով Տ. Տեղակալին արտահայտում են զրեթեւութիւնը պատգամաւորները: Նրանց ճառերը հաղեցված են նվիրվածութեան և անկեղծութեան զգացումներով: Լինելով հարազատ թարգմանը իրենց ընտրող ժողովուրդի՝ նրանք հաճախ պատմում են խիստ բնորոշ

մանրամասնութիւններ՝ վեր հանելով Հայ ժողովուրդի սերը դեպի Մայր Աթոռ Մուրր Էջմիածինը և դեպի Աղբլնախի Տեղակալը:

Վերջապէս ողջունողներին պատասխանում է Տ. Տեղակալը: Սրբազան հովիտեան հուզել են իր զավակների արտաբերած զգացումները: Նրա աչքերը արտահայտում են խնդութիւն, և նրա սիրտը բարախում է ցնծութեամբ: Ողջունելով պատգամաւորներին և բարի պարտաւ մաղթելով՝ Տեղակալը նշում է մեր պետականութեան հանգամանքը, շեշտում է, որ այսօրվա հայաբուլի և այս համազգային ցնծութեան համար Հայ ժողովուրդը պարտական է Մեծ Ստալինին և ուստի մեծ ժողովուրդին: Դահլիճը զգրկում է ծախսահարութիւնների որոտից:

— Մենք մեր աշխատանքներով, մեր նվիրվածութեամբ, նշուքական և բարոյական աջակցութեամբ հանդէպ Սովետական Միութեան և Սովետական Հայաստանի կառավարութեան, պիտի ապացուցենք, որ հիրավի մենք արժանի ենք այն մեծ ուշադրութեան, որ ցուցաբերվեց դեպի մեզ:

«Ողջունում եմ Ձեզ և օրհնում գործն ու աշխատանքները» խոսքերով վերջացնում է իր ողջույնի խոսքը Տեղակալը:

Պատգամաւորները ուրախ և անջնջելի տպաւորութիւններով թողնում են դահլիճը:

ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

Երեկոյան ժամը 8-ին ժամանում է Տանն Կիլիկիոյ վեհապառ կաթողիկոս Գարեգին Առաջինը:

Վեհապառը աղմկալից կեցեցներով առաջնորդվում է դեպի Մայր տաճարը: Թաւորի առաջից փողփողում են խաչվառներն ու խաչերը և «Հրաշափառ» շարականով կաթողիկոսը միաբանութեան առաջնորդութեամբ մտնում է տաճար:

Նա հակիրճ ու ամփոփ կերպով խոսում է առաջիկա Աղգային Եկեղեցական ժողովի պատմական նշանակութեան մասին, կոչ է անում սիրել Մայր Աթոռն ու Հայրենիքը, սիրել և ամուր փարվել մեր պետականութեանը, նվիրվել նրանց ստեղծագործ աշխատանքներին և բարձր պահել Հայ ժողովուրդի Աղգային Պետական և կրօնական միասնութեան դրոշմները:

Դուրս դալով Մայր Տաճարից վեհապառը քայլերն ուղղում է դեպի վեհարան: Ճա-

նարարչի երկու կողմերը բռնել են հավատացյալները, որոնք կեցցեցներով ողջունում են նրան:

Հուզիչ է տեսարանը վեհարանում: Հայ Եկեղեցու երկու վետերանները գրկախառնվում են և համբուրվում, Սրբազան Տեղակալը իր աթոռն առաջարկում է կաթողիկոսին և տեղ բռնում նրա աջակողմում, ձախ կողքին բաղմում է Նրուսաղեմի պատրիարքը, մյուսները կանգնում են ըստ ավագութեան:

Կաթողիկոսը ձեռքի շարժումով աղաբարում է նստել:

Սկսվում է խիստ մտերմական, բնական կան զրույցը: Նա պատմում է ճանապարհին վայելած սովետական օրդանների հյուրասիրութեան և իրեն ցույց տրված օժանդակութիւնների մասին: Ծիծաղը անպակաս է նրա զեմբլից, նա անչափ դուր է իրեն շրջապատող խաղերութիւնից:

— Ճեմարանի համար արժեքավոր նվեր էլ եմ բերել, — հայտարարում է վեհափառը — տարեկան 50 ֆունտ ստերլինգ ապահովել եմ ճեմարանի համար, այս տարվանը բերել եմ, զբաղանումս է, ուզում եք հանեմ, դեմ սեղանի վրա, — ասում է նա և լիաշունչ ու կուշտ ծիծաղում:

Նրա կենսալից ծիծաղի մեջ Հայրենիքն է խոսում, Մայր Աթոռի և Ս. Էջմիածնի կարոտն է, որ վեհափառ չքեղությամբ լըցնում է հակայական դաշլիճը:

Պատգամավորները ցնծադին ծախաւարում են, նրա հայտարարութիւնը վարակում է ամենքին, «կվերադառնանք, մենք էլ կուղարկենք», լսվում է կողքերից. «Այ դործնական մարդ, ինչպես երևում է, չի սիրում խոստումներ և ապառիկ դործեր», լսվում է ետևից: Ծուռ եմ դալիս վերջին արտահայտութիւն անողին դռնէլու, տեսնում եմ բոլորն ուրախ են, ժպտերես, կայտառ, բոլորի ուշադրութիւնն ու նայվածքները նվիրված են դեպի վեհափառը:

Առանձնապես նկատելի է երկու ահանավոր եկեղեցականների փայփայանքը և խիստ սիրալիր, ջերմ վերաբերմունքը միմյանց: Եվ այդ հասկանալի է. նրանք ճեմարանի առաջին շրջանավարտներն են, դասընկերներ և ճեմարանավարտ առաջին եկեղեցականները: Տարիների ո'րպիսի վսեմ պատմութիւն է կապված կյանքի հետ, մեկը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս, իսկ մյուսը՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Տեղակալ: Ու որքան խորհրդավոր, իմաստալից ու դեղեցիկ է պատմական այս դուզադիպութիւնը:

Մեկ քնդ մեջ Գարեգին Ա-ին վեհափառը հայացքը արտասահմանից եկած հոգևորականներին ուղղելով՝ պատմում է այնտեղի անցուղարձեքից, ինչ որ հիշեցումներ անում, կամ հարցումներ տալիս: Զրույցի հանդիսավորութիւնն ու քաղցրութիւնը թույլ չեն տալիս միջամտել և հարցադրումներ անել: Սակայն վերին աստիճանի կենսուրախ և պարզ այդ անձնավորութիւնը ամեն անգամ դոճուսակությամբ շփում է քր ձեռքերը և հիշեցնում Աղդային-եկեղեցական միասնութեան դադափարը: Աղդային-եկեղեցական միասնութիւն, — ահա

մեր երկու ահանավոր եկեղեցականների լեռնութիւնը, նրանց նկարագիրը:

Նույնպիսի մտերմական խոսակցութիւններ և մտքերի փոխանակութիւն տեղի է ունենում Երուսաղեմի պատրիարք հոր՝ Կյուրեղ Բ-ի հետ: Պատրիարք հայրը խոհուն մի անձնավորութիւն է. նրա մտքերը չափված և ձևված են, թվում է, թե նա վաղորդ խորհել է այն բոլորը, ինչ որ այսօր արտահայտում է: Նրա արտաքին լըջութիւնը և մտքերի պարզ շարահարկութիւնն ու խորութիւնը անզուգական ամբողջութիւն են կազմում: Նա սրբավորիչ է և լուրջ. խոսում է չամողիչ լեզվով:

— Եստ ընդ կայարտենք Սրբադան Տեղակալին, աս օրերը պատմական են ու հալիւթական: Սովետները փրկեցին հայ ժողովուրդն ու հայ պատմութիւնը», հաւաքալի կրկնում է նա: Այս հալիւթ նախադասութիւնների մեջ ամբողջ դարեր են պատկերում, ամբողջ պատմութիւններ սարկում:

Արտասահմանի հայ պատգամավորները առանձին դոճուսակությամբ նշում են մեր դեսպանների ցույց տված աջակցութիւնը եկողներին: Հիւրավի, պատգամավորի դիրքին ու պատիվը առանձնահատուկ հարգանքի է արժանացել մեր պետութեան կողմից:

«Յիսուսական և ոչ մեկ պետութիւն դեռ ևս չի հասել նման նրբազգացութեան պատգամավորին արժանապատիւթեան հանդեպ», բացականչում է մեկը՝ խիստ տեղին շեշտելով Սովետական երկրի առավելութիւնը:

— Ուշ է, վեհափառը պիտի հանգստանա, — հայտարարում է Ամենասրատիվ Տ. Տեղակալը:

— Հանգստանալու չեմ եկել, — քնդմիջում է վեհափառը և զրույցը շարունակում: Կարտի և սիրտ տենչը հորդում է նրա արտիք. բոլորս հեղեղվում ենք և վարակվում նրանով, նրա զգացումներով ու մտքերով...

Հուշերի, քաղցր դրույցների անմոռանալի երեկո, որ միշտ կապրի բոլորիս սրտում մեզ տանելով աղդային միասնութեան սրբադան, ճամբաներով:

Ռ. Վ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՇԽԱՏԱՆԲՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1945 թ., հունիսի 16, Ս. Եղմիածին

Ն Ի Ս Ց Ա Ռ Ա Զ Ի Ն

Վեհարանի բակում արտասովոր ցնծություն է տիրում: Ժողովին եկած պատգամավորները բոլորն էլ տոնական տրամադրությամբ սպասում են Ազգային-Նկեղեցական ժողովի բացմանը:

Վերջապես ժամը 11-ին սկսվում է հանդիսավոր երթը: Առջևից գնում են Ամենայն Հայոց Հայրապետության Ազգրնտիր Տեղակալ Ամենապատիվ Տ. Գեվորգ արքեպիսկոպոս Չեղեքչյանը, Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ կաթողիկոս Տ. Գարեգին Ա.-ը, Ս. Երուսաղեմի պատրիարք Տ. Կիրեղ Բ.-ը, Նրանց հետևում են արտասահմանյան և Սովետական Միության հայ թեմերի թեմական առաջնորդները և ընտրված հոգևորական պատգամավորները, այնուհետև արտասահմանի աշխարհական պատգամավորները և ապա Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի և Հյուսիսային Կովկասի պատգամավորները:

Պատգամավորությունը զանգակների ղողանջի տակ վեհարանից դուրս է գալիս և ուղղվում դեպի ճեմարանի շենքը, ուր տեղի է ունենալու ժողովի բացումը: Պատգամավորները բռնում են իրենց տեղերը դահլիճում:

Նախագահության սեղանի շուրջը տեղավորվում են մեր եկեղեցու ականավորները՝ կայացուցիչները: Կենտրոնում տեղ են բռնում Ամեն. Տ. Տեղակալը, Վեհափառ Գարեգին Ա.-ը և Երուսաղեմի պատրիարք Տ. Կիրեղ Բ.-ը, Եգիպտոսի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Մամբրե կաթիկոս Սիրունյանը: Ներկա է 102 պատգամավոր, որոնցից 28-ը հոգևորական և 74-ը աշխարհական:

Նախագահության շարքում իրենց հատուկ տեղն են գրավում ՍՍՍՌ Միության Կառավարության ներկայացուցիչ, ՍՍՌ Միության Ժողովատնօրեն կից կրոնական պաշտամունքների խորհրդի նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկին և Սովետական Հայաստանի կառավարության ներկայացուցիչ, ՀՍՍՌ Ժողովատնօրեն կից հայ լուսավորչական եկեղեցու Գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանը:

Տիրում է հանդիսավոր լուռություն: Բոլորի հայացքներն ուղղված են ամենապատիվ

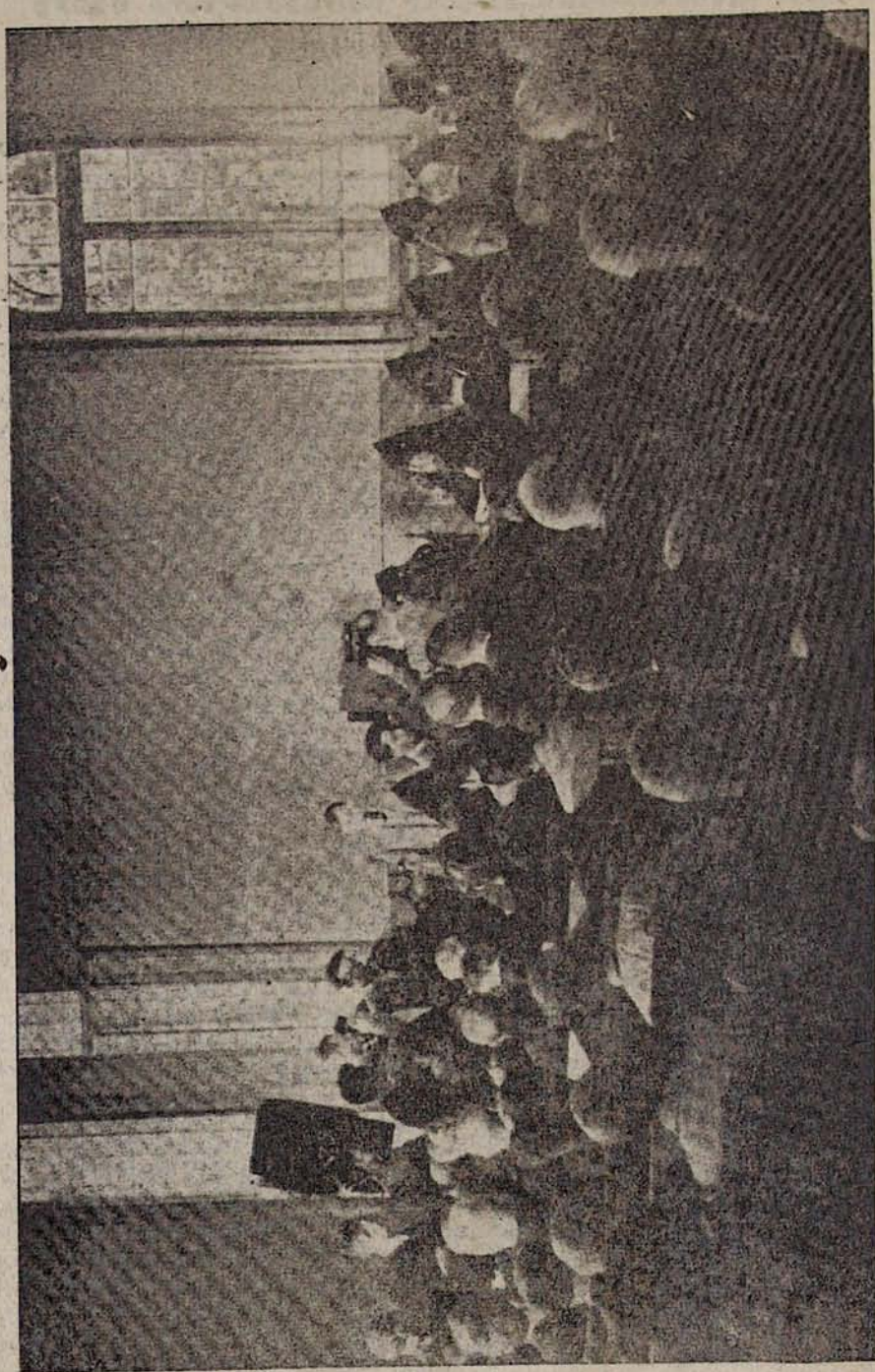
Տ. Տեղակալին և լարված ուշադրությամբ սպասում են նրան: Տեղ Տեղակալը առաջարկում է Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա.-ին՝ իր օրհնությունը տալ ներկա եղողներին:

Վեհափառ Հայրապետը ոտքի է կանգնում: Ամբողջ դահլիճը հռաչակալա լսում է Վեհափառի արտասահման ճշարտման և ավուր պատշաճի աղոթքները, որից հետո քառաձայն խումբը երգում է «Էջմիածինն ի հօրե՞ս» շարականը: Ապա ողջույնի առաջին խոսքն ասում է Ամենապատիվ Տ. Տեղակալը:

Մեկնաբանելով Հայրենական պատերազմի դերը ամբողջ աշխարհում խաղաղությունը վերականգնելու որպես անհրաժեշտ միջոցառում, դրվատելով Սովետական Միության ժողովուրդների տոկոսությունն ու հերոսությունը հաղթական պայքարի ընթացքում, Ամեն. Տ. Տեղակալը նշում է այն կարևոր ու մեծ ծառայությունը, որ մատուցել է ռուս մեծ ժողովուրդը խաղաղության և մարդկային ազգի բաղաբաղկությունը փրկելու գործին (բռնում ծափահարություններ):

«Այս մեծ և վիթխարի շարժման մեջ, — ասաց Տ. Տեղակալը, զեպի Հայրենիքն անմասն ու անտարբեր շմնաց նաև հայ ժողովուրդը. նա Հայրենիքի պաշտպանության համար խաղաղ դրեց իր ֆիզիկական ու նյութական ողջ կապուցությունը, որով գործնականապես ապացուցեց, որ ինքը ռուս մեծ ժողովրդի խակական բարեկամն է և կապված է նորա հետ անքակտելի կապերով» (բռնում ծափահարություններ):

Այնուհետև շեշտելով այս ժողովի նշանակությունն ու դերը, Ս. Էջմիածնի վերածնունդը և հետ այսու անելիքը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում, Տեղ Տեղակալն իր ողջուններն ուղղեց Ազգային-Նկեղեցական ժողովին, Սովետական Միության Կառավարության ներկայացուցիչ Ի. Վ. Պոլյանսկուն, Սովետական Հայաստանի Կառավարության ներկայացուցիչ Ս. Ն. Հովհաննիսյանին, Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա.-ին, Երուսաղեմի պատրիարք Տ. Կիրեղ Բ.-ին, արտասահմանի և մեր թե-



Համագգային եկեղեցական փողովի առաջին նիստը

մերի թեմական առաջնորդներին, փոխ թեմականներին, պատգամավորներին և ներկա դասվող հյուրերին:

Վերջացնելով ողջույնի իր խոսքը, Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը հայտարարեց բացված (բուռն և երկարատև ծափահարություններ):

Ամեն. Տ. Տեղակալից հետո ողջույնի խոսք է ասում Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա:

Դրվատելով մեր Ժողովրդի և պետության ձեռք բերած նվաճումները, Վեհափառ անհուն բերկրանքով իր գոհունակությունն է հայտնում Սովետական Հայաստանի Կառավարությանը, օրհնում է Ժողովը և հաջողություն բարեմաղթում նրա աշխատանքներին:

Ամեն. Տ. Տեղակալը խոսքը տալիս է ՍՍՌ Միության Կառավարության ներկայացուցիչ, ՍՍՌ Միության Ժողովմասնակցին կից կրոնական պաշտամունքի գործերի խորհրդի նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկուն:

Ժողովը նրան դիմավորում է բուռն և երկարատև ծափահարությամբ:

Ի. Վ. Պոլյանսկին ասում է ողջույնի իր խոսքը.

Կրկին դահլիճը թնդում է աղվակից ծափահարություններից:

Խոսքը տրվում է Հայաստանի Ժողովմասնակցին կից Հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանին: Ժողովը բուռն ծափահարություններով ողջունում է Հայաստանի Կառավարության ներկայացուցչին:

Ն Ի Ս Տ Ե Ր Կ Ը Ռ Ր Դ

1945 թ. հունիսի 18-ին, առավոտյան ժամը 11 և 3/4-ին ճեմարանի դահլիճում սկսվում է Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի երկրորդ նիստը:

Ժողովին նախագահում է Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա, ատենապետում է բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը:

Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը ղեկուցում է Մայր Աթոռի գործունեության վերջին 4 տարիների մասին, սկսած 1941 թ. ապրիլի 10-ից մինչև ցայսօր:

Այնուհետև ատենապետը կարդում է այն հայտագիրը, որ Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը մատուցել էր ՍՍՌ Միության Ժողովումսկետի նախագահ Ի. Վ. ՍՍԱԼԻՆԻՆ:

Ժողովը հոտնկայա և օրոտալից ծափահա-

Այնուհետև Ամենապատիվ Տեր Տեղակալն առաջարկում է Ժողովին՝ ողջույնի հեռագիր ուղարկել ՍՍՌ Միության Մեծ Մարշալ Ի. Վ. ՍՍԱԼԻՆԻՆ:

ՍՍԱԼԻՆ անունը բոցավառում է ներկա եղողներին, բոլորը ոտքի են կանգնում և բուռն ծափահարությունների օրոտը երկար ժամանակ թնդացնում է դահլիճը:

Որոշվում է ողջույնի հեռագիր ուղարկել աշխարհի ամենամեծ մարդուն, Մեծ ՍՍԱԼԻՆԻՆ:

Տեր Տեղակալի առաջարկությամբ Ժողովն անցնում է ատենապետություն ընտրելուն: Միաձայն քվեարկությամբ ատենապետներ են ընտրվում հռչակավոր բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը, Սահիպան Մարխասյանը և պատգամավոր Ճանիկ Չաղրին:

Քարտուղարության կազմում ընտրվում են Բուրլարիայի առաջնորդ Տ. Գրիգոր վարդապետը, Վրաստանի փոխթեմական առաջնորդ տ. Սահակ ավագ քահանա Սահակյանը, տ. Վահան քահանա Թավարեկյանը և պատգամավոր Ծաղկյան Առաքելը:

Մանդատային հանձնաժողովի կազմում ընտրվում են Բելյուժի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը, Ռումինիայի առաջնորդ Տ. Վազգեն վարդապետը, պատգամավորներ Աղաջանյան Արմենակը և Սեդրակ Թարյանը:

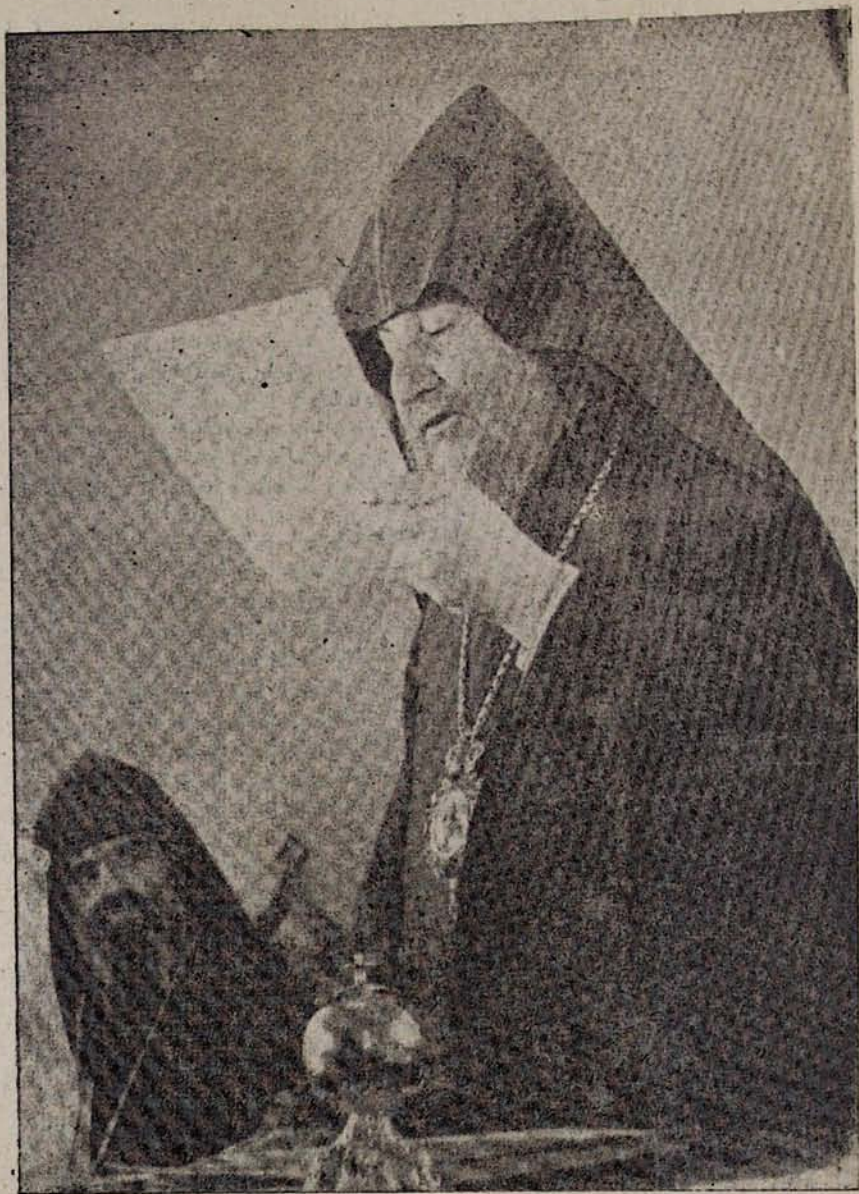
Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի հաջորդ նիստը նշանակվում է հունիսի 18-ին, առավոտյան ժամը 11-ին:

րություններով օվացիա է անում ի պատիվ հանձարեղ Առաջնորդի: Հայտագրի ընթերցումից հետո ատենապետը ցույց է տալիս Ժողովականներին Ի. Վ. ՍՍԱԼԻՆԻ մականգրությունը:

Նորից բռնկվում են հոտնկայա և օրոտալից ծափահարությունները և «ԿԵՅՅԵ ՄԾՄ ՍՍԱԼԻՆԸ» բացականչությունները:

Վեհափառ կաթողիկոսը առաջարկում է Ժողովին իր երախտագիտությունը հայտնել Մարշալ ՍՍԱԼԻՆԻՆ: Ժողովը հոտնկայա և խանդավառ ծափահարություններով հայտնում է իր հարգանքն ու երախտագիտությունը Մեծ ՍՍԱԼԻՆԻՆ:

Ժողովն անցնում է օրակարգին և քնննում է Ազգային-Եկեղեցական Ժողով գումարելու կանոնադրությունը:



Ամեն. Տ. Տեղակալը զեկուցում է համագգային եկեղեցական ժողովին

Բարձրապատիվ տեր Ռուբեն ծայրագույն վարդապետ Դրամբյանը հողված առ հողված կարգում է կանոնադրությունը, որը ընդունվում է ժողովականների կողմից թիվն փոփոխություններով:

Քառորդ ժամ հանգստից հետո ժողովը վերակազմվում է: Բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանն առաջարկում է ընդհանրական Հայաստանի բարեխնամ կառավարությանը: Ժողովականները հոտնկայա և բուն ծափահարություններով ընդունում են այդ առաջարկը:

Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը հայտնում է: Ժողովին, որ պատգամավոր Ստ. Մալխասյանը «Էջմիածին» ամսագրին ուղարկած մի հողվածով առաջարկ է արել տոնել

Մայր Աթոռի կիլիկիայից Ս. Էջմիածին փոխադրվելու 500-ամյակը: Ժողովականները միաձայն ընդունում են այս մտահղացումը և որոշում տոնել 500-ամյակը:

Վեհափառ կաթողիկոսը հակիրճ կերպով պատմական տեղեկություններ է հաղորդում Աթոռի փոխադրման մասին և ցանկություն հայտնում մեծ շուքով տոնել 500-ամյակը, ինչպես որ տոնվել է տառերի գյուտը, Աստվածաշնչի թարգմանությունը և այլն:

Ժողովը որոշում է հաջորդ նիստին 500-ամյակը տոնելու բանաձև և ծրագիր ներկայացնել:

Ժամը 2-ին 10 րոպեին ժողովը հայտարարվում է փակված: Հաջորդ նիստը նշանակվում է հունիսի 19-ին, առավոտյան ժամը 11-ին:

Ն Ի Ս Տ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Ազգային եկեղեցական ժողովի երրորդ նիստը տեղի ունեցավ հունիսի 19-ին, հոգևոր ճեմարանի դահլիճում, առավոտյան ժամը 12 և 20 րոպեին:

Ժողովին նախագահում է Տանն Կիլիկիայի վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա:

Ժողովին ատենապետում է բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը: Ամենայն Հայոց Ազգրեստի Տեղակալ Ամենապատիվ Տ. Գեվորգ արքեպիսկոպոսը հայտնում է ժողովականներին ի գիտություն, որ Ամերիկայի արևելյան թեմի պատգամավոր Հայկ Գավուկյանը նշանակված է ատենապետության անդամ:

Խոսքը տրվում է Տ. Ռուբենի՝ ծ. վարդապետին, որը կարդում է Ազգային-եկեղեցական ժողովի բացման նիստի արձանագրությունը: Ժողովը միաձայն հաստատում է արձանագրությունը: Այնուհետև Տ. Սահակ ավագ քահանա Սահակյանը կարդում է 2-րդ նիստի արձանագրությունը, որը նույնպես միաձայն ընդունվում է ժողովի կողմից:

Ատենապետ Ավետիք Իսահակյանը կարդում է Սովետական Հայաստանի Գերագույն Սովետի նախագահ Մալխի Պետրոսի Պապյանին ուղղված ողջույնի գրությունը:

Ժողովը բուն ծափահարությամբ ընդունեց այս ողջույնը:

Օրակարգի հաջորդ հարցը Հայ եկեղեցու Սահմանադրության քննությունն է: Ամենապատիվ Տեր Տեղակալն առաջարկում է հետաձգել այդ հարցը, որպեսզի պատգա-

մավորները ժամանակ ունենան կարդալ և ուսումնասիրել:

Ատենապետ Ավետիք Իսահակյանը եզրակացության պատգամավոր ճանիկ Չաքրին հրավիրում է ժողովի ատենապետությունը շարունակելու:

Ժողովի քննությանն է դրվում ճեմարանի նյութական ապահովության և պահպանության հարցը:

Այս հարցի մասին զեկուցում է Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը: Կուսարանելով հոգևոր ճեմարանի ծրագրերը, ուղղությունը, Տ. Տեղակալը նշում է ճեմարանը նյութապես ապահովելու անհրաժեշտությունը: Այնուհետև գերաշնորհ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը կարդում է Հոգևոր ճեմարանի նախահաշիվը: Պարզվում է, որ ճեմարանի տարեկան բյուջեն 40 ուսանող պահելու համար կազմում է 1.150.000 ռուբլի այն դեպքում, եթե պետական կոոպերատիվ գրներով նյութեր և պարագաներ ստացվեն:

Այնուհետև Ամենապատիվ Տեր Տեղակալը շեշտելով տպարան ունենալու անհրաժեշտությունը եկեղեցական գրքեր, մատենագիրներ հրատարակելու, ինչպես և «Էջմիածին» ամսագրի տպագրությունը ապահովելու համար, հայտնում է, որ Սովետական բարեխնամ կառավարությունը թույլատրել է Մայր Աթոռին ունենալ իր սեփական տպարանը:

Երբ Տ. Տեղակալը հայտարարում է, որ այդ առաջին կրոնա-եկեղեցական տպարանի թույլտվությունն է ողջ Սովետական Միության

սահմանների մեջ, դա՛հի՛ճը թնդում է խանդավառ ծափահարություններից՝ ի պատիվ Սովետական Միության: Հայտարարվում է մի փոքր ընդմիջում: Դադարից հետո, ժողովը վերսկսվում է Ճանիկ Զազրի ատենապետությամբ:

Քննության է դրվում Մայր Աթոռի բուհի հարցը:

Մտքերի լայն փոխանակությունից հետո միաձայն ընդունվում է Տ. Վազգեն վարդապետի և պատգամավոր Փափազյանի կազմած բանաձևը:

Այնուհետև Տանն Կիլիկիոն վեհափառ կաթողիկոսը զեկուցում է Մայր Աթոռի Կիլիկիայից Ս. Էջմիածին փոխադրվելու 500-ամյակի տոնակատարության մասին:

Այս խնդրի կապակցությամբ ժողովը լսելով պրոֆ. Աշոտ Աբրահամյանի և ակադեմիկոս Ստեփան Մալխասյանի կողմից առըված լուսաբանությունները, ընդունեց Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա.-ի հետևյալ բանաձևը.

«Անդրադառնալով Ս. Էջմիածնի և Ամենայն Հայոց Հայրապետության կատարած դերին անցած 500 տարիների ընթացքում, նշանակում է սրել և լուսավորել ժողովրդյան միտքը և գիտակցությունը այդ երկարատև շրջանի մասին. այս մտքով ժողովն օգտակար է համարում և որոշում է 1945—1946 տարին հայտարարել Մայր Աթոռի վերահաստատման հոբելյանական տարի՝ ընդունելով միևնույն ժամանակ Տանն Կիլիկիոն կաթողիկոսության հարատևությունը նույն ժամանակի ընթացքում, որ ոչ միայն չի խանգարել եկեղեցվո միության գաղափարը, այլև նման դեր է կատարել ազգապահպանության դրժում իրեն ենթակա թեմերի մեջ, ինչպես և երեսօղեմի և Կ. Պոլսո պատրիարքությունները»:

Ժողովը բանաձևի քվեարկումը և քննումը հետաձգվում է հաջորդ նիստին: Ժամը 3-ին և 30 րոպեին փակվում է նիստը:

Ն Ի Ս Տ Ձ Ո Ր Ր Ո Ր Կ

Ազգային-եկեղեցական ժողովի շորորդ նիստը տեղի ունեցավ սույն 1945 թ. հունիսի 20-ին Ճեմարանի դահլիճում:

Ժողովին ներկա էին Սովետական Միության ժողովմասովետին կից կրոնական պաշտամունքների հորհրդի նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկին, Սովետական Հայաստանի ժողովմասովետին կից հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Ս. Հովհաննիսյանը, անգլիական եկեղեցու Քենթրալիի արքեպիսկոպոսարանի ավագ երեց գերհարգելի դոկտոր Հիլեթ Զոնսոնը:

Ժողովի ատենապետը՝ Ամերիկայի արևել-

յան թեմի պատգամավոր Հայկ Գավուկյանը խոսքը տալիս է մանդատային հանձնադրվի նախագահ Բելյուսի առաջնորդ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսին:

Գերաշնորհ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը հայտնում է, որ Մինչև այժմ ժամանել են ժողովին 104 պատգամավոր, որոնցից 31-ը հոգևորականներ են և 73-ը՝ աշխարհականներ:

Նախորդ նիստի որոշման համաձայն ծանուցվում է ժողովին, որ բյուրեղատյան հանձնաժողովին մասնակցում են հետևյալ պատգամավորները.

Կալիֆորնիայի	թեմից
Եգիպտոսի	»
Անգլիայից	»
Բուլղարիայից	»
Թեհրանի	»
Իրանա-հնդկական	»
Վրաստանի	»
Բաքվի	»
Ֆրանսիայի	»
Պաղեստինի	»
Հյուսիսային Կովկասի	»
Շիրակի	»
Այրարատյան	»
Ատրպատականի	»

Հայկ Գավուկյան
Ճանիկ Զազր
Սարգիս Քյուրքչյան
Գեվորգ Միքառայճյան
Բժ. Բադրատ Ավագյան
Լևոն Տեր-Հովհաննիսյան
Փաշա Մելիք-Կարապետյան
Նիկողայոս Խաչատրյան
Գեղամ Ֆեներճյան
Պենոն Ճերյան
Համազասպ Տեր-Հակոբյան
Վարոս Մարգարյան
Մինաս Մինասյան
Բարսեղ Օլուբչյան

Տանն Կիլիկիո
Ռումինիո
Ն. Նախիջևանի

թեմից
»
»

Մկրտիչ Մարլամ
Դոքտոր Արտաշես Տիրացույան
Տ.-Մկրտիչ Չորշուկյան:

Ժողովը հանձնարարեց ընտրված հանձնաժողովին ունենալ իր խորհրդակցական նիստը «Խնամուրիստ» հյուրանոցում, երեկոյան ժամը 5-ին:

Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսն առաջարկում է ամսի 22-ին նիստ ղեկնել Ն. Նախիջևանի մեկնել Մեարոպ Մաշտոցի տունը կատարելու: Ամենապատիվ Տ. Տեղակալն առաջարկում է Օշականի ուխտագնացությունը հետաձգել Հայրապետական օժումից հետո:

Ատենապետ Հայկ Գալուկչյանը խնդրում է գերազնորհ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսին շարունակել ժողովի ատենապետությունը:

Ամենապատիվ Տ. Տեղակալը հայտարարում է, որ Պեյրուքի պատգամավոր Մկրտիչ Մարլամը հանձնառու է եղել Ս. Էջմիածնի տպարանի ամբողջ սարքավորումը իր հաշվով հայթայթել:

Ժողովը բռնեց ծախահարսությանը ընդունում է Մարլամի նվիրատվությունը:

Ատենապետ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը քննության դնելով ճեմարանի պահպանման հարցը հանձնառու եղավ մեկ սանի ծախսերը հոգալ: Այս կապակցությամբ Ամենապատիվ Տ. Տեղակալը հայտնեց, որ յուրբանջյուր սանի տարեկան ծախսը կազմում է 500 դրլար:

Տանն Կիլիկիո վեհապառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը հայտնում է, որ Եփեսոսից տիրա Կարապետ Մարլամը մի գումար է կտակել ճեմարանի պահպանման ֆոնդին, որի տարեկան տոկոսը կազմում է 50 եփեսոսական ոսկի և որ ճեմարանը իր հարատևության ամբողջ ժամանակաշրջանում ամեն տարի կարող է 50 եփեսոսական ոսկի ստանալ: Վեհապառը հայտարարեց, որ առաջին տարվա 50 ոսկին բերել է իր հետ և կհանձնի ամենայն հայտնի նորընտիր կաթողիկոսին:

Այս հայտարարությունը ժողովում առաջ բերեց մեծ խանդավառություն, որի հետևանքով հետևյալ հանձնառությունները տեղի ունեցան.

Կալիֆոռնիայի թեմը հանձն առավ հոգալ 10 ուսանողի ծախսը, Ամերիկայի արևելյան թեմը՝ նույնպես 10, Իրան-Հնդկաստանի առաջնորդ Վահան Ժ. վարդապետ Կոստանյանը հայտարարեց, որ իր թեմը հանձն է առնում

4 թոշակառու պահել, բացի այդ, հօգուտ ճեմարանի պահպանման հանգանակել է մի երեկույթի միջոցով 17.000 թուման և հանձն առավ 20.000 թուման ևս հանգանակել: Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսարանը ճեմարանի համար հատկացնում է տարեկան 5.000 դրլար, Եփեսոսի թեմի առաջնորդ գերազնորհ Մամբրե Եփեսոսյանը խոստացավ իր թեմի միջոցներից հօգուտ ճեմարանի հատկացնել տարեկան 3.000 եփեսոսական ոսկի, ակադեմիկոս Ստեփան Մալխասյանը հայտարարեց, որ ինքը կհոգա մեկ թոշակառուի ծախսը, Տ. Սահակ ավագ քահ. Սահակյանը Վրաստանի թեմի կողմից հայտարարեց, որ իրենց թեմը կվճարի վեց թոշակառու պահելու ծախսը, Մկրտիչ Մարլամը հանձն առավ իր անունով պահել մեկ ուսանող, Կալիֆոռնիայի թեմի Էդեմի տիկնանց Միությունը՝ մեկ ուսանող, Ճանիկ Չաքրը՝ 2 ուսանող, Օսման Փափազյանը (Եփեսոս)՝ 1 սան, Ատրպատկանի թեմը՝ 1 սան, Ամերիկայի արևելյան թեմի պատգամավոր Հայկ Գալուկչյանը՝ 3 սան:

Այսպիսով ժողովը ավարտված համարեց ճեմարանի պահպանման խնդիրը 40 ուսանողի սահմաններում, ընդ որում սան պահողները հանձնառու եղան թոշակները վճարել վեց տարվա, այսինքն ճեմարանի լրիվ դասընթացի համար (3 դասարան և 3 լսարան):

Այնուհետև ժողովին դրվեց Մայր Աթոռի պահպանության հարցը:

Տանն Կիլիկիո վեհապառ կաթողիկոսն առաջարկեց Մայր Աթոռի պահպանության համար սահմանել «Լուսավորչի լուսն» տուրքը բոլոր եկեղեցիների ամբողջական հասույթների 4 տոկոսի համեմատությամբ: Ժողովը միաձայնությամբ ընդունեց այս առաջարկը:

Այս առնչությամբ Բուլղարիայի պատգամավոր Գեորգ Միքթուպչյանը հանձն առավ 5.000 դուբլի նվիրել Մայր Աթոռի պահպանմանը:

Տանն Կիլիկիո վեհապառ կաթողիկոսը ողջունելով ժողովին ճեմարանի պահպանման խանդավառ հանձնառությունները, առաջարկեց հոգևոր ճեմարանի մատենադարանը եկեղեցական, կրոնական և աստվա-

ծաբանական գրականությունում և ճոխացնելու համար ևս խորհել:

Այս հարցի առթիվ Ռոմինիայի փոխ-թեմական Ս. Վազգեն վարդապետը առաջարկեց հետևյալ բանաձևը, որ նույնությամբ ընդունվեց.

«Ժողովը մեծ գոհունակությամբ և երախտագիտությամբ լսելով, որ Սովետական Հայաստանի բարեխնամ կառավարությունը Ս. Էջմիածնին վերադարձուցած է ճեմարանի մատենադարանը, փափագ կը հայտնե և առաջարկ կը բերե նորընտիր վեհափառ Հայրապետին սույն մատենադարանը ճոխացնել կրոնական, եկեղեցական և մատենագիտական ուղղությամբ»:

Օրակարգի հաջորդ հարցը Մայր տաճարի նորոգության խնդիրն է: Երոտաղեմի ամենապատիվ պատրիարք Հայրը անհրաժեշտ համարելով Մայր տաճարի վերանորոգումը և այն համարելով անհետաձգելի, կոչ արավ պատգամավորներին այն համարել պատվի խնդիր և հանձն առնել հոգալու պահանջվող ծախսերը:

Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը ժողովին հաշվետվություններ կայացրեց իր կատարած հանգանակության մասին, երբ ինքը որպես հայրապետության լիազոր նվիրակ գործուղվել էր արտասահման հիշյալ նպատակով: Պարզվեց, որ նա հանգանակել է 37.114 ռուբլար, որպիսի գումարը պահ է տրված ապահով դրամատների և հաստատությունների մոտ: Այսպես ներկայացրեց ժողովին հետևյալ բանաձևը. «Ժողովը լսելով հատուկ զեկուցում Ս. Էջմիածնի տաճարի նորոգության և կատարված հանգանակության մասին, անհրաժեշտ և անհետաձգելի է համարում նորոգման կատարումը: Հաղար վեց հարյուր քառասուն տարվա պատմական այդ կոթողի կյանքը պետք է հարատևել և վայելուղ վիճակի վերածել, որ հայ ժողովրդի պատիվն է: Բայց ի նկատի ունենալով, որ Մայր Աթոռի վերակազմության և պահպանության, ինչպես և ճեմարանի, տպարանի և այլ կարիքները ժողովրդական հանգանակությամբ և նվերներով պիտի լրացվեն,

այդ պատվաբեր գործի կատարումը կկամենար մեր մեծահարուստ ազգայիններից մեկը կամ մի քանիսը միասին հանձն առնեին: Ուստի և խնդրում է Ամենայն Հայոց նորընտիր և Տանն Կիլիկիո Գարեգին Ա. կաթողիկոսներին հետամուտ լինել և հարաբերության մեջ մտնել, որոնց որ հարկավոր կհամարեն, գործը գլուխ բերելու համար»: Ժողովը անդադրում ծափահարություններով միաձայն ընդունեց նորին վեհափառության բանաձևը:

Ս. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը առաջարկում է ժողովին հարգանքի խոսք ասել հարգելի տոբոթր Հիլեթ Զոնսունին, որը ներկա լինելով ժողովին, ուշի ուշով հետևում է ժողովի ընթացքին: Ժողովը նրա առաջարկն ընդունում է, որից հետո նա խնդրեց Ամերիկայի արևելյան թեմի առաջնորդ Տեմ Տիրան ծ. վարդապետին՝ անդիներեն լեզվով հայտնել Զոնսունին ժողովի որոշումը: Ի պատասխան ժողովի ցույց տված ուշադրության, դեկտոր Զոնսունը ասում է հետևյալը.

«Մեր ազան հայրեր ի Քրիստոս և քրիստոնյա եղբայրներ: Այս խիստ պատմական պահին, այս փառավոր ու մեծ եկեղեցու զարթոնքի առթիվ տեսա՝ վերականգնումը այս երկրի ճարտար արվեստի և կրթության հիմա էլ տեսնում եմ այս եկեղեցու վերազարթնումը:

«Բանակեց տարիներից ի վեր այս երկիրը հառաջադիմում է. Սովետական Միությունը շատ բան պետք է շահի եկեղեցու վերականգնումով: Ձեզ վստահացնում եմ, որ մեր երկիրը շատ մեծ հետաքրքրությամբ հետևում է այս շարժմանը: Անդիսի մեջ չպիտի դառնա մի եպիսկոպոս, որը չուզենար ներկա լինել այս պատմական պահին»:

Ի պատասխան այս ելույթի, ամենապատիվ Ս. Տեղակալը հայտնեց, որ իրեն որպես հիշատակ մի նվեր պիտի հանձնի, որը միշտ իրեն պիտի հիշեցնի այս դարավոր տաճարը:

Հաջորդ նիստը նշանակվում է հունիսի 21-ին: Ժամը 1-ին 15 րոպեին ժողովը հայտարարվում է փակված:

Ն Ի Ս Տ Հ Ի Ն Դ Ե Ր Ո Ր Դ

1945 թ. հունիսի 21-ին, առափոխյան ժամը 12-ին և 30 րոպեին բացվում է Ազգային եկեղեցական ժողովի հինգերորդ նիստը:

Ժողովին նախագահում է՝ Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը: Կարգավոր տերունական աղոթքը և ավուր պատշաճի բարեմաղթություններն անելուց

հետո նա ժողովը հայտարարում է բացված:

Ամենապետում է բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը, որի առաջարկով նախ կարդացվում է նախորդ նիստի արձանագրությունը, որը մի շարք ուղղումներից հետո ընդունվում է:

Ամերիկայի արևելյան թեմի առաջնորդ գերապատիվ Տ. Տիրան վարդապետը խոսք է խնդրում մի կարևոր հայտարարություն անելու համար: Ամենապետը խոսքը տալիս է նրան: Նա հայտարարում է, որ մոտ 30.000 դոլլար գումարի չափով նվերներ է բերել Մայր Աթոռին որպես դարպաս:

Ժողովը ծափահարությամբ է ընդունում այս նվերը և բոլորի սիրալիր հայացքներն ուղղվում են հայտարարություն անողին:

Այնուհետև ատենապետը ժողովի քըն-նաքնման է դնում բյուջեի խնդիրը: Այս առթիվ խոսքը տրվում է բյուջետային հանձնաժողովի նախագահ Սարգիս Քյուրքչյանին: Նա կարդում է հանձնաժողովի հետևյալ որոշումը.

«Ա. Հանձնաժողովը միաձայնությամբ որոշում է, որ եկեղեցիների եկամուտներից գանձվող 2 տոկոսի առաջարկը, որ պատգամավորական ժողովի կողմից ընդունվել է արդեն, դորժագրվի:

«Բ. Նկատի ունենալով, որ թեմերից ըստացվելիք եկամուտն անորոշ է և միևնույն ժամանակ էջմիածնի այս տարվա ծախսերը նույնպես անորոշ են, ինչպես նաև կատարվելիք վերանորոգման ծախսերը,— ուստի ժողովը որոշում է նորընտիր կաթողիկոսի իրավասությանը թողնել տնորիննու այդ հարցի լուծումը ըստ իւր հայեցակետի, հուշալիով, որ հայ ազգը և հայ բարերարները սիրով ընդառաջ պիտի երթան Հայրապետի կողմն»:

Լսելով վերոհիշյալ որոշումը, Ամենապատիվ Տ. Տեղակալն առաջարկեց բյուջեի

քննարկումը հետաձգել հաջորդ նիստին, երբ ինքը հնարավորություն կունենա ժողովին ներկայացնել գրավոր կերպով Ս. էջմիածնի համար պահանջվող անհրաժեշտ բյուջեն: Ժողովն ընդունելով այս առաջարկը, հարցի քննարկումը թողեց հաջորդ նիստին:

Մանդատային հանձնաժողովի նախագահ գերաշնորհ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը հայտարարեց, որ մանդատային հանձնաժողովն անհրաժեշտ է գտել ստուգել պատգամավորների անվանացուցակը: Հանձնաժողովի անդամ գերապատիվ Տ. Վաղգեն վարդապետը մեկ առ մեկ կարդաց պատգամավորների անունն ու ազգանունները, որով պարզվեց, որ մինչև այժմ 106 պատգամավոր է ժամանել Ս. էջմիածին և ժողովները տեղի են ունենում նրանց մասնակցությամբ:

Պատգամավոր Ստեփան Մալխասյանը ձայն խնդրելով առաջարկում է ժողովին՝ Մայր տաճարի վերանորոգության հատուկ նախագիծ և նախահաշիվ պատրաստել: Ժողովը միաձայն ընդունում է այս առաջարկը և անցնում Հայոց եկեղեցու Սահմանադրության նախագծի քննությանը: Նախքան այս խնդրի քննության անցնելը, Ամենապատիվ Տ. Տեղակալն իր ելույթով բացատրում է ժողովականներին խնդրի լրջությունը և բացառիկ կարևորությունը և առաջարկում է այն հետաձգել հաջորդ ժողովին, երբ հնարավոր կլինի պատգամավորներին ներկայացնել Սահմանադրության նախագծի վերջնականագիտ ձևակերպված տեքստը:

Ժողովը որոշում է նախագծի քննարկումը հետաձգել:

Ժողովը փակվում է ժամը 2 և 12 չոպեին: Հաջորդ նիստը նշանակվում է հունիսի 22-ին, առավոտյան ժամը 11-ին:

Ն Ի Ս Տ Վ Ե Ց Ե Ր Ո Ր Դ

Ազգային եկեղեցական ժողովի 6-րդ նիստն սկսվում է 1945 թ. հունիսի 22-ին, առավոտյան ժամը 12-ին, նախագահությամբ Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի, որը պատշաճ աղոթքներն ասելուց հետո, ժողովը բացված հայտարարեց:

Ժողովի ատենապետ Ճանիկ Զադրը կարդաց ժողովի հետևյալ օրակարգը.

1. Եկեղեցական Սահմանադրության քննությունն ու վավերացումը:
2. Ս. էջմիածնի պահպանման բյուջեն և նրա ընդունումն ու հաստատումը:
3. Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրություն:

Ժողովի միահամուռ ցանկությամբ որոշվեց նախ զբաղվել բյուջեի քննությամբ, հետո Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրությամբ, իսկ Սահմանադրության քննար-

կումը, որպես շատ ժամանակ պահանջող հարց, հետաձգել հաջորդ նիստերին:

Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Վեհափառ Գարեգին Ա-ը խոսք առնելով, ժողովի ուշադրությունը հրավիրեց այն հանգամանքի վրա, որ ժամանակն է ընտրության համար նախապատրաստվելու: Սակայն մի շարք ճառախոսներ անհրաժեշտ գտան ընտրությունը արագացնել և ընտրական ժողովն սկսել ժամը 3-ին, որպեսզի նախադահույթը ժամանակ ունենա ընտրական նախապատրաստությունները հոգալ: Ձայների ձևող մեծամասնությամբ որոշվեց երեկոյան նիստում զբաղվել կաթողիկոսի ընտրություններով: Այս որոշումն ընդունելուց հետո ժողովն անցավ օրակարգի առաջին հարցին՝ բյուջեի քննարկմանը:

Խոսք առնելով, Ամենապատիվ Ս. Տեղակալը մանրամասնորեն զեկուցեց անցյալ շորս տարիների ծախքերի ու այն աղբյուրների մասին, որոնցով հոգացվել են Մայր

Աթոռի ծախսերը: Տեղակալ Սրբազանի կարգադրությամբ Ս. Ռուբեն ծ. վարդապետը կարդաց 1945—46 թ. բյուջեի նախատեսված իր բոլոր մանրամասնություններով, որով Ս. Էջմիածնին ենթակա հիմնարկությունների պահպանման ընդհանուր գումարը կազմում է 3.100.000 ուրլի:

Ժողովը լսելով այս հարցի հետ կապված լուսաբանություններն ու հավելումները, ընդունեց Ս. Վազգեն վարդապետի կազմած հետևյալ բանաձևը.

«Մայր Աթոռի պահպանման համար որոշված 5 տակոս եկեղեցական տուրքին զուգընթաց ժողովը կարող է շարունակել ավանդաբար ընդունված Վուսափորչի լուսման» հօգուտ Ս. Էջմիածնի անհատական նվիրատվության եղանակով»:

Բանաձևն ընդունվեց միաձայն, որից հետո ատենապետը դադար հայտարարեց ժամը 3-ին Մայր տաճարում նիստը վերսկսելու և ընտրությամբ զբաղվելու համար:

Է Զ Մ Ի Ա Մ Ի Ն

Ամենայն Հայոց Վեհափառ կաթողիկոս ընտրելու համար գումարված ժողովն սկսվեց Մայր տաճարում, ժամը 3-ին և 30 րոպեին:

Մայր տաճարի առաջին մասում, դեպի զանգակատունը դրված են նախադահույթային սեղանը և աթոռները, նրա երկու կողմերում դեպի հյուսիս և հարավ շարված են պատգամավորների աթոռները: Իջման սեղանի առաջ, կենտրոնում դրված են կինոնկարահանման ապարատները և տեղավորված նկարիչները նախադահույթային սեղանի աջ և ձախ կողմերում, ինչպես և իջման սեղանի ուղղությամբ: Տաճարի բոլոր դռները փակ են, բացի հյուսիսային դռնից, որի մոտերը փակված է մեկ փոքրիկ սեղանով, ուր նստած են մանդատային հանձնաժողովի անդամները և միայն մի նեղ արահետ են թողել, որով մեկ պատգամավոր կարող է ներս մտնել:

Մուտքի առաջ կանգնած են պատգամավորներն իրենց պատգամավորական տոմսերով:

Ներս մտնող պատգամավորները տոմսերը ներկայացնում են մանդատային հանձնաժողովին, հատուկ մատչանում ստորագրում իրենց անուն, ազգանունը, ուր են ընդվում է, ո՞ր թիմի պատգամավոր լինելը և ապա գրավում իրենց տեղերը: Աշխարհական պատգամավորների ստուգումն ու ցու-

ցակազրումն ավարտվելուց հետո գալիս են հոգևորական պատգամավորները, թեմերի առաջնորդները և փոխթեմականները Ամենապատիվ Ս. Տեղակալի և Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի առաջնորդությամբ: Նույն ստուգումն ու ցուցակազրումը կատարվում է նաև նրանց նկատմամբ:

Հոգևորական և աշխարհական պատգամավորները գրավում են իրենց տեղերը: Նախադահական սեղանի կենտրոնում նստում են Ամենապատիվ Տեղակալ Ս. Գևորգ արքեպիսկոպոսը և վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը: Նրանց աջ և ձախ կողմերում նստում են հայ եկեղեցու եպիսկոպոսները: Վարդապետները նստում են աշխարհականներին հատկացված տեղերի առաջին շարքում: Տիրում է խորին լուռություն: Բոլորը սրտատրոփ սպասում են, թե ե՞րբ և ի՞նչպես կսկսվի ժողովը:

Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը համապատասխան աղոթքն ասելուց հետո ժողովը հայտարարում է բացված:

Նա հակիրճ, սակայն խիստ սրտառու և անկեղծ զգացումներով դիմում է պատգամավորներին, հայտնելով նրանց պատմական այն մեծ ակտի մասին, որ նրանք պիտի վատարեն այսօր Հայաստանյայց եկեղեցու հովվապետ՝ Ամենայն Հայոց Վե-

հաստատու կաթողիկոս ընտրելով: Նա կոչ է անում լուրջ և զգաստ մոտենալ այս խնդրին, հաշվի առնել նրանց պատասխանատվությունը ժողովրդի առաջ և լսել իրենց խղճի ձայնին:

Ի պատասխան այս կոչի, տիրում է խորին լուռություն, որը հանկարծ բեկվում է շշուռոյներով. «այո, այո, խոստանում ենք»: Կրկին թափվում է լուռություն, բոլորի հայացքներն ուղղված են նախագահության սեղանին:

Հանդիսավոր առաջ է դալիս Եգիպտոսի առաջնորդ գերաշնորհ Մամբրե Եպիսկոպոս Սիրունյանը, որն իր օգնականների հետ սկսում է նախընտրական աղոթքը և սաղմոսերգությունը: Անուհետև կարգում է երգման թուղթը բառ առ բառ, որ պատգամավորները կրկնում են հոտնկայա: Երգվելուց հետո բոլոր աշխարհական պատգամավորները ստորագրում են երգման թուղթը:

Երգման արարողության այս ակտը վավերացվում է երգվեցնող գերաշնորհ Մամբրե Եպիսկոպոս Սիրունյանի ստորագրությամբ և երգման արարողության վկաներ՝ Տ. Ռուբեն ծ. վարդապետ Դրամբյանի ու Տ. Կարապետ ծ. վարդապետ Թումանյանի ստորագրություններով:

Ժողովի նախագահ Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոսն արտասանում է իր վերջին հորդորը. նա ասում է.

«Ճանալի պայմանների մեջ մենք հավաքված ենք այստեղ մեր կաթողիկոսն ընտրելու: Առաջին անգամն է մեր ամբողջ պատմության ընթացքում, որ Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսը ներկա է գտնվում կաթողիկոսական ընտրությանը: Այսպիսի ժողովի գումարումը մեր պատմության մեջ հազվագյուտ է. շատ քիչ է պատահել, որ այսպիսի ներկայացուցչություն հավաքված լինի: Ազգային Եկեղեցական ժողովին են ներկայացել հեռավոր Ամերիկայի հայության ներկայացուցիչները, Եգիպտոսի, Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Բալկանյան երկրների հայերի պատգամավորները և խորհրդարանի երկրների ու թեմերի առաջնորդներն ու ժողովրդական ընտրյալները: Որոշ տեղեկություններ կան, որ Հարավային Ամերիկայի պատգամավորները նույնպես ճամբա ելած են, բայց տեղի «հեռավորության և ճանապարհի դժվարությունների պատճառով դեռ տեղ չեն հասել»:

«Արտաքո կարգի նշանակություն ունի

այս համագումարը, որովհետև թե՛ մեր երկրամասի և թե՛ գաղութների այս ներկայացուցչությունը հանդես է բերում մեր եկեղեցու միասնականությունը»:

«Երգմամբ սկսեցինք այս ժողովը ազգի և եկեղեցու անունով, կկամենայի, որ ժողովը նվիրական և սրբազան մնար իր պարտավորությունների հանդեպ, կկամենայի այնպիսի ընտրություն կատարվեր, որ ընտրյալը լիներ ազգի ընտրյալը: Կաշտթեմ այս դարավոր եկեղեցու սրբազան կամարների տակ, որ Տերը առաջնորդե մեզ և մենք պատասխանատու չմնանք մեր խղճի և ժողովրդի առաջ»:

Հայ եկեղեցու ընդունված ավանդական սովորության համաձայն Ազգ. Եկեղեցական ժողովի նախագահ՝ Վեհափառ Գարեգին Ա.-ը մեկ առ մեկ կարդաց Հայոց եկեղեցու Եպիսկոպոսների անունները, հիշելով ներկաներին և բացականչելով և երեք անգամ հարց տվեց պատգամավորներին, արդյոք չկա՞ որևէ անձնավորություն, որ հանձնարարված լինի քվեարկելու որպես ընտրելի: Ժողովականները հայտնեցին, որ նման հանձնարարություն չեն ստացել: Այնուհետև քվեարկության տուփը ստուգվեց և փակվեց ու դրվեց նախագահական սեղանի վրա, որից հետո հայտարարվեց ժողովի կողմից ընդունված դադարի քվեարկության մասին: Քարտուղարության կողմից Տ. Գրիգոր ծ. վարդապետ Կարապետյանը բարձրաձայն և մեկ առ մեկ կարդաց պատգամավորների անունները և յուրաքանչյուր պատգամավոր մոտենալով նախագահական սեղանին ստացավ քվեարկության տոմսը, որի վրա պիտի նշանակվեր մեկ թեկնածուի անուն և ավագանունը և նետվեր տուփի մեջ: Վերոհիշյալ ձևով յուրաքանչյուր պատգամավոր տվեց իր քվեն:

Պատգամավորների անուններն ու ազգանունները ստուգելիս, պարզվեց, որ բացակայում են Հալեպի պատգամավոր Արշակ Գալեմբեքյանը և Վրաստանի պատգամավորներից Սամվել Շահարոնյանը հիվանդության պատճառով:

Նախագահ վեհափառ կաթողիկոսի հրամանով տուփը բացվեց, ակվեց քվեների ստուգումը:

Խորհրդավոր լուռության մեջ բոլորը լարված ուշադրությամբ հետևում էին քվեների ընթերցմանը. — «Չեղբերքյան Սրբազան, «Տեղակալ Գեորգ», Գեորգ արքեպիս-



Նորինաիր Հայրապետը պատգամավորների ուղեկցությամբ Մայր Տաճարից
մեկնում է վեհարան (ընթացիկ ժամանակ)

կոպոս», անընդհատ հնչում էր քվեները կարգացող Մամբրե սրբազանի ձայնը: Կարդալով քվեները նա հանձնում է ժողովի կողմից նշանակված 2 ստուգողներին, որոնք նույնը վավերացնելով և մեկը մյուսին հանձնելով քվեները դարձում են սեղանի վրա:

Ժամը 4-ին 45 րոպեին Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը հայտնում է քվեարկության արդյունքը. ներկա է 111 պատգամավոր, 110 քվեով: Գեորգ արքեպիսկոպոսը ընտրված է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, այդ մեկ քվեին էլ իրենն է, որ նա տվել է ինձ, — ծիծաղելով հայտնում է Վեհափառը: — Ուրեմն ընտրվել է միաձայն, — հայտարարում է վեհափառ Գարեգինը:

Ծափահարությունների և կեցցեների տրոտը թնդացնում է հինավուրց տաճարի դռները: Ամենապատիվ Գեորգ արքեպիսկոպոսը հոգևած է, արցունքները ողողել են նրա դեմքը:

Հուզված են գրեթե բոլոր պատգամավորները. շատերի աչքերն լցված են բերկրանքի և ցնծության արցունքներով:

Նորընտիր Հայրապետին մատուցվում է Հայրապետական դավաղանը, տաճարի սեղանների վարադուրները բացվում են, Մայր տաճարի զանգակներն ափսոսում են ղողանջել ավիտելով Հայ հավատացյալներին բերկրության ու ցնծության ավետար:

Տաճարը թողում է «Էջմիածինն ի հօրէ» շարականի բաղդրալուր մեղողիաներով: Այն երգում է ողջ պատգամավորությունը հոտնկալ:

Շատերն իրենց հոգմուրը չկարողանալով զսպել խմբվում են նորընտիր վեհափառի շուրջը, ամեն մեկն աշխատում է մի վաշիկյան առաջ համբուրել նրա Ս. Աջը և շնորհավորել նրան:

Վերջապես բացվում է Մայր տաճարի ավագ դուռը և պատգամավորությունը շարականների երգեցողությամբ և կեցցեների ցնծափն ուրուտներով նորընտիր Հայրապետին առաջնորդում է դեպի վեհարան:

Վանքի գաղթում հասկանալի խուռն բազմությունը ծափահարությամբ և կեցցենքով դիմավորում է վեհափառին:

Նրանք շարվում են ճանապարհի երկու կողմում և հանդիսավոր թափոն անցնում է դեպի վեհարան:

Վեհարան տանող սանդուխների վրայից նորընտիր Հայրապետը իր առաջին օրհնությունն է տալիս ժողովրդին և պատգամավորներին «պահպանիչ» կարգում:

Պատգամավորությունը ժամը 5-ին 30 րոպեին աղատում է վեհարանի գավիթը:

Խուռն բազմությունը չի հեռանում վեհարանի բակից և վանքի դավթից:

Այն ուժը, որ համախմբել է նրանց այստեղ, ոգևորել ու թևեր տվել, ազգային միասնության և մեր պետականության դաշտարան է:

Ուշ դիշերին միաճն վանքի շրջապատը դատարկվում է և խորհրդավոր ու անմոռանալի երեկոն իր թևերն է փռում հինավուրց, պատմական վանքի դռներին:

Ն Ի Ս Տ Ե Ո Ւ Ե Ր Ո Ր Դ

1945 թ. հունիսի 25-ին, ցերեկվա ժամը 1-ին 30 րոպեին սկսվում է Ազգային-եկեղեցական ժողովի երկրորդ նիստը:

Սա Ազգային-եկեղեցական ժողովի վերջին նիստն է:

Ժողովին նախագահում է նորին Ս. օծություն Ամենայն Հայոց Վեհափառ կաթողիկոս Տ. Տ. Գեվորգ Զ-ը, որն արտասանելով համապատասխան աղոթքները ժողովը հայտարարում է բացված:

Ատենապետում է բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը: Ատենապետն առաջարկում է քարտուղարությանը կարդալ նախորդ երկու նիստերի արձանագրությունները: Քարտուղարության անդամ Առաքել Գեվորգ Յազըճյանը կարդում է արձանագրությունները, որոնք փոքր հավելումներով ընդունվում են ժողովի կողմից:

Այնուհետև ատենապետն առաջարկում է ժողովին գրավել օրակարգի առաջին խընդրով աշխինքն Հայ եկեղեցու Սահմանադրության քննությանը և վավերացումով:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը ժողովի ուղադրությունը հրավիրելով այդ հարցի վրա ասում է. «Հայ եկեղեցվո Սահմանադրության քննությունն ու վավերացումը պիտի կատարենք այսօր, անշուշտ այն վերջնական չէ, որովհետև, երբ բարոյական ըմբռնումները վերածվում են իրավականի, նրանք միշտ փոփոխական առարկա են դառնում, ուստի խնդրում եմ խառնապահանջ չլինել և չխորանալ մանրամասնությունների մեջ»:

Դերաշնորհ Մամբրե եպիսկոպոս Սիրոնյանի առաջարկով քարտուղարության անդամ բարձրապատիվ Տ. Գրիգոր ծ. վարդապետը կարդում է նախագահության և Ատենապետության կողմից նախօրոք սրբազրկած Հայոց եկեղեցու Սահմանադրության նախագիծը:

Նախագծի ընթերցումն ավարտելուց հետո, ինչպես հոգևորական, նույնպես աշխարհական պատգամավորները մի շարք դիտողություններ արին, որից հետո Ամենայն Հայոց նորընտիր վեհափառ կաթողիկոս Գեորգ Զ-ը առաջարկեց հետևյալը, որ ժողովն ընդունեց միաձայնությամբ:

Ճնկատի առնելով, որ Սահմանադրության մեջ արծարծված միասնականության գաղափարը, ինչպես նաև Կիլիկիո կաթողիկոսական Աթոռի և պատրիարքական ղուլդ աթոռների փոխհարաբերությունները ենթարկված են հոգևորականների նախապատրաստական ժողովի քննության և որոշ համաձայնություն է գոյացած, այլ և նկատի ունենալով, որ միասնականության դադարաբեր նոր է հանդես բերված և Աթոռների փոխհարաբերությունները դարձած են իրավականի, որ շատ դժվարին գործ է, ինչպես նաև նկատի առնելով, որ ներկա նախագիծը վերջնական բնույթ չունի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնգակով պիտի առաջարկվի խմբագրված Սահմանադրության գործադրությունը ժամանակավորապես և գործնական բովից անցնել հետո, հաջորդ Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից վերջնականապես պիտի խմբագրվի և հաստատվի, ուստի կառաջարկվի չեղյալ նախագիծն ընդունել անփոփոխ: Այնուհետև ատենապետի հայտարարության համաձայն տեղի ունեցավ կարճատև ընդմիջում:

Ընդմիջումից հետո նիստը վերսկսվեց և ատենապետ Ավետիք Իսահակյանը կարդաց Կ. Պոլսի պատգամավորներից՝ Երվանդ Ինճեքյանի և Թորոս Ազատյանի ներկայացրած հետևյալ դրությունը. Ճնկատի ունենալով, որ մեր կամքն անկախ պատճառներով Թուրքիո Հայոց պատգամավորությունը չկարողացավ ժամանակին հասնել, նկատի ունենալով, որ մեր պատգամավորության միակամ ընտրելին՝ որպես արժանավորագույն թեկնածու մեր Հայաստան ժամանում են առաջ ալ միեկնություն էր, կը խնդրենք Ազգային՝ եկեղեցական ժողովին, որ մեր վեց ձայները վեհափառ Տ. Տ. Գե-

վորգ Զ Սրբազան կաթողիկոսն ընտրող 110 ամբողջական ձայներուն միացվեն և ըստ այնմ մտցուի այս պարագան ժողովի արձանագրությանց մեջ: Այս առաջարկն ընդունվեց միաձայնությամբ:

Հաջապի պատգամավոր Արշակ Գալեմբարյանը, որ հիվանդության պատճառով չիր կարողացել ներկա լինել Հայրապետական ընտրությանը, խնդրեց ժողովին իր քվեն ևս ավելացնել Ամենայն Հայոց Հայրապետի միաձայն քվեների վրա: Ժողովի կողմից սույն առաջարկն ընդունվեց միաձայն:

Այնուհետև նորին Ս. Օծություն վեհափառ Կաթողիկոսը առաջարկում է ժողովին մի հանձնաժողով ընտրել Սովետական Միության հանձնարեղ առաջնորդ Մարշալ Ստալինին ուղարկվելիք դեկլարացիան մշակելու և խմբագրելու: Այս խնդրի շուրջը տեղի ունեցած կարծիքների փոխանակությունից հետո Տանն Կիլիկիո վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի առաջարկով որոշվեց դեկլարացիայի պատրաստումն ու խմբագրումը թողնել նախագահության և ատենապետության հաջորդ նիստին ներկայացնելու համար:

Օրակարգի հաջորդ հարցը Գերագույն հոգևոր Խորհրդի ընտրությունն էր: Նախագահության և ատենապետության կողմից առաջարկվեցին հոգևորականներ Տ. Ռուբեն ծ. վարդապետ Դրամբյան, Տ. Վահան ծ. վարդապետ Կոստանյան, Տ. Ներսես ծ. վարդապետ Աբրահամյան, Տ. Եղիշե վարդապետ Հարությունյան, Տ. Կարապետ ծ. վարդապետ Թումանյան (անձնափոխանորդ), աշխարհականներ՝ պրոֆ. դոկտոր Ստեփան Մալխասյան, պրոֆ. դոկտ. Աշոտ Աբրահամյան, դասախոս՝ Մինաս Մինասյան, հոգևոր ճեմարանի ապագա տեսուչը և Ստեփան Կամսարական (անձնափոխանորդ): Ժողովը միաձայնությամբ ընդունեց հոգևոր Խորհրդի վերոհիշյալ կազմը:

Սակայն պրոֆ. Աշոտ Աբրահամյանը չափազանց զբաղված լինելու և առողջական վիճակի պատճառով հրաժարվեց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդին մասնակցելուց: Ժողովը նրա փոխարեն ընտրեց Երվանդ Շահազիզին:

Ամերիկայի Արևելյան թեմի առաջնորդ Տ. Տիրան ծ. վարդապետի այն հարցումին՝ թե ժողովը նկատի պիտի առնի՝ եկեղեցու բարեկարգության հարցը, վեհափառ

Հայրապետը պատասխանեց, թե իր շորտարվա տեղակալական կործոններով առթիվ տված զեկուցման մեջ արդեն հայտարարել է, որ Ազգային-եկեղեցական ներկա ժողովը բարեկարգության հարցով ըզրադրվելու հնարավորություն չունի, թե՛ ժամանակի սղության և թե՛ այլ պատճառներով:

Այնուհետև ժողովի ատենապետը հայտարարում է, որ Լոնդոնի Աբգարյան տրեստի պատգամավոր Սարգիս Քյուրքչյանը իր կնքահայրության առթիվ (հայրապետական օժման) 2.000 անգլիական դալի է նվիրում Ս. Էջմիածնում մեղվաբուծական անտեսություն ակսելու նպատակով, որն ի հիշատակ իր հանգուցյալ մայր Նարգուհիի պիտի կոչվի «Նարգուհի Նազարեթ Քյուրքչյան մեղվաբուծարան»: Ժողովը ծափահարություններով իր գոհունակությունը հայտնեց այս նախաձեռնության առթիվ, որից հետո ժողովը ժամը 3-ին 15 րոպեին փակվեց, երեկոյան ժամը 7-ին վերսկսելու համար:

Նիստը վերսկսվեց երեկոյան ժամը 7-ին և 45 րոպեին: Նախագահում է Նորին Ս. Օծուխյուն վեհափառ Հայրապետը, ատենապետում է բանաստեղծ Ավետիք Իսահայանը:

Վեհափառ Հայրապետը խոսք առնելով, հայտնեց. «Ուրախությամբ հայտարարում եմ ի գիտություն ժողովի, որ մեր շարքերում է գտնվում ազգային բարեգործ Իրանա-Հնդկաստանի թեմից՝ պ. Ռոման Բողդանի Իսախվը, որը թեհրանում 600.000 թուման ծախսելով կառուցել է մի եկեղեցի. նա նվիրել է Կարմիր Բանակին 250.000 թուման, Բաղրամյանի անվան տանկային շարասյան օգտին նվիրել է 500.000 թուման:

«Ներկայումս Երևանում կառուցելու է մի մանկատուն պատերազմի ընթացքում զոհված զինվորների երեխաների համար, հատկացնելով այդ նպատակի իրադրությանը 250.000 թուման, նաև Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրության և օժման առթիվ նվիրել է ամերիկյան մի շքեղ ավտոմեքենա, ուստի առաջարկում է ժողովին նրան ընդունել նախագահության մեջ:

Ժողովը բոլոր ծափահարություններով իր հավանությունը տվեց այս առաջարկին:

Կարգացվում է Սովետական Միության Գերագույն Սովետի Նախագահության Նախագահ Ի. Կալինինին ուղղված հեռագիրը,

որը ընդունվում է խանգավառ ծափահարություններով:

Ամերիկայի արևելյան թեմի առաջնորդ Ս. Տիրան ծ. վարդապետն ի դիմաց պատգամավորության կարգաց հետևյալ ուղերձը.

«Մենք Ազգային եկեղեցական ժողովուսնդամենքս, աթոռականք, թեմական առաջնորդներ, հոգևորական և աշխարհական պատգամավորներ եկած ու հավաքված ըլլալով Էջմիածնի Ս. Տաճարի նվիրական հովանիին ներքև, Հայաստանի, Սովետական Միության և արտասահմանի զանազան երկիրներու թեմերեն, զեղուն սրտով կը հայտնենք Ձեր վեհափառության մեր հրախառնական աղացումները այն իմաստուն և քաջարի ղեկավարության համար, որով առաջնորդեցիք մեր սուրբ եկեղեցին Ձեր երջանկահիշատակ նախորդին վախճանումեն ի վեր, ամենազգվարին պայմաններու ներքև և Հայրենական մեծ պատերազմի ընթացքին, և ի գլուխ բռնադակ հայ հավատացյալներու Ձեր բաժինը բերիք փառապանծ հաղթանակի համար կերտված արժանի զոհաբերության:

«Ենորհակալ ենք նաև այն զգոն և հայրական ղեկավարության համար, որով այս ժողովը արդյունավորեցիք և արժեցուցիք անոր պատմական նշանակությունը:

«Մենք միաբան և առանց վերապահության կհայտնենք մեր որդիական վստահությունը նաև առ այն, որ Դուք ապագային ևս զորացած մեր ամենուն սիրովը և մանավանդ Աստուծո ամենաբարեակամ ողորմությամբ պիտի տանիք հայ եկեղեցվո նավը ուղիղ և ապահով գծով: Եվ վերջապես ամենքս և յուրաքանչյուրս անխտիր այս սրբազան վայրին մեջ համդիսավորապես կը խոստանանք Ձեր վեհափառության, իբրև մեր սուրբ եկեղեցվո պետին և ղեկավարողին, մեր հոտի վերին հովիին, մեր անկեղծ և բոլորանվեր հավատարմությունը և հնազանդությունը հայցելով մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսեն, որ զորացնե Ձեր բազուկը և առաջնորդե Ձեզ իր սուրբ հոգվույն իմաստությամբ և շնորհն Ձեզ երկար և արդյունավոր կյանք Ձեր առաքելական Աթոռին վերա»:

Ժողովը միահամուռ և անվերջ ծափահարություններով ընդունեց Ամենայն Հայոց վեհափառ կաթողիկոսին ուղղված այս ուղերձը:

Ձայն խնդրելով պրոֆեսոր Արարատ Ղա-

րիբայնը հարց առաջադրեց, որ Ազգային եկեղեցական ժողովը իր վերաբերմունքն արտահայտի վատիկանի բռնած ընթացքի մասին՝ հանդեպ ֆաշիստական Գերմանիայի ղեկավարներին:

Ժողովը լսելով նրա բացատրությունները և լուսաբանությունները շոշափված հարցի առթիվ նպատակահարմար համարեց այդ խնդրի ձևակերպումը թողնել վեհափառ Հայրապետներին: Այս առաջարկն ընդունվեց միաձայն:

Այնուհետև խոսք տրվեց ժողովական պատգամավոր առաջնորդներին՝ ամենաավագագույնին՝ Հունաստանի առաջնորդ Տ. Կարապետ արքեպիսկոպոս Մազմյանին: Նա խիստ հուզված ներկայացրեց այն հրեական աշխատանքը, որ կատարել է Ազգիս նորընտիր վեհափառ Հայրապետը բարձրորեն գնահատելի վարչագիտությամբ: Արտաքին բարեմաղթություններով արևշատություն մաղթեց Սովետական Միության հանձարեղ առաջնորդ Մեծ ՍՍԱՆին, Հայաստանի ՍՍՄ Գերագույն Սովետի նախագահ Մացակ ՊԱՊՅԱՆին:

Ի դիմաց աշխարհական պատգամավորների խոսք փնդրեց հոժեն Բաժնագլանը, որը պատկերավոր ներկայացրեց հայ եկեղեցու միասնականության իրողությունը: Նա ասաց. «Հիացմունքով ու պատկառանքով նայենք սա փառավոր տեսարանին, երկու կաթողիկոսներ քով քովի նստած, որ երբեք եղած չէ: Գիտակցենք այս նշանակալից պահուն արժեքը: Մեր հայրերը բախտ շունեցան հանդիսատես ըլլալու նման հուզիչ ու ներշնչող իրողության մը:

Կեցցե մեր Սովետական Հայաստանը իր բարեփոխմամբ և շինարար կառավարությամբ, Կեցցեն մեր վեհափառները»:

Ի դիմաց Հայաստանի ժողովրդի հանդես եկավ պրոֆ. Արարատ Ղարիբյանը: Նա ասաց հետևյալը. «Հայ եկեղեցին կատարեց իր պատմական հաղավադուտ դերը Ձեր բուրի միջոցով հայ ժողովուրդն այժմ գտնվում է իր հողի վրա: Հողեպես հրձվում եմ, տեսնելով, որ այս մոդով կարողացավ հանդես բերել միասնականություն հագուտ հայ ժողովրդի և եկեղեցու Տանն Կիլիկիո վեհափառ կաթողիկոսն այս միասնականության կենդանի օրինակը հանդիսացավ իր խորը հմտությամբ և բուռն հայրենասիրությամբ: Հսկա հայրենասիրություն կա նրա փոքր մարմնի մեջ

և այդ հայրենասիրության կրակը տարածվում է ամեն կողմ:

«Մեր նորընտիր Հայրապետ Գևորգ Զ-ը բարձրացրեց մեր ազգի արժեքը, եկեղեցու պատիվը, արդարության և հայրենասիրության ճանապարհով: Թող ողջ գաղութահայությունը լսի և փիտենա, որ իր Հայրենիքի մեջ մտածում են, խոսում ու գործում են բազմահազար մարդիկ և ստեղծագործում են թե իրենց և թե գաղութահայերի համար:

«Մեր նորընտիր վեհափառ, որ օրհնեց Հայաստանի այս մասը, հավատում եմ, որ նա վաղը պիտի օրհնի նաև մյուս մասը:

«Տարեք Ձեզ հետ մեր ժողովրդի անալլալ սերը մեր եղբայրներին, բարով եկաք, հաղար բարի, միշտ եկե՛ք, մեր սրտի մեջ լայն տեղ ունեք» (բուռն ծափեր):

Մայր Աթոռի միաբանության կողմից ողջերթի խոսք է ուղղում պատգամավորներին Ս. Էջմիածնի միաբան Տ. Ռուբեն Ժ. վարդապետ Դրամբյանը:

Որդիական անխառն ղեացմամբ շնորհավորելով նորընտիր Հայրապետի գահակալությունը, նա գտնում է, որ Մայր Աթոռ էլ ավելի վառ կպահի հայ ժողովրդի միասնությունը ջահը, համարելով այն իր գործունեության գերագույն նպատակը: Սրտագին բարեմաղթություններով դրվատեց Սովետական Միության և Հայաստանի կառավարությունների բարյացակամությունը դեպի Մայր Աթոռ: Նորընտիր Հայրապետին երկար և արդյունաշատ կյանք մաղթելով նա վերջացրեց իր խոսքը:

Այնուհետև նորընտիր վեհափառ Հայրապետ Տ. Տ. Գեվորգ Զ-ը արտասանեց Ազգային եկեղեցական ժողովի փակման հետևյալ ճառը.

«Շնորհակալություն քոյո՜ր ճառախոսներին:

«Պատգամավոր մեր զավակներն իրենց խոհական գործերով և իմաստուն խոսքերով հմայեցին մեզ: Ժողովը նույն տվեց շատ քնդգծելի կողմեր:

«Տեսնում եմ թայ ժողովրդի դեպի Ս. Էջմիածինն խնեցած լաճումն սերբ. այդ սերն է, եր Ձեզ հեռավոր վայրերից խաղաղորդել է մինչև այստեղ, առ ոչինչ դարձնելով ճանապարհորդական նեղություններն ու դժվարությունները:

«Հայ եկեղեցին ցարդ բարոյական տեսակետով միասնական էր, բայց իրավական

տեսակետով է: Տանն Կիլիկիո վեհափառ կաթողիկոսը Եկատի շառնելով Նրկար համբողջության հետ կապված յժժարությունները անձամբ էկավ իբրև ուխտավոր և նշմարիտ ու դրական միասնականության հիմք դրավ:

«Այսօր տեսա համերաշխության ոգին վերադարձած մեր ղեկ, որի համար պիտի աղոթեմ, որ այն մշտնջենական դառնա:

«Տեսա Ձեր բուն ղգացմունքը դեպի Ս. Էջմիածինը և դեպի մեր սիրելի Հայրենիքը, որ բարձր վերելներով փառավորվում է: Պիտի աղոթեմ Հայրենիքի և պետության գորացման համար:

«Դուք տեսաք, թե ինչպիսի համերաշխություն կա պետության և եկեղեցու միջև և ինչպիսի ազնիվ զգացումներ իրար հանդես: Տեսաք, թե ինչպիսի դժվարություններ հարաված են և ինչպիսի հառաջադիմություն կա մեր Հայրենիքի մեջ: Այս քոլորը տեղի են ունենում և իրականանում են թուս մեծ ժողովրդի և նրա մեծ պետության միջոցով:

«Օրհնում եմ ռուս մեծ ժողովրդին և նրա Մեծ Առաջնորդ Մարշալ ՍՏԱՆԻՆԻ:

«Օրհնում եմ և Ձեզ բոլորիդ, օրհնում եմ հայ ժողովրդին, որ Ձեզ նման խոհական ներկայացուցիչներ ընտրեց:

Վերջացնելով իր ճառը, նորին Սուրբ Օծոթյունը արտասանեց տերունական աղոթքը և Հայրապետական «պահպանիչ» կարգաց:

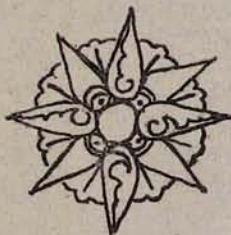
Այնուհետև Համազգային Եկեղեց. Ժողովի պատգամավոր Արարատ Ղաթիբյանը կարդաց ժողովի փակման առթիվ ՍՍԽ Միության հանճարեղ Առաջնորդ Մեծ ՍՏԱՆԻՆԻՆ ուղղած հեռագիրը, որ ընդունվեց երկարատև ու խանդավառ ծափահարությոններով:

Ժողովի ատենապետ ակադեմիկոս Ավետիք Իսահակյանը հայտարարեց, թե 1945 թվի հունիսի 16-ին բացված Ազգային Եկեղեցական Ժողովը սպառել է իր օրակարգի բոլոր հարցերը և հետևապես այն փակված է հայտարարվում:

Կեցցենների խլացուցիչ աղաղակը ընդգրկեց ողջ դահլիճը: Ժողովականները երկար ժամանակ շղաղարող ծափահարությամբ և հոտնկայա իրենց ջերմ զգացմունքներն էին արտահայտում դեպի Մայր Աթոռը: Երբ վեհափառը ոտքի կանգնեց ժողովասրահից դուրս գալու դիտավորությամբ՝ ջերմագին բացականչություններն ու ծափահարությունները ուղղված նորին Սուրբ Օծոթյանը էլ ավելի սաստկացան և շփախումբը ժողովրդի բերկրալից սիրով շարժվեց առաջ՝ վեհին առաջնորդելով դեպի վեհարան:

Հունիսի 25-ին, երկուշաբթի, երեկոյան ժամը 10-ից 15 ռուպե անց փակվեց Ազգային Եկեղեցական Ժողովը:

Ռուբեն Եպիսկոպոս ԴԲԱՄԲԱՆ



ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ԳԵՎՈՐԳ Զ-Ի ՕՇՄԱՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

1945 թ. հունիս 24. Ս. Էջմիածին: Վաղ առափոտմանից վանքի դավիթն ու շրջապատն են հավաքվում ժողովրդական զանգվածները:

Այսօր հայ համատեցյալի մեծագույն տոնն է, այսօր տեղի է ունենալու Ամենայն Հայոց Վեհափառ կաթողիկոսի օծումը:

Կաթողիկոսական օծումը մեր ժողովուրդը իր պատմական ավանդություններով սրբազործել է որպես ազգային տոն, որպես հայ եկեղեցու երջանկության և հավերժության տոնը:

Այսօր վանքը այլ տեսք ունի: Նրա վեհապանծ դմբեթներից արտասովոր ուրախության և հիացելի հեղեղներ են հոսում, որոնք միախառնվելով զանգակատան քաղցրալուր երգերի հետ, գրկելով նրանց անուշ զողանջները, ցնծությամբ սփռվում են հնադարյան վանքի չորս կողմը, համբույրներ և նոր շունչ ու ոգի՝ պարզեցնելով դարերից ի վեր կյանք ու արև բերող քարերին ու հողերին:

Հանկարծ դավթում խոնված ամբոխը ալեկոծվող ծովի նման այս ու այն կողմ է սփռվում և կեցցեներին ու ծափահարությունների ականջ խլացնող թնդյունն ու որոտը իրենց ուրախությունն են ազդարարում:

Ամսոնների ճոճչունը և սուլոցը աղաբարում են համազգային-եկեղեցական ժողովի պատգամավորների ժամանումը:

Կեցցեների խլացուցիչ տարափի տակ ներանք մտնում են վեհաքանի բակը:

Ժամի 11-ն է: Ձանդակատնից զողանջում են զանգերը, որոնք ազդարարում են սրբազան արարողության սկզբնավորումը:

Վեհաքանում զգեստավորված են նորընտիր Հայրապետը, Տանն Կիլիկիո՝ վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը, եպիսկոպոսներն ու արքեպիսկոպոսները և սպասում են աղաբար զողանջին:

Վանքի միաբանությունը, չըմաններից Ս. Էջմիածին ժամանած քահանաներն ու սարկավազները, դպիրներն ու աշակերտները տոնական զգեստների շաղկապից դեղեկությունամբ սպասում են առաջին կոչնակին: Նրկարածիկ, երկչարք թափորի մի

ծայրը վեհաքանումն է և մյուս ծայրը՝ Մայր տաճարի զվարավոր մուտքի մոտ: Նրանց երկուստեք շրջապատել է ժողովուրդը:

Վերջապես «Հրաշափառ աստված» հոգեցունց շարականի հնչյունները դրդապնդում են հնամյա վեհաքանի կամարները: Օղբ լցվում է իմաստուն խորհրդավորությամբ և երկյուղածության ու նվիրածության զգացումով:

Թափորը շարժվում է: Ամենից առաջ գնում են ջահակիր ու խաչվառակիր շարքերը, նրանց հետևում են քահանաները, միաբանությունը, վերջապես դավիթն ու զգեստավորված եպիսկոպոսներն ու արքեպիսկոպոսները՝ մեր եկեղեցու բարձրագույն տեսուչներն ու առաջնորդները Տանն Կիլիկիո՝ վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի զվարավորությամբ:

Նորընտիր Հայրապետին դեպի Մայր տաճար են առաջնորդում կաթողիկոսական ամառնովանու տակ, որ կրում են չորս քահանաներ: Ամսոնական ոսկեթել զարդանկարները արևի վառ ճառագայթների տակ էլ ավելի վեհալից են ստանում զեղեցկության հեղեղներ սփռելով չորս կողմը:

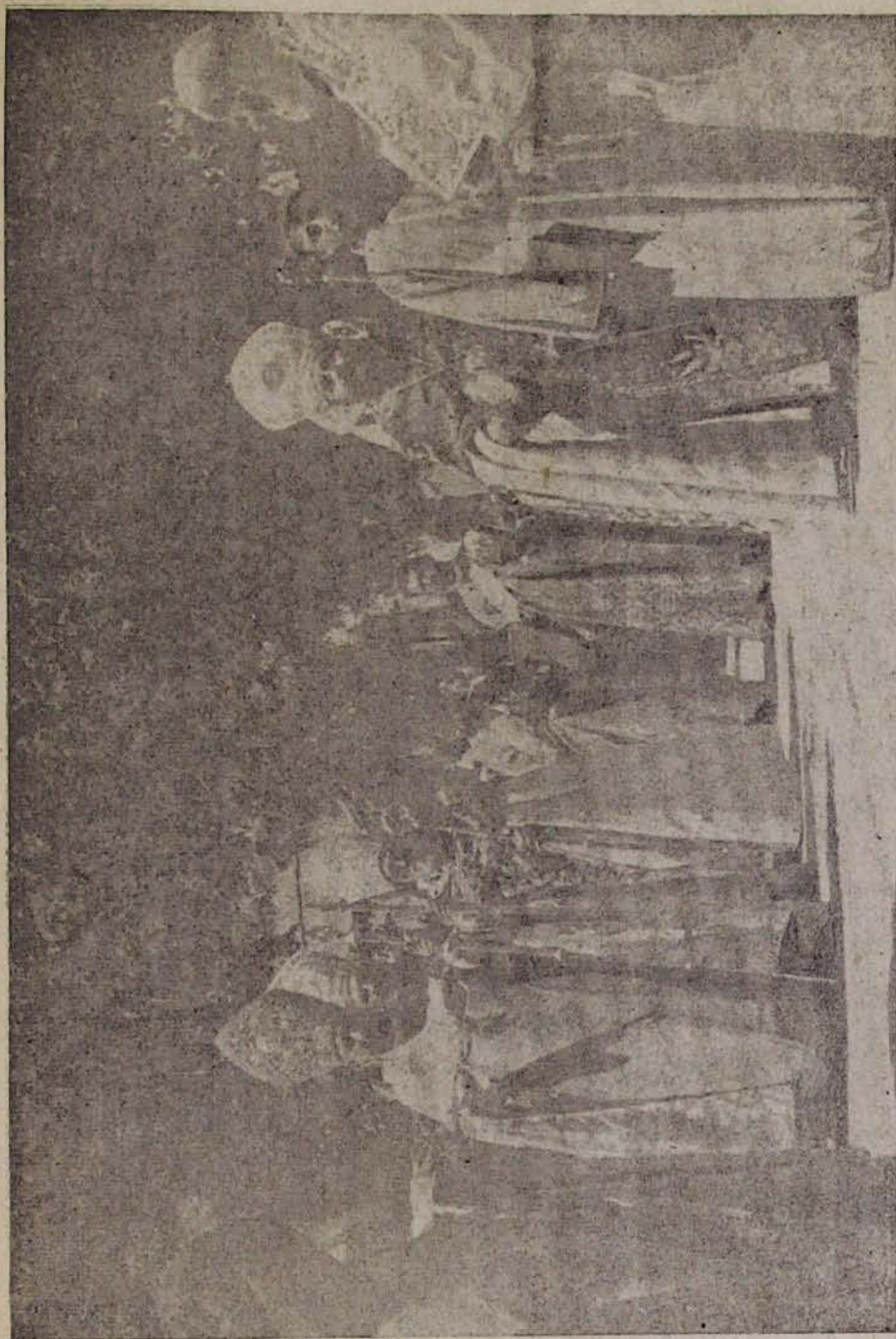
Նորընտիր Հայրապետի առաջից չորս վարդապետներ տանում են կաթողիկոսական բողբ:

Չղացումներին, ապրումներին, հոգեկան հույզերին ալեկոծումներն են, որ փոխարինում են միմյանց, և մարդկային հոգին աղահարար կլանելով իրականության այդ հմայքը չի հագնում, տեղծված հիասքանչումից: Մինչ զանգերը զողանջում են անդադար, նրանց քաղցրահնչյուն զողանջների մեջ լսում են հավերժության, Մայր աթոռի վեհափառություն, հայ եկեղեցու միասնության երգը:

Ահա թե ինչու այնքան կախարհիչ են ընդունելու և վսեմ՝ նրանց հնչյունները:

Դուրս դալով վեհաքանի դարբասից, երդեցիկ խումբը հնչեցնում է «Ուրախ լիք, սուրբ եկեղեցի» շարականը:

Գավթում ժողովրդական զանգվածները լուրջությամբ էլ ավելի քաղցրություն է ներշնչում անմահական երգի թռչններին և հաղթական թափորը մուտք է գործում:



Նորընտիր Հայրապետին առաջնորդում են դեպի Մալր Տաճար

Մայր Տաճարը: Երկյուղածությամբ հեռեմ նախում Վեհին դիտելու: Որքա՛ն փոխված է նա: Այսօր փառքով օծում են նրա սպիտակահեր դիւլխը և երևի. այդ զգացումն է այդպես ուժգին կերպով անդրադարձել նրա հոգու և սրտի վրա, նրան սեղմել, ձգել իր ճակատադրական օղակներին մեջ: Բայց նա քայլում է ինքնավստահ, հպարտ և նրա խոհուն աչքերը լի են ինչ որ մտքերով:

Չգուց և՛, որ Նա լիակատար չափով ապրում է պատասխանատվության, պարտքի դեասկցության վերջին փոթորիկները: Թվում է, թե լսում եմ Նրա օրտի. տրոփները, զգում Նրան լափող կրակի ջերմությունը և կարողում նրա սրտին դրոշմած կյանքի արձանագրությունը: «Ժողովրդի համար, հանուն Ժողովրդի, Հայրենիքի համար, հանուն Հայրենիքի»:

Ահա կանգնած ենք Իջման սեղանի առաջ:

Նա սովորական աղոթքները մթնջալով լիանում է ձեռքերը սեղանի բարձրանալու և ու պատարապ մատուցանելու:

Սակայն Նրա այսօրվա կեցվածքը, աղոթքն ասելը և շարժ ու ձևերն այն չեն, ինչ որ տեսել էի հաճախ: Այսօր Նա արտասովոր մարդ է, ամեն մի քայլի հետ լսելում է մի նորություն, որ լի է երկյուղածությամբ և հավատով, նվիրվածությամբ և հաստատակամությամբ, աստվածապաշտությամբ և դեպի հայրենիքն ու Ժողովուրդն ունեցած անհատնում սիրով ու վճռականությամբ:

Արտասովոր վեհություն է ստանում Մայր սեղանը, երբ այնտեղ են բարձրանում նորընտիր Հայրապետը, Տանն Կիլիկիո վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ը, եպիսկոպոսներն ու արքեպիսկոպոսները:

Ահա հայ եկեղեցու երկու ակնասյուր զործիչները, նրա հիմնական սյուները, երկու կաթողիկոսները: Ահա նրա լավադույն որդիները դեպի հայ Ժողովուրդն ունեցած անհուն սիրով և նվիրվածությամբ լեցուն:

Միաբանները և հոգևորական պատգամավորները բոնում են իրենց սովորական տեղերը:

Համազգային եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները տեղ են գրավում այնպե սեղանին դեմ առ դեմ, աջ ու ձախ դասերում:

Իրենց հատուկ աթոռներն են գրավում պետական ներկայացուցիչները, ՍՍՌ Միու-

թյան Ժողովմասնիկներն կից կրոնական պատգամները դործերի Պորհրդի նախագահ ի. Վ. Պոլյանսկին և Հայկական ՍՍՌ Ժողովմասնիկներն կից հայ եկեղեցու դործերի խորհրդի նախագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանը:

Մայր տաճարն են մտնում հյուրերը, Ժողովուրդն ու ուխտավորները խիստ օրինակելի կարգապահությամբ: Լուսթյունը իր կախաղբիչ հմայքներն է տարածում բոլորի վրա, յուրաքանչյուրն զգում է այս վեհ ժամի պատմական նշանակությունը և անձնատուր է եղել իր հոգեկան ապրումներին, իրեն ներքին զգացումներին:

Տաճարը լցված է ինչ որ խորհրդավոր, հոգեգրավ անդորրությամբ:

Այս հմայիչ վեհությունը աղոթքների անընդհատ ելևէջներով ու արտադին մըրմունջներով հետզհետե վարակում է ամենքին ողեշունչ զգացումների հեղեղներ ստեղծելով:

Երգում է քառաձայն խումբը և հինավուրց վանքի դմբեթները արձագանքելով երգում են Մայր Աթոռի, Ս. Իջմանյի հավիթականության անմահ չարականները, որոնք միաձուլվում են զանգերի ճաղցրահնչյուն նվագների հետ:

Վերջապես պատարադին վեհափառ Հայրապետն արտասանում է. «Զի քո է կարողություն և զորություն և փառք յաւիտյանս ամեն» աղոթքը:

Երկին թագավորում է վեհափառ լուսթյունը: Բոլորի հայացքները տեւելում են դեպի Մայր սեղանը:

Ամենայն հայոց վեհափառ Հայրապետը զղացված և սրտառուշ տոնով կարողում է Հայրապետական դահին հավատարիմ մնալու երդման աղոթքը:

Նա ծունկի է եկել Մայր սեղանի առաջ և իր երգումն է տալիս Հայ եկեղեցուն, հայ Ժողովուրդին և Լուսավորչի դահին:

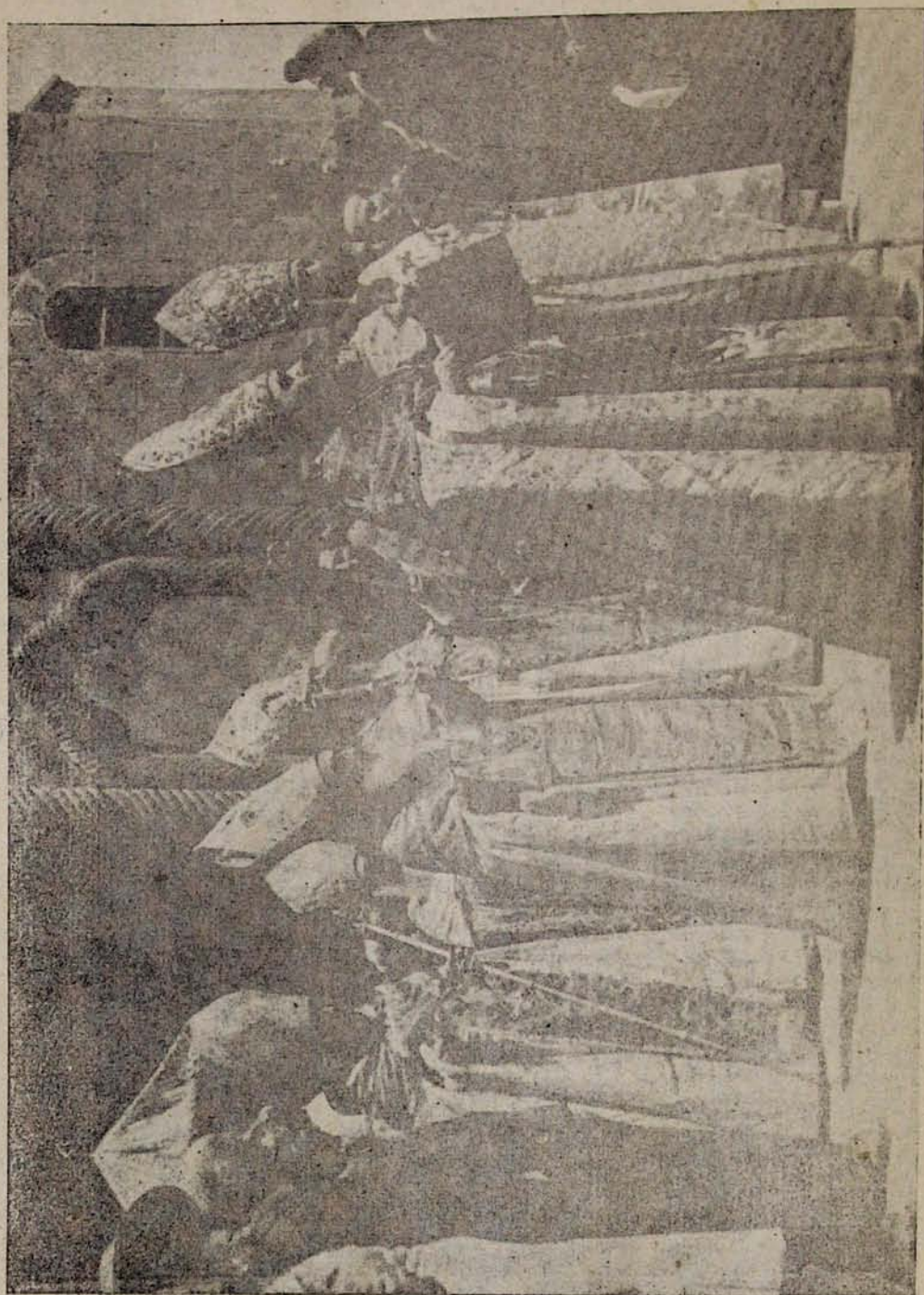
Հնգիչ է այս արարողությունը: Դարերից ի վեր պատասխանատվության այս վեհադույն զգացումներով է հայ եկեղեցին հովանավորել իր Ժողովուրդին՝ նրան հաղթանակից հաղթանակ ստանձնողելով: Դարերից դար բազմաթիվ կաթողիկոսներ են երգվել և հավատարմության, նվիրվածության ուխտը կատարել հայ Ժողովուրդի առաջ և մնացել իրենց երդման և ուխտի մեջ անսասան ու անդրդվելի:

Այսպես է անցել մեր կաթողիկոսությունը իր պատմական ուղին:

Երգումից հետո ոտքի է կանգնում Վե-



Ղեկավար Հայրապետի և օժուրը:



Վեհապետ Հայկապետի, օծումից հետո առաջնորդում են դեպի վեհապետ

հաճախողը և շարունակում է ս. պատարա-
ղը:

Ահա վերաբերումը կատարող եպիսկոպոս-
սը արտասանում է «Հաղատամքը» և նրա
սրտատուչ աղոթքի երեկոյնները տարածվում
են ողջ տաճարում:

«Հաղատամքից» հետո վերսկսվում է
օծման արարողությունը: Վեհախառնի դեմ-
քը դեպի ժողովուրդը դարձրած, ձեռքերը
բարձրացրած և ծունկի եկած աղոթում է:
Գարեգին Ա-ին վեհապառն կաթողիկոսը
կարդում է համապատասխան աղոթքները:
Հուլիսի 1-ի վեհապառն Հայրապետի
սիրտը բարախում է, նրա շրթունքներն
անընդհատ շարժվում են, երեկ նա իր հո-
գեկան ալեկոծությունների ամենամիտա-
կան աղոթքներն է մրմնջում լռելյայն:

Հանդիսավոր վեհաթիվում իր դադաթ-
նակետին է հասնում: Երբ վեհապառն Գա-
րեգին Ա-ը արտասանում է «Առաքելոյ ա-
ղանոյ» օրհներգությունը և սրբալույս
մյուսոսնով սկսում են օծել նրան:

Հուլիսի 2-ին նորընտիր կաթողիկոսը, նա
չի կարողանում զսպել իր ներքին, հոգե-
կան ապրումների հեղեղները և նրա խո-
սուն աչքերից սկսում են դուրս թափվել
մարդարաման արտասուքները:

Նա հենց այս պահից զգում է այն ծան-
րությունը, որ ինքնում են նրա ուսերին:

Գիտակցությունը և ինքնաճանաչությունը
նր փոթորկել են նրան:

Կրկին հնչում են օծման աղոթքները և

ահա նրա դիմին են փռում հայրապետա-
կան քոզը:

Վեհապառն օրհնում և խաչակնքում է
լուրերին և ապա շարունակում ս. պատարա-
ղը:

Պատարագն ավարտվում է:

Հոգեորականները և աշխարհական պատ-
կամավորները թափորը վեհին առաջնոր-
դում է դեպի վեհաբան:

Խուռն բաղժությունը բռնել է ճանա-
պարհը և սրտալին ողջուններով դիմա-
վորում է իր նորած կաթողիկոսին: Վե-
հապառն խաչակնքում է նրանց և օրհ-
նում: Նա արդեն վեհաբանումն է:

Նա բաղժած է կաթողիկոսական դահին:
Նրա աջ և ձախ կողքին կանգնած են դա-
վադանակիրներն ու կաթողիկոսական խոր-
հրդանշանները բռնողները:

Կանոնավոր հերթականությամբ Նորին
Սուրբ Օծություն Աջը համարելով շնորհա-
վորում են նրա դահալայությունը նախ հո-
գեորականները, ապա աշխարհական պատ-
կամավորները և հետո հյուրերը:

Ողջունի ձայնը հակերճ են, ամփոփ,
բայց սրտատուչ:

Շատերը ուրախությունից արտասվում
են:

Վերջապես հայ եկեղեցու Լուսավորչի
թափուր դահի վրա: Բաղժած է արժանի-
տիք Հայրապետը վեհապառն Գևորգ VI-ը:
Ռ. Վ.

ՃԱՅԿԵՐՈՒՅՑ Ի ՊԱՅԻՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ԳԵՎՈՐԳ Զ-Ի

Կաթողիկոսական օծման առթիվ հունի-
սի 24-ին ձեմարանի շենքի դահլիճում ճաշ-
կերույթ տրվեց Ազգային Եկեղեցական Ժո-
ղովի պատգամավորներին և հյուրերին:

Ճաշկերույթին ներկա էին ՍՍՌ Միու-
թյան կառավարության ներկայացուցիչ և

ՍՍՌԻ Ժողովրդավարական կից Կրոնական
պաշտամունքների խորհրդի նախագահ Ի.
Վ. Պոլյանսկին, Հայաստանի ՍՍՌ կառա-
վարության ներկայացուցիչ ՀՍՍՌ Ժող-
կրամական կից հայ եկեղեցու պործերի
խորհրդի նախագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանը:



Խ Ր Ր Ն Ի Կ Ը

ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ

Հայրենական մեծ պատերազմին և դեր-
մանական Ֆաշիզմի դեմ մղված պայքարին
ցուցաբերած իր եռանդուն աշխատանքի
համար Ամենայն Հայոց Հայրապետության
Ազգընտիր Տեղակալ Ամենապատիվ Տ. Գե-
վորդ Սրբազան Արքեպիսկոպոսը արժանա-
ցավ ՍՍՌ Միութեան Կառավարության ա-
ռանձին տաղարկության և «Կոմկոմի պաշտ-
պանության համար» մեդալին։ Այս առ-
թիվ «Սով. Հայաստան» թերթը հաղորդում
է հետևյալը։

«Կոմկոմի պաշտպանության համար» մե-
դալի հանձնումը Ամենայն Հայոց կաթողի-
կոսի Տեղապահ արքեպիսկոպոս Չեղոբեջա-
նին։

Օրերս Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սով-
ետի Նախագահության Նախագահ ընկ.
Մ. Պապյանը ՍՍՌ Միութեան Գերագույն
Սովետի Նախագահության անունից հանձ-
նեց «Կոմկոմի պաշտպանության համար»
մեդալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Տեղա-
պահ Արքեպիսկոպոս Գեվորդ Չեղոբեջա-
նին, որը պարգևատրվել է «Մասունցի Դա-
վիթ» տանկային շարասյուն կառուցելու և
երկրի պաշտպանության Ֆոնդի համար
միջոցների հանգանակություն կաղճակե-
րպես համար։

Մտանալով մեդալը, Ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոսի Տեղապահ Արքեպիսկոպոս Գե-

վորդ Չեղոբեջանը դիմեց ընկ. Պապյանին
հետևյալ խոսքերով։

«Հայ հոգևորականը պիտի հավատարիմ
լինի իր Հայրենիքին, իր Ժողովրդին, իր
պետությանը։ Այս ուղիով ևս դնացել եմ
սկզբից և պիտի դնամ ցմահ։ Մովսեսական
պետությունը դնահատելով իմ ձեռք ու-
ղին, արժանացրեց պարգևատրության։ Ինձ
համար թանկ է այս բարձր պարգևը։

«Հայրենական պատերազմի ամբողջ ըն-
թացքում հայ եկեղեցին, հայ հոգևորակա-
նությունը և իմ հավատացյալ հոտը ոչինչ
չեն խնայել ընդհանուր հաղթանակի հա-
մար։ Հավատացած եղեք, որ այսուհետև
ևս նրանք ոչինչ չեն խնայի երկրի վերա-
շինության ասպարեկում։

«Ամբողջ սրտով ցանկանում եմ մեր պե-
տությանը ալիքի մեծ նվաճումներ և հա-
ջողություններ։

Մեղալը հանձնելու ժամանակ ներկա
էին Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սովետի
Նախագահության քարտուղար ընկ. Հ.
Գալստյանը և Հայկական ՍՍՌ Ժողովու-
րդական կից հայ եկեղեցու ղոբժերի խոր-
հուրդի նախագահ ընկ. Ս. Ն. Հովհաննիս-
յանը։

(«Սովետ. Հայաստան» 5 հունիսի,
1945 թ., № 112 (7365).)

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԺԱՄԱՆԱԾ ԴԱՏՎԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ՈՒ ՀՅՈՒՐԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԺՈՂՈՐԴԱՎԵՑՈՒՄ

Հունիսի 26-ին Հայկական ՍՍՌ Ժողովու-
րդական Հայկական ՍՍՌ Ժողովուրդների
Նախագահի Տեղակալ ընկ. Ս. Կ. Կարա-
պետյանը ընդունեց արտասահմանյան եր-
կրների հայկական դաղուլթներին ելծիա-
ծին Հայ Եկեղեցու Ժողովին ժամանած

պատգամավորներին ու աշխարհական հյու-
րերին։

Ընդունելությանը ներկա էին Հայկական
ՍՍՌ Գերագույն Սովետի Նախագահ ընկ.
Սիմակ Սահակյանը, Հայկական ՍՍՌ Ժո-
ղովուրդների Նախագահի Տեղակալ ընկ. Հ.

Մարջանյանը, Հայկական ՍՍՌ Առողջապահության Ժողովրդական Կոմիտեի ղեկավար ընկ. Գ. Ղեփոնդյանը, Լուսավորության Ժողովրդական Կոմիտեի ղեկավար ընկ. Ա. Ղազարյանը:

Ընկ. Ս. Կարապետյանը պատգամավորներին ու հյուրերին ծանոթացրեց Սովետական Հայաստանի նվաճումներին արդյունաբերության, գյուղատնտեսության ու կուլտուրայի բնագավառում:

Ընդունելության ժամանակ ելույթ ունեցած արտասահմանյան Հայկական դադուկների ներկայացուցիչները նշում էին Սովետական Հայաստանի հսկայական նվաճումները Ժողովրդական տնտեսության, շինարարության, կուլտուրայի, արվեստի, Ժողովրդական կրթության, առողջապահության բնագավառում և այլն:

Պատգամավորներն ու հյուրերը բաղձալիկ հարցեր տվեցին ինչպես Սովետական Հայաստանի կյանքին վերաբերող, այնպես էլ արտասահմանի Հայկական դադուկների հետ կապված, որոնց ընկ. Ս. Կարապետյանը մանրամասն պատասխաններ տվեց:

Արտասահմանի Հայկական դադուկների մի շարք ներկայացուցիչներ Հայկական ՍՍՌ կառավարության առաջ միջնորդություն հարուցեցին, որպեսզի հնարավորություն տրվի Հայկական դադուկներից երիտասարդության առավել ընդունակ մասը ուղարկել Սովետական Հայաստանի բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում սովորելու համար:

Հայկական ՍՍՌ Ժողովրդական Նախագահի Տեղակալ ընկ. Ս. Կարապետյանը խոստացավ այդ հարցը քննության առնել:

Ընդունելության ժամանակ ելույթներ ունեցան նաև Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սովետի Նախագահ ընկ. Սիմակ Սահակյանը, Ժողովրդական Նախագահի Տեղակալ ընկ. Հ. Մարջանյանը, Առողջապահության Ժողովրդական Կոմիտեի ղեկավար ընկ. Գ. Ղեփոնդյանը և Լուսավորության Ժողովրդական Կոմիտեի ղեկավար ընկ. Ա. Ղազարյանը:

(«Սովետ. Հայաստան», 27 հունիսի, 1945 թ., № 128 (7381))

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՀՍՍՌ ԺՈՂՎՈՐԴԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴՈՒՄ

Հայկական ՍՍՌ Ժողովրդական լից հայ եկեղեցու Գործերի Խորհրդի նախագահ Ս. Ն. Հովհաննիսյանն ընդունեց Համազգային Եկեղեցական Ժողովին ժամանած հոգևորական պատգամավորներին: Պատգամավորության մեջ էին Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Տ. Գարեգին Ա-ը, Երուսաղեմի Պատրիարք Տ. Կյուրեղ Բ-ը, Կ.

Պոլսի պարթևաբնակյան տեղապահ Տ. Գեորգ սրբազան արքեպիսկոպոսը, Լիբանանի առաջնորդ Տ. Արտավազդ արքեպիսկոպոսը, Եգիպտոսի առաջնորդ Տ. Մամբրե կաթողիկոսը և ուրիշները:

Ընդունելությանը ներկա էր ՍՍՌ-ի Կրոնական պաշտամունքի Գործերի Խորհրդի Նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկին:

ՀԱՅԵԿԵՐՈՒՅԹ ՍՍՌ-Մ ԺՈՂՎՈՐԴԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆԷԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ի. Վ. ՊՈԼՅԱՆՍԿՈՒ ԵՎ ՀՍՍՌ ԺՈՂՎՈՐԴԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ս. Ն. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ՄՈՑ

Հունիսի 28-ին ՍՍՌ Միության Ժողովրդական լից կրոնական պաշտամունքի Գործերի Խորհրդի Նախագահ Ի. Վ. Պոլյանսկու և ՀՍՍՌ Ժողովրդական լից հայ եկեղեցու Գործերի Խորհրդի Նախագահ

Ս. Ն. Հովհաննիսյանի մոտ տեղի ունեցավ ճաշկերույթ ի պատիվ արտասահմանից ժամանած հայ եկեղեցական Ժողովի աշխարհիկ և հոգևոր պատգամավորների և հյուրերի:

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆՎԵՐ

Ֆրանսիայից ժամանած Հայ Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները իրենց հետ բերել են իբրև նվեր Սովետական Միության Գեներալխսիմուս մեծ ՍՍԱԼԻՆԻՆ հնազույն մարտիական սուր:

Օրերս այդ սուրը հանձնվեց արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերության ներկայացուցիչներին՝ ընկեր ՍՍԱԼԻՆԻՆ ուղարկելու համար հետեվյալ ուղերձով:

«Մեծ ՍՍԱԼԻՆԻՆ, Սովետական Միության Գեներալխսիմուսին, որն առաջադրվեց աշխարհի ժողովուրդները քաղաքակրթության ամենանեղ թշնամուց՝ գերմանական Փաշիզմից—լավագույն բարեկամին հայ ժողովրդի, որն իր իսկական ազատությունն ու անկախությունը դառալ Սովետական Հայաստանում—այս հին սուրը անսահման երախտագրություն մատուցում են ձախառագրի բերումով Ֆրանսիայում ապրող հայ հայրենասերները:

Ֆրանսիայում ապրող հայ հայրենա սերների հանձնարարությամբ Հայ Ազգային Ճակատի նախագահ՝ Հ. ՄԱՐՄԱՐՅԱՆ Ընդհանուր քարտուղար՝ ՄԵՄՐՈՊ ԱՍՍՏՐՅԱՆ

(«Սովետ. Հայաստան», հուլիսի 6,
1945 թ., № 134 (7397))





ՊԼՏԿԱՄԵԼՈՐՆԵՐԻ ՀՈՒՇԵՐԻՅ ԵՎ ՏՊԼՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՅ

ԴԵՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻԲ

Մենք Գալիֆորնիո պատգամավորներու էջմիածին պալու և հայրենիքը տեսնելու բուռն ցանկութեամբ մտանք Սովետական ինքնավար մը 29 մայիսի 1945 թ.:

Առաջին ժամը 2-ին ինքնավարը սկսավ վեր բարձրանալ: Ճամբորդներս՝ երեք ենք միայն, երեք հայ, իսկ օդանավի պաշտոնյաները՝ ութը, երեքը ամերիկացի և հինգը ռուս, հրամանատար Ռուչկոյի գլխավորութեամբ:

Հիացումի մատնիված ենք ոչ միայն անոր համար, որ կտուրանք երկնքին, կարծես եղիայի նման հրեղեն կառք, այլ կը հիանանք անով, որ օդանավը միայն մեր տրամադրութեան տակ զրկած է և առանց վճարումի:

Արդարեւ, դարձանալի աշխարհ մըն է, որ կտրեցինք օդեն, և այս տասը օր: Տեսանք հեղափոխական ֆերիեր, ամպամեծ անտառներ, դաշտաբայել հովիտներ, ծաղկալեռ տարեր և արևոտ երկինք: Սիպրիտի մեր մեջ որպէս հին աքաղաղալի տոսկում միայն զբոսներ էր և այս հին օրերում էր, իսկ հիմա կարծես մեր Գալիֆորնիո Սեն Վոքի հովիտը լինելն էր և կամ Սիերա Նիվատա լեռներէ վեր: Ձե՞ որ դարուն է այսօր և ան ալ Սովետական դարուն:

Հիացում պատճառեց մեզ նաեւ բարեկիրթ վերաբերմունքը օդանավորդներուն. կարծես հինավուրց բարեկամներ լինելն էր կամ հարազատ եղբայրներ:

Չուեցինք Ալասկայէն Սիպրիտ, Ունց, Սերմէյան, Նապոլիտ, Նիլո-Ինդիտ, Գրադ-նոյեք, Օմսք, Կադան, Մոսկովա և Թբիլիսի: Ուր որ իջեանցանք, նույն ջերմիկ վերաբերմունքը դտանք մեզ հյուրասիրողներու մոտ: Ամենուրեք հարգանք, առատ ճաշ, հանգստավետ անկողին, ամեն բան պատրաստ էր մեզ համար:

Ամենավտերիկ կայաններու մեջ անգամ մեզ զիմափորողներ ունեցանք, որոնց մեջ կար անլիթարոս մեկը, օրիորդ մը Սովետ համալսարաններէ շրջանավարտ: Նորատիպ առաքելուհիներ, լուսավորիչներ աղջերու եղբայրութեան:

Այո, երեկի ցրտաշունչ Սիպրիտ դարձեր

է եղբայրութեան վառարան, իրարամերժ ցեղեր եղբայրացեր և սիրո հոգով շաղկապներ են իրարու հետ: Շիտակն ասած, մենք ալ կերպով մը նույնացանք նրանց հետ, ալիս, երբեք չփորձեցանք հարցնել, թե ո՞ւր կըտնվինք կամ մեզ հյուրնկալողները ի՞նչ ցեղի կապտականին, կարծես ամենքն ալ հայեր լինեին:

Անգամ մը մեզ զիմափորող օրիորդին հարցուցի. «Օրիորդ, այս քաղաքը քու ծննդավայրդ է»:

— Ոչ, — պատասխանեց, — իմ ծննդավայրս Քիեւն է, բայց սա ալ իմ երկիրն է, է՞ն որ այս երկրի երիտասարդներն ալ հերոսաբար կռիւցան և իրենց կյանքի գրնով պաշտպանեցին իմ Քիեւը...»: Եթե կրօնական մը չլինելի և եթե վաթսուս տարու մի մարդ չլինելի, թույլատրվեր ինձ, ես ճակատը կհամբուրեի ալ օրիորդին:

Քենթըրբըրի ախաղ երեցին «Սովետ Իշխանութեան» անուն գիրքը կարդացեր էի: Որուն հետեւելով հարցուցի օրիորդի մը «Թե արդարեւ այժմ կմշակվին Սիպրիտի մեջ հացահատիկներ, որոնց արժաւորը չզգանար և երեք տարի պարբերաբար ցորեն կարտադրեր: Թե արդարեւ օդեն պարարտութեան կտաւցվի՞ր բոլորու համար: Թե արդարեւ դունավոր բամբակներ կարտադրե՞ն Սովետ հողը»:

— Այո, ըսավ օրիորդը, Սովետ միտքը կփորձե և կհաջողի բոլորեան ուժերը սանձել:

Չարմանքով հետեցանք նաեւ այն երկվույթին, որ մեր ճամբորդութեան օրերին մեկը տեւեց ըման քառասունութը ժամ, առանց գիշերի, առանց խափարի: Մեր մոտ ամենն են երկար ցորենին անդամ ժամը ինն իրիբջանար խափարով, մինչդեռ հոս ժամը 12-ին դեռ արեւ մարք էր մտած, մեկին երկուք վերջալուսը համբուրեցաւ արշալույսին հետ և դարձաւ նոր օր, նոր արեւ: Եվ սա դարձանային եղանակի բնական մի երեւոյթ էր, սակայն մենք համոզվեցանք, որ Սովետ դուսներն են անկեղծ և լույսն ու արեւը անմար...:

Սովետ Հանրապետութեանց մեկուն մայ-

բաքաղաքն ենք. առաջնորդակցանք մի փարկ: Հոն մշտադալար ծառերու շուքին շարված են Սովետ հերոսներու մեծադիր պատկերները: Հոն են Ստալին, Մոլոտով, Կոնև և ուրիշներ, հոն է նաև հայազգի Միկոյան: Ո՛րքան հպարտ էինք, որ հայն ալ ազատ ազգերու կարգին իր պատվալուր տեղն է դրափած, և աս Սովետ Միության եղբայրութեան շնորհիվ:

Երկու օր մնացինք Մոսկվա, հրաշքներու նոր քաղաքը: Ձէինք Կլետանար դիտելի Գորկիի ու Հոկտեմբերյան պողոտան: Նեւրնտըն ու Մոսկվա օթերները, Հաղթական աշտարակներու երկնաշող աստղերն ու Կարմիր հրապարակը: Ոտքով շրտ անդամ շրջեցինք Կրեմլի շուրջ, Լենինի դամբարանի մոտեն, շունչ առինք Հոկտեմբերյան պարտեզի ծառերուն տակ, ուր հին օրերու ճահճուտին մեջ ժամանակավ մտղուկներ միայն կվիտային, այժմ անիկա բուրաստանի է վերածված:

Մասնք կլինու և մեթրո. ամեն կողմ հիացում: «Մեր այս մեթրոն (դետնուդին), ըստ անդիտարտու օրիորդ մը, մեր մայրաքաղաքի բնակչութեան փոխարարն եղաւ: Թշնամի ռումբերու տարափին տակ հոս է, որ ասպակլինացան քաղաքի մանուկներն ու անկարները և աղաչով դղացին միտնդներն»: «Այս դետնուդին, շարունակեց օրիորդը, սուրբ է մեղի համար նաև անոր համար, որ պատերազմի երկունքին մեջ դայն կառուցինք մեր արշան գնով»: Որեւէ երկիր, Կիտրէինք, չկրնար ռումբերու տակ այսքան հոյակապ կառուցվածք կերտել, ուրիշ երկիր մը նմանօրինակ պարագաներու տակ թերեւ խուճապի մատնվիր: Փա՛ռք մեր մտքի և բաղուկի հերոսներուն:

Հոն այցելեցինք Կուլտուրայի փարկը, ընդարձակ տարածութեամբ դետին մը, ուր լեռնաման դիզված են հիթլերի բանակին դրափած ռազմամթերքներ, թնդանոթներ, հրանոթներ, դանազան ձեւի և դանազան մեծութեամբ, ռումբեր՝ մեծ ու պղտիկ, թենքեր՝ աշարկու կազմով, դանազան ձեւի սովետականներ, դարմանահրաշ դործիքներ՝ դաժան ու մահապիտու, լրդացած մետաղներ՝ ամեն աստիճանի հասուկ: Պաշտանք Սովետ դրութեան, որ աշխարհը փրկեց այդ սոսկատեսիլ մահվան երախնն:

Հրավիրվեցանք ՍՍՍՄ կառավարութեան Կրոնից Խորհրդի սենյակը: Խորհրդի Նախագահ Պոլյանսկին այդ օր Երեան մեկներ էր: Մեզ ընդունեց փոխ-նախագահը: Մեզ

հանդես տուց տվալ սիրալիր վերաբերմունք: Հետաքրքրվեցաւ Ամերիկահայ եկեղեցական խնդիրներով, ապա սեղանի մը շուրջ բարեմաղթութիւններ ըրինք Սովետ Միութեան հաղթանակի և Ժողովուրդներու բարօրութեան, եկեղեցիներու պայծառացման ուղղալ:

Սիրելի եղալ մեզ այցելել նաև Հայ կուլտուրայի Տունը, հին Լազարյան շէնքին մեջ: Այս նվիրական հաստատութիւնը, որ ժամանակին մեծ ծառայութիւն մատուցած էր Հայ մտքին, այժմ դարձաւ Հայ մասփորականներու ձեռքին մեջ կհանդիսանա լուսո փառարան մը:

Թրիլիսին մեջ հիշատակութեան արժանի բան մը պատահեցաւ: Ինքնաշարժով Ռուբեն Տիգրանյանի եղբոր տունը փնտնելու ատեն դրամապանակա կորցուցած եմ: Մեծ մտահոգութիւն մըն էր ինձ համար, որովհետեւ ոչ միայն լման դանձա կորցուցեր էի, այլև անձնադիրս, որով ինձի համար այդու Ամերիկա վերադառնալու հույս մեջ կտարուրերի, երբ ինքնաշարժի վաճառքը ներս մտաւ և ըստով. «Պարոն, կարճե՛մ այս դրամապանակը Ձերը ըլլալու է, խնդրե՛մ նայեցե՛ք մեջնե՛ն բան մը պակաս չըլլա...»: Ըսեք խնդրե՛մ, ինչի՞՞ վերադրել այս ուղղամտութիւնը:

Եվ այս բոլորեն վերջ մեր մեջ մեր ուրտերը կրծող բաղձանք մը կար: Հայաստան աշխարհը կուղեինք տեսնել, հայրենի հողը կուղեինք համբուրել: Պաշենլ, համբուրել հայրենի հողը, ուխտն էր այս մեր նվիրական, ուխտը ոչ միայն մեր բանտի, հալածանքի և արցունքի օրերուն, այլև ուխտը այն անմուրաղ հողիներուն, որ միխլոններով ցանեցինք անապատի սպաղներուն մեջ անհաց և անշիրիմ, Տեր Զորին—Մասն, Եփրատեն—Կարմիր ծով...:

Անմուրաղ հողինե՛ր, ողջուն ձեզ, դուք մեռած է՛ք, Հայաստան ողջ է: Եվ դուք պանդուխտ, փառանդի հայեր, ցնծացե՛ք մեզի հետ, տեսե՛ք, ամսեր փառատեր են, տեսե՛ք Ալեկիա Մասիսը կշառագունի...:

Մայր Արաքսը իր արցունքը թափեց Մայր Վուրայի մեջ: Ողջուն, հայեր, ողջուն ձեզ, Մայր Հայաստան դրկարաց, հալատացե՛ք, պիտի ընդունի ձեզ:

Կ. Բահ. ԳԱԼՅԱՅԱՆ
(Գալիֆորնիա պատգամաւոր և Նոքմի հովիվ)

ՈՒՍՏԱՎՈՐԻ ՄԵ ՀՈՒՅԱՆՏԵՏՐԵՆ

4 հունիս, 1945: Դարձյալ կճամբորդեմ... Շատ երկրներ այցելած եմ, տեսած եմ մեծ քաղաքներ, շքեղ հաստատություններ, գեղեցիկ և հրաշալի վայրեր, անթիվ ժողովուրդներու դարավոր ստեղծագործություններ, բայց ամենուրեք պանդուխտ զգացած եմ ու հողիս չե՛ ժպտած: Սակայն այսօր ուրախ և երջանիկ եմ, քանզի կճամբորդեմ հողիս երազներուս Հայրենիք՝ Մայր Հայաստան:

10 հունիս: Կյանքիս երջանկության օրը... այսօր ոտք դրի Հայոց աշխարհի վրա, համբուրեցի մեր նախնիներու աշխարհով ներկված սրբազան հողը, հանդարտեցի վայրաշարժեն դիտեցի Մայր Արաքսի պղտոջ ջուրերը, դույզ Մասիսները իրենց ձյունածածկ դադաթներով, ծծեցի Արարատյան դաշտի մաքուր և սուղ ջարար օդը, թմրեցի մեր հայրենիքի զով ջուրը ու վերջապես այտերս և չրթունքներս հարեցան Ս. Էջմիածնի հաղարամյա քարերուն ու մյուսոնարույր սրբությանց: Ամբողջ էությունս բերկրեցավ:

11—12 հունիս: Պատելով և մարդոց հետ ծանոթանալով անցուցի ժամանակս: Տեսա մեր նախնիներու հոյակապ տաճարները, համբուրեցի անոնց դերկամանները, հոգիոց ըսի հողեոր հորս՝ Տ. Ծահե Ս.-ի շիրմին առջև, որ կհանգչի Ս. Գայանեի հինավուրց վանքի շուրջի տակ: Պոռեցա աշխատանքի վերադարձող կոլխոզնիկներուն հետ, որոնց վառվուրտ դեմքին վերա աշխատանքի սերն ու նվիրումը դեղեցկորեն կցուրանա ու նաև հայ հաղթական բանակայիններուն հետ, որոնք քաջն Վարդաններու նման ցույց տվին արիություն և հերոսություն հայրենական պատերազմի ընթացքին: Ես խոսեցա առավոտ և երեկոս ժամերի եկող հայ հավատացյալին հետ, որուն հավատքը հաստատուն է Արարատի նման: Ես մտերմացա մեծին ու փոքրին, հայաստանցիին ու եկվորներուն, պատգամավորներուն և վերջապես ամենքին հետ, որոնց միտեն, արյունեն և էութենեն եմ: Ու այժմ սրտեռանդն կհավատամ, որ հայր իր երջանկությունը կդառնե Արարատի հավերժական նայածքին տակ և Ս. Էջմիածնի կաթողիկոսին ներքև:

22 հունիս: Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի դռներին տակ մաշած, բայց հավիտենապես անմահ սրբազան քարերու շուրջ բո-

լորված պատգամավորներ կատարեցին Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրությունը: Միաձայնությունով և խանդավառ մթնոլորտի մեջ կաթողիկոս ընտրվեցավ Տեղապալ Գեվորգ Սրբազանը: Այս ընտրությամբ կատարված է այժմ ամբողջ Հայության իղձը: Ճշմարիտ է, որ Տ. Պորեն կաթողիկոսի մահեն ետք ոչ ոք կարող էր այնպիսի խահմություն մարել կաթողիկոսարանի դռները, որպես կատարած է ընտրություն: Ան իր զգաստ և խոհեմ ղեկավարության, անվիական վարվեցողության, իր բառեսության և ողջմտության ընդհանր հոր ժամանակաշրջանի մը պիտի ստեղծե հայ եկեղեցու համար: Հայության կամքը և ձայնը իր հետն են: Միաձայնությամբ ընտրվեցավ ու միաձայնությամբ հայ ժողովուրդը պիտի առաջնորդվի իրմով:

24 հունիս: Հայրապետական օծումը կատարվեցավ մեծ հանդեսությամբ: Հայ եկեղեցվու և ժողովրդի ցնծատունն է այսօր: Փա՛ռք քեզ, Աստված, ալ մեր չրթունքները «Հանգուցյալ» բառը պիտի չարտասանեն: Լուսավորչի դահուն վրա բաղմեցավ արժանարևոտի հայրապետ մը հանձին Գեվորգ Զ-ի: Էջմիածնի, ինչպես նաև բոլոր հայ աթոռներուն նպատակը եղած է հոգեվոր կյանքի մշակում հավատացյալ հայ ժողովրդի մեջ և անոր ֆիզիկական մշտնջենական ապահովություն ու պահպանումը: Որքան ատեն որ հայ ժողովուրդը կա, անստան կմնա Էջմիածինը: Ներկա դարուս մեջ չկա հաստատություն մը, որ ավելի կրնա ծառայել սփյուռքի հայ ժողովրդին, քան Հայոց եկեղեցին: Սփյուռք Էջմիածնի կնայե, ինչպես նախահանգիտ մոտեցող նավը՝ փարոսին: Գեվորգ Զ մարմնացումն է այդ փարոսին:

9 հուլիս: Լսած էինք, թե «կրոնքը մեռած է, Պորհրդային Միության մեջ»: Սակայն մենք իրողությունը տարբեր դասնք: Մենք տեսանք ժողովրդին հավատքը իր Աստծուն և հայ եկեղեցու ու սրբությանց հանդեպ ոչ միայն Էջմիածին, այլ նաև Երևանի և ուրիշ վայրերու մեջ, ուր պատահություն ունեցանք այցելելու և պատարագելու: Հելլեն Զոնտոնը՝ Բենիթրոպիերի տվադ երեցը, որ Պորհրդային Միության զանազան կողմերը այցելած էր և ներկա էր Աղդային եկեղեցական ժողովին առա-

ջին ու չորրորդ նիստերուն և կաթողիկոսական օծման համաստեղ ինձ, թե «ներկայիս կրօնական վերադարձնում մը կա խորհրդային Միութեան մեջ և պետութեանը կնպաստե այդ շարժումին»։ Գոցված եկեղեցիներն և վանքեր կվերաբացվեն արդեն և հալատացյալներ առաջիկայում և երեկոս աղոթքի կերթան։ Եթե արտասահմանի հայերս արցունքաւ աչքերով դիտած ենք կրօնական վիճակը Հայաստանի մեջ, այժմ մեր խորունկ համոզումն ու հավատքն է, որ այդ արցունքը ժպտի փոխված է մեր աչքերուն մեջ։

12 հուլիս։ «Հայաստան երկիր դրախտավայր», ի դուր ջէ տաղերգած բանաստեղծը։ Դյուրութեամբ ընծալիցեցաւ մեզ հնարավորութեան սահմաններուն մեջ տեսնելու մեր երկրին դանադան կողմերը։ Հայաստան հարուստ է հոյակերպ վանքերով և հիշատակարաններով։ Ամեն մեկ քար պատմութեան մը ունի։ Մեր նախնիք անկենդան քարին մեջ իսկ կյանք դրեր են։ Ճարտարապետական ոճովի հոյակապ կառուցվածք ունեն մեր վանքերն ու եկեղեցիները, կոթողներ, որոնք պատիվ կրերեն դանոնք կառուցանող ժողովուրդին։ Մեր հայրերը ոչ միայն աղոթքը են, այլև իրենց ճարտար ստեղծագործութեաններով զԱստված մոտեցուցեր են մարդուն սրտին ու հոգիին։

Հայաստան իր բնական տեսարաններով բանաստեղծական թուլչութեան մը ունի։ Արարատյան դաշտը անմասն է իր դեղեցկութեամբ։ Արարատ իր ճերմակ դադաթով կարեւ համբուրվել սոսկերուն հետ, որոնք մերթ կծածկեն իր ստորոտներու կողերը և ձյունի դադաթը կարծես կախված կթողուն երկնքի մեջ, մերթ կատարեն համբընթացորեն դեպի վար կտահեն ու կծածկեն չնաշխարհիկ լեռը իրենց շղարեն ներքե։ Կապույտ երկնքի տակ «Ալեւոր հսկան» կցուցադրե իր ամբողջ դեղեցկութեանը։ Մայր Արաքսը իր ոլոր մոլոր պտույտներով, Գեղամա ծովն ու Սեան կղզին իրենց կանաչափետ լեռներով և մուլդ երկնքով, Ծաղկաձորի երկնքանգ և բուրբուռալիս ծաղիկներն, ու անտառները, Աղստ դեպի խորխտ դիտված Տրդատա թախտեն ու Գե-

ղարդա վանքի հովտին կույս բնութեանը, այս բոլորը իրենց յուրահատուկ դեղեցկութեամբ ուխտավորը կհամակեն դրախտի տալավորութեամբ։

15 հուլիս։ Եկեղեցական ժողովի պատգամավորներուն հետ և երբեմն առանձին այցելիցի Երեանի կարևոր հաստատութեանները, ինչպես Պետական համալսարանը, Թշկական հաստատութեանն ու հիւրանը, Թշկական հաստատութեանն ու հիւրանը, Մատենադարանն ու Ձեմանդանոցները, Հանրային դրաղարանը, Ոսկրատունը, Պետհրատի շէնքը, հնութեանց, երկրաբանական և կերպարվեստի թանգարանները, թատրոնն ու օպերայի շէնքը, կառավարատունը, դիտութեանց ճեմարանը, երաժշտանոցը, «Արարատ» գործարանը, մանկաժողովները և այլն։ Հիշյալ հաստատութեաններն իրենց կառուցվածքով, բովանդակութեամբ և ժողովուրդին իրենց մատուցած ծառայութեամբ փառք ու պատիվ կրերեն հայ անունին։ Այցելուն կհիշանա այն մշակութային շինարարական գործունեության և արտադրութեանց վրա, որոնք կատարված են Երեանի և մոտակա նորակերտ ավաններուն մեջ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին։ Իսկ եթե պատկերազմը չըլլար, ալ ավելի ծրած, ծաղկած ու զարգացած պիտի գտնեինք մեր հայրենիքը։

Թատրոնն ու օպերան իրենց ներկայացումներով և բեմադրութեամբ որեւէ արվեստագետի նախանձը կընան շարժել։ Մենք տեսանք «Անուշ» և «Արմատ» օպերաները՝ հայկական համերգ կազմակերպված ՀՍՍՌ երաժշտական ուսումնական հաստատութեաններու ուսանողներու կողմէ։ Ինչպես նաև «Պատիի համար», «Համիթ», «Կարմիր Մանյակը», «Երկիր հայրենի» խաղարկութեանները, «Ուանդութ» լայնթը և «Դալիթ բեկ» շարժանկարը։ Ասոնք մեր սրտերը լեցուցին պղբային հրապարտութեամբ և երջանիկ ենք, որ զանոնք տեսնելու պատահութեանը չնորհեցաւ մեկ։ Մենք պիտի վերադառնանք վերածնվող հայրենիքի մասին լայնադուն զգացումներով և դադափարներով լեցված։

18 հուլիս։ Հայ ժողովուրդի հյուրասիրութեան ըմբռնելու և զգալու համար մարդ ապրելու է Հայաստան։ Մեր երկրի սահմաններուն հայրիկ մոտեցած տեսանք հայուն ավանդական ասպնջականութեանը։ Աշխարհի տնտեսական այս նեղ օրերուն մեջ բոլոր պատգամավորներուն Հայաստա-

նի մեջ ունեցած հյուրանոցի, կերակուրի և ճամբորդութեան ծախքերը հոգւեցան էջմիածնի կողմէ: Երբ այցելեցինք կողոպտեալներուն, անոնք իրենց բախուցն խորովածով, դինիով ու կոնյակով պատվեցին մեզ: Օշական այցելութեանս ժամանակ աղքատիկ և հույս անշուք խրճիթէ մը ներս մտա ջուր խմելու: մնաք բարովի առնել, տանտիրուհին բռավ. «ինչո՞վ կրնամ հյուրասիրել զՁեզ»: Այս ոգին այցելուն պիտի դանկ Հայաստանի բոլոր մասերուն մեջ, Հարուստին, աղքատին, շինականի և քաղաքացիին քով:

Երեանի հաստատութիւնները պատած միջոցիս հրճմանքով նշմարեցի պաշտոնյաներու և դործավարներու սիրալիր վարվեցողութիւնը, բարեկրթութիւնը, անոնց ժպտուն և սիրուն զեմքերը, ծառայութեան և օգնութեան ոգին:

19 հուլիս: Որոշմամբ է այսօր կամ վաղը ստիպուածով մեկնել Թեհրան: Հոգիս կրնդ վիշտ ալ կարգադրութեան դեմ: Ի՞նչ պէս բաժանվեմ հայրենի երկրին, մեր պատմական եղբայրներն ու քույրներն, ընկերներն ու սրբազան վայրերն: Կուգեմ ապրել ու մեռնել հոս ու թողվել նախնիքներուս նշխարներուն հետ: Ներսես ճաշն մը, սակաշն, կըսե ինձ, թէ ժամանակավոր ք այս բաժանումը ու այս մտածումն է, որ սիրովանքի կաղզուցը կուտա ինձ: Եկա իբր ուխտավոր, կմեկնեմ որ

պէս ջերմեռանդ հալատացող և տարածիչ այն համոզումներուն և իրողութեանց, որ հայոց աշխարհը մշակութային և շինարարական ու արդյունաբերական մեծամեծ նվաճումներով պիտի փոխվի: Ուշ է այն օրը, երբ Ախուրյանի և Արաքսի չրթերը պիտի համբուրվին և ալը հաղթական համբույրին մեջ հայ ժողովուրդը պիտի տեսնէ ու դանկ իր դարավոր երազներուն իրականացումը, այսինքն միացալ Հայաստանի ստեղծումը:

Մեր թիկունքին կանգնած է ոտուս մեծ ժողովուրդը, որ մեր անկաշառ բարեկամն է: Մենք անցյալի մեջ եղած ենք մեծ, այժմ փոքր ենք, բայց ալը փոքրութեամբ ավելի մեծ ենք հիմա, քան անցյալի մեջ: Հայը օտար երկնքի տակ ժպտա չունենա, այլ Մայր Հայաստանի մեջ իր նախնիքներու հողին վրա պիտի դանկ իր փտարանդի և տառապած հողմուխն ապրակն և պաշտպան: Հայոց եկեղեցին ինչպէս ի հնումն, նույնպէս և այժմ, առաքելական և դաստիարակչական մեծ դործ և պարտականութիւն ունի կատարելիք մեր ժողովրդի հոգեւոր և բարոյական պաշտպանման և հարատեւման համար:

Ինչպէս միասնական էր Այդալին Եկեղեցական ժողովը, նույնպէս միասնական և միարան լինելու է ամբողջ հայութիւնը իր Հայրենիքին և եկեղեցիին շուրջ:

ԴԵՐԵՆԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ



ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Երջանկահիշատակ Ս. Տ. Խորեն Ա. Կաթողիկոսի մահից հետո Հայրապետական Աթոռը ծածկված էր սև քողով:

Իրար հաջորդող աննպաստ պայմանների շնորհիվ կաթողիկոսական ընտրությունը ձգձգվեց շատ տարիներ: Հայատաացյալ հայը, հայ ժողովուրդը, որ հույով և բարոյական մեծ կասկերով շողկապված է Մայր Աթոռի հետ, մեծ մտահոգություն արթնացրեց էր այն քաղցր և երջանիկ օրվան, որ պիտի լսեին կաթողիկոսական ընտրության բեկորալի լուրը:

Պատմությունը մեղ ցույց է տալիս, որ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածինը երբեմն հասել է իր փառքի դադարի սահմանին և շատ անգամ մերկացել է իր փառքից և ունեցել է դժնդակ օրեր: Սակայն Աստված յուրաքանչյուր անգամ հանդես է բերում մի մարդ, որի ձեռքով ու աշխատությունը նորից վերականգնացնում է Մայր Աթոռը, ծաղկեցնում և զորացնում նրան:

Հանգուցյալ Ս. Տ. Խորեն Կաթողիկոսի մահվանից հետո Աստուծո շնորհքով դոտեալոված ասպարեզ դուրս եկավ Ամենապատիվ Ս. Տ. Գեղորդ Արքեպիսկոպոսը՝ Աղբյուրի Տեղական Ամենայն Հայոց Հայրապետության: Նա իր ամբողջ ուժով ու կարողությամբ աշխատեց և ի մտի դրավ, որ Հայոց Հայրապետական Աթոռը ծաղկեցնե: Եվ նրա ջանքերն ի դերն չանցան:

1945 թ. փետրվարին Արքապետականի հայ ժողովուրդը լսեց այն քաղցր ավետիսը, որ դալիս էր Մայր Աթոռից, թե Հայոց Հայրապետի ընտրություն պիտի լինի: Այս հրավերը մեր ժողովրդի կողմից լրավեց ամենամեծ ոգևորությամբ: Թեմական իշխանությունը Գերաշնորհ Ս. Ներսես Արքեպիսկոպոսի նախադահույթով թեմում ժողով հրավիրեց և որոշեց ընտրել երկու պատգամավոր՝ աշխարհիկ և հոգևոր և ընդառաջել Ս. Էջմիածնի կարգադրության տարվա հունիս ամսի 16-ին դալ Ս. Էջմիածին և մասնակցել Աղբյուրի-Տեղեկական ժողովին ընտրելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս:

Մենք պատգամավորներն աշխարհիկ պ. Բաբգեն Գրիգորի Դորոտյանը և տողերիս գրողը հունիսի 7-ին ուրբաթ օր ճանապարհվեցինք մեղ հետ տանելով նաև Մայր Աթոռի նվեր տասն կտոր գորգ: Հինգշաբթի օրը մենք անցանք Արաքս և մտանք

Սովետական հողը:

Մեղ ընդառաջեց ինտուրիստի ներկայացուցիչը և առաջնորդեց ճաշատնյակ, որ պատրաստված էր պատգամավորների համար: Մեղ հետ էին Ս. Երուսաղեմի Ամենապատիվ Պատրիարք Ս. Կյուրեղ Բ, Ջանիկ Չաղբ իր հարգելի տիկնոջ հետ միասին և Օժեն փախաղյան Եպիսկոպոսի պատգամավորները: Ծաղկույց և մի փոքր հանդստանալուց հետո մեղ համար հատուկ պատրաստված դնացք նստելով շարունակեցինք ճանապարհը: Ամբողջ ճանապարհի ընթացքում մեղ ընձեռեցին ամեն դյուրութուն: Մեր ճանապարհին մենք տեսանք չտեսնված հարգանք Սովետական Իշխանության կողմից, ամեն տեղ, ամեն կայարանում չտեսնված հարմարություններ ընդհուպ մինչև Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանը: Երևանում մեղ դիմավորեցին ամենամեծ շքով: Մեղ առաջնորդեցին մեղ համար պատրաստած «Ինտուրիստ» օթելը:

Ես Երևանը տեսել էի 1918 թվի դեկտեմբերին, Երբ Իրանի կառավարության կողմից 2 թուրք պաշտոնյայի հետ եկել էի Հայաստան, որպես կառավարության ներկայացուցիչ: Այն ժամանակ Երևանը ցեխից էր կառուցված և ուներ ցածրահասակ տնակներ: Այժմ համեմատել նոր Երևանը հին հետ հանցանք է: Բոլորովին փոխված է Երևանի դեմքը: Քաղաքում նոր պլանով կառուցված են գեղեցիկ երկու, երեք և ավելի հարկանի բաղամիջով տներ, լայնարձակ ու գեղեցիկ փողոցներով, մեծ հրապարակներ, թատրոն, Սինեմա, դպրոցներ (տարրական և միջնակարգ), համալսարան, ինստիտուտներ և այլն: Երևանում կան մշակութային աշխատանքներ վեր է ամեն դնահատանքից, միայն պիտի գլուխ խոնարհեցնել եղած աննման աշխատանքի արդյունքի առաջ: Դաշտերում մի թիվ հող չես դառնի, որ անմշակ մնացած լինի: Տեսանք դաշտերում կոլտոգնիկներին, որոնք խմբերով աշխատում էին առանց գլխավորի: Դա ցույց է տալիս նրանց գիտակցական վերաբերմունքը դեպի ընդհանուր գործը:

Երևանից անցանք Ս. Էջմիածին և լճակեցինք աշխատանքի: Մի քանի օր խորհրդակցական ժողովներ ունենալուց հետո, հունիսի 22-ին ձեռնարկեցինք կաթողիկոսական ընտրության:

Կելիկիա վեհապետ Կաթուղիկոսը 18 եպիսկոպոսների անուն մի ցանկ կարգաց և այդ ցանկից դադարնի քվեարկությամբ 110 քվեով ընտրվեց Ամենապատիվ Տ. Գեփորդ արքեպիսկոպոսը՝ Աղղընտիր Տեղապալը Ամենայն Հայոց Հայրապետության։ Սա մաքուր և անխաբար ընտրություն էր։ Նորընտիր վեհապետ Հայրապետը իր Տեղապալության օրերին ցույց տվեց խելացի, խոհեմ, չըջահայաց և զգուշավոր դուր-

ծուհեություն։ Ձեռք տարակուսում, որ նույն աչալուրջ և խոհեմ քաղաքականությունը կշարունակի իր դահակալության երկար տարիներին։

Թող Տեղը զորացնե և պահե համերամ ընդ երկայն ամուր ի փառս և ի պատիվ Հայաստանյայց Առաքելական Մ. Եկեղեցւոյ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ավագ քահ. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

1945 թ.

Ս. Էջմիածին

ՀՈՒՋԻՉ ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Զրույց արտասահմանյան հայերի պատգամավորությունների ցերեկայացուցիչների հետ)

Երևանից մեկնելուց առաջ Հայ Եկեղեցական Ժողովի մասնակից արտասահմանյան հայերի պատգամավորությունների ներկայացուցիչները Սովետական Հայաստանից ստացած իրենց ապավորությունները հաղորդեցին Հայկական Հեռադրական Գործակալության թղթակցին։

Ամերիկահայերի պատգամավորության ներկայացուցիչ Գ. Սեւյանն ասաց.

«Մենք այցելեցինք Երևանի դիտական, կուլտուրական և դեղարվեստական հաստատությունները, մենք եղանք սովխոզներում ու կոլխոզներում, օպերայի, օպերետայի, դրամատիկական, պատանի հանդիսատեսի թատրոններում, տեսանք հայկական երգի ու պարի, պետական ջազի, երաժշտական դպրոցների սովորողների սքանչելի վարպետությունը, ինչպես նաև Հայաստանի կինոստուդիայի հոյակապ արտադրությունները, որոնց թվում անմրցելի «Պալիթ Բեդ» կինոնկարը, հայրենասիրական վսեմ ներշնչումների աղբյուրը։ Մենք հնարավորություն ունեցանք մանրամասն ծանոթանալ արդյունաբերության, դյուրատնտեսության, մշակույթի և առողջապահության, դարմանահրաշ վերելքը պատկերող թվերի հետ, որոնք ամբողջացին մեր ապավորությունները։

Մենք բախտավոր և բազմերախտ ականառեսներն եղանք Հոկտեմբերյան Մեծ Ռեուցիայի ծնունդ մեր աղապին պանծալի վերածնության։

Մենք ականատեսներ եղանք այն անժրիտելի փառաբան, թե մեր ժողովրդի կյանքում

ինչպիսի հրաշքներ են դործել Ստալինյան Կոնստիտուցիան, ամենադեմոկրատականը աշխարհի բոլոր հիմնական օրենքների մեջ, ինչն յան-ստալինյան աղապին քաղաքականությունը աղապությունների կնճառա խընդրի՝ մեր ժամանակների Գորդյան հանդույցի լուծման այդ ոսկեղեն բանալին։

Այդ բոլորի համար մենք պարտական ենք ժողովուրդների աղատարարին և Հայ Ժողովրդի անփոխարինելի բարեկամ դերագույն զորավար Իոսիֆ Վիստարիոնովիչ ՍՏԱԼԻՆԻՆ։ Ստալինյան արևի տակ, որ մայրամուտ չունի, Սովետական Հայաստանը կաճի և կբարգավաճի»։

Ֆրանսիայում ապրող հայերի պատգամավորության ղեկավարներ աղապին ճակատի նախագահ Ա. Մարմարյանը և աղապին ճակատի քարտուղար Մ. Ասատուրյանը ասացին հետևյալը.

«Մեզ հայտնի էր Հայաստանի նախասովետական վիճակը։ Մեր երկրում կային աղքատություն և ամբարկներ։ Բայց այսօր սովետական հասարակարգի շնորհիվ մեր ժողովուրդն արդեն ունի պետականություն բառի բովանդակ իմաստով։ Մշակույթի այն վայրերը, որ մենք այցելեցինք, պարզապես հիացմունք պատճառեցին մեզ։ Անչափ կերպարանափոխվել է մեր հայրենիքի դիմագիծը։ Ստեղծարար մեծ աշխատանք է կատարված մեր ժողովրդի բարեկեցությունը բարձրացնելու համար։ Ձեռք են բերված հաջողություններ, որոնք յուրահատուկ են բազմադարյան պետականություն ունեցող ժողո-

վուրդները: Մասնավորապես մեր ուշադրությունը դրավեց մեր ժողովրդի մշակութային բարձր մակարդակը: Սովետական Հայաստանի թատրոնը և կինոն կարող են մրցել եվրոպական շատ ժողովուրդների նման Հաստատությունների հետ: Բոլոր այն երաժշտական ելույթները, որոնց մենք հաճույք ունեցանք ներկայացնելու, մեզ պարզապես խանդավառեցին: Մեր ժողովուրդը ճրագը փոխարինել է էլեկտրական լույսով, իսկ դաշտերը չութի փոխարեն հերկում են տրակտորներով: Անջրդի հողերի ոռոգումը, սովխոզների ու կոլխոզների բարեկեցությունը արդյունք են սովետական կառավարության անխնայ աշխատանքի: Այս բոլորը կարելի եղավ իրականացնել սովետական իշխանության շնորհիվ, ուստի մեծ ժողովրդի մեծ աջակցությամբ և սովետական ռեսուրսների կանոնադրական համադրման շնորհիվ: Մենք դոհունակությամբ արձանագրում ենք և այն, որ մեր ժողովուրդը պատվավոր տեղ է զբաղել Փաշիվի ու խավարամոլության դեմ մղած Հայրենական պատերազմում:

«Մենք, արտասահմանի հայերս, անասմանորեն երախտապարտ ենք մեր հայրենիքին՝ Սովետական Հայաստանին, նրա աշխատավորությանը, ինտելիգենցիային, նրա հայրենասեր կառավարությանը:

«Մի քանի ամսից հետո մեր սիրելի հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը կնշխարի 25-ամյակը, որի ընթացքում նա բարձր է պահել սովետական հայրենիքի դրոշմը, հաղթանակների ու նվաճումների դրոշմը:

«Այդ առթիվ մենք չենք կարող մեր խորին երախտագիտության զգացմունքը չբնականել սովետական պետության ղեկավար և սովետական ժողովուրդների մեծ հաղթանակների կազմակերպիչ, մեր ժողովրդի լավագույն բարեկամ մեծ զորավար ՄՏԱԻՆԻՆ»:

Լիբանանում ապրող հայերի պատգամավորության ներկայացուցիչ Ս. Կիզյանն ասաց.

«Ցանկանում եմ իմ խորը զգացմունքները և հիացմունքը հայտնել այն ազավորությունների առթիվ, որոնք ես ու իմ ընկերները ստացանք Սովետական Հայաստան այցելելու ժամանակ: 25 տարվա ընթացքում մեր հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը նվաճել է այնպիսի բարձունքներ, որոնց պատմության մեջ քիչ ժողովուրդների է վիճակվել հասնել: Հայ ժո-

ղովուրդը վերածնել է շատ դարերի ընթացքում կորցրած իր պետականությունը: Հայ ժողովրդի հինավուրց կուլտուրան սովետական հասարակարգում ոչ միայն պահպանվել, այլև աննախընթաց ծաղկման է հասել: Երկրի տնտեսությունը կառուցված է ամուր հիմքի վրա, արժատապես փոխվել է հայ դուռի դեմքը: Հողագործությունը կառուցված է ղիտական առաջավոր հիմքի վրա, իսկ կոլխոզային կարգը նախանձնի վիճակ է ստեղծել սովետական դուռացիության համար:

«25 տարվա ընթացքում փոխվել է նաև հայրենիքում ապրող հայ ժողովրդի դեմքը, որը ձեռք է բերել իր պետականություն ունեցող ժողովրդին յուրահատուկ հպարտություն: Սովետական Հայաստանի նոր, երիտասարդ սերնդին անձանոթ է լեթալ, անպաշտպան և անապաստան տարազի զգացումը, որը յուրահատուկ է արտասահմանի հայության երիտասարդությանը, ինչպես նաև անձանոթ են ամենօրյա կենցաղային հոգսերի ղեկավարությունները: Սովետական Հայաստանի երիտասարդ սերունդը, որտեղ մենք երջանկություն ունեցանք ապրելու երեք շարաթ, — լի է բարձր հպարտության զգացմունքով իր հայրենիքի համար, նա իրեն զգում է հայրենիքի մեծ շինարարության և վերածնության մասնակիցը, ժողովրդի կուլտուրայի վերելքի մասնակիցը: Վերջապես, այդ սերունդը իրեն զգում է այդ երկրի տերը, որովհետև նա ըստ արժանվույն պաշտպանեց 25-ամյա մեծ նվաճումները, որոնք ձեռք են բերվել ծանր զոհաբերությունների զուով:

«Որպես իր հայրենիքը սիրող արտասահմանյան հայության ներկայացուցիչներից մեկը, ես լի եմ մեծ երախտագիտության զգացմունքով այն բոլորի համար, ինչ որ ես տեսա, լսեցի և ապրեցի Սովետական Հայաստանի և նրա մայրաքաղաք Էջմյուհի երեանի թանկագին իրականության մեջ, և հատկապես նրա համար, որ Սովետական Հայաստանում ապրող հայերը անմասնազրկեց չեն մնում արտասահմանյան հայության բախտի նկատմամբ, որ նրանք լրջորեն մտահոգված են նրա ապագայով:

Հեռանալով Սովետական Հայաստանից, մենք մեզ հետ տանում ենք մեծ հավատի զգացմունք մեր ժողովրդի ապագայի ներկատմամբ, որովհետև այստեղ մեր տեսած ամենայն գեղեցիկը վկայում է, որ նրա ապագան էլ ամելի գեղեցիկ կլինի: Մենք

սրբազան պարտք ենք համարում մեր անսահման երախտագիտությունը հայտնելու բոլոր ճնշված ու ստրկացված ժողովուրդների փրկության փարոսին՝ հանճարեղ ՍՍԱԽՆԻՆ, որին մենք բոլորս պարտական ենք մեր մայր-հայրենիքի վերածնության և ծաղկման համար, մենք լի ենք մեծ երախտագիտության զգացմունքով դեպի աղնիվ ու մեծ ունե ժողովուրդը, որը եղել է և մնում է մեր ժողովրդի պաշտպանը և մեծ բարեկամը: Մենք մեր շնորհակալությունն ենք հայտնում Սովետական Հարաստանի կառավարությանը և ժողովրդին՝ մեզ ցույց տրված հյուրընկալության և մեր հայրենիքը այնպես մոտիկից ուսումնասիրելու հնարավորություն տրամադրելու համար:

Ռումինիայում ապրող հայերի պատգամավորության ներկայացուցիչ ղեկավար Ա. Տիրացյանն ասաց. «Մենք մեր հայերի

սիրելի հայրենիքից մեկնում ենք ամենալավագույն տպավորություններով, որովհետև այն բոլորը, ինչ որ տեսանք ու լսեցինք, դերազանցում են մեր բոլոր սպասումները: Այսօր մենք Ռումինիա ենք մեկնում խորին համոզմունքով, որ այլևս ոչ մի բան ի փեճակի չի կանգնեցնելու հայերի հայրենիքի տնտեսական ու կուլտուրական վերելքը, որովհետև այդ վերելքը կատարվում է սրընթաց արագությամբ և գտնվում է հաստատ ճեղքերում:

Մենք հպարտ ենք մեր ստացած տպավորություններով և հույս ունենք, որ մեզ հետ միասին նաև արտասահմանյան ամբողջ հայությունը շատ շուտով կկարողանա հախքվել հայրենիքի հովանու տակ:

(«Սովետ. Հայաստան», 6 հուլիսի, 1945 թ., 134 (7387)):

(ՀՀԳ)

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՅԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀՅՈՒՐԵՐԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ս. Թ. հուլիսի 3-ին Երևանի օդանավակայանից հատուկ ինքնաթիռներով դեպի Թեհրան և Սոֆիա մեկնեցին Ռումինիայի, Բուլղարիայի, Իրանի, Թյուրքիայի, Հունաստանի, Լիբանանի, Սիրիայի, Պաղեստինի, Եգիպտոսի և Ամերիկայի պատգամավորներն ու հյուրերը:

Երևանի օդանավակայանից թռչելուց առաջ Հայ Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները և հյուրերը հեռադիր ուղարկեցին Սովետական Միության Գեներալիտետին Մեծ ՍՍԱԽՆԻՆ, որով շնորհակալու-

թյան և երախտագիտության զգացմունք են հայտնում սիրելի հայրենիքը այցելելու հնարավորության և ցույց տրված հյուրընկալության համար:

Շնորհակալության հեռադիր ուղարկվեցին նաև Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սովետի Նախագահության Նախագահ ընկ. Մ. Պապյանին և Ծայրագույն Պատրիարք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գեվորգ Զ-ին:

(«Սովետ. Հայաստան», 6 հուլիսի, 1945 թ., № 134 (7387))



ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԳԵՎՈՐԳ Զ-ԻՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՄԵԿՆԵԼԻՍ

ՎԵՀԱՓԱՌ

Տ. Տ. ԳԵՎՈՐԳ Զ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
Էջմիածին.

Քաժանվելէ առաջ մեր նվերական Մայր-
Հայրենիքէն, պարտք կղզանք մեր խոր ե-
րախտագիտութիւնը Հայտնել Զերդ վեհա-
փառութեան և Հայաստանի կառավարու-

թեան այն հյուրընկալութեան համար, ու-
րուն արժանացանք արտասահմանի պատ-
գամավորներու:

Արտասահմանի եկեղեցական և աշխարհական պատգամավորներ՝
Մամբրե Խալիկ. Սիրունյան

առաջնորդ Եղիապետի
Արքեպ. Գալփայան
Գեվորգ Միքեայելյան
Տիրան Խալիկ. Ներսէյան
Վարդան Խալիկ. Գապարյան
Դուկտոր Առաքելյան
Ա. Սիֆիրյան
Մուշեղ Մկրտչյան
Ս. Թուրքաբեյան
Դուկտոր Մամբրե



1945 թ. ՀՈՒՆԻՍԻ 16-Ի ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆԱՑՈՒՑԱԿԸ

Անուն, ազգանուն, ինքնանուն	Թեմ
1. Տ. Տ. Գարեգին Ա կաթողիկոս	Տանն Կիլիկիո
2. Տեր Գեվորգ Ս. Արքեպիսկոպոս Զեորեքչյան	(Տեղակալ)
3. Տեր Կյուրեղ ծ. վրդ. Իսրայելյան	Երուսաղեմի Պատրիարք
4. Տեր Գեվորգյարքեպ. Արսլանյան	Պատրիարք. Տեղ. Պոլսի
5. Տ. Մամբրե կաթիկոպոս Սիրունյան	Եգիպտոս
6. Տ. Գրիգոր ծ. վրդ. Կարապետյան	Բուզարիա
7. Տ. Վաղգեն վրդ. Պաշչյան	Ռումինիա
8. Տ. Վահան ծ. վրդ. Կոստանյան	Իրան-Հնդկական թեմ
9. Տ. Կարապետ աթ. քհ. Մանուկյան	Ատրպատական
10. Տ. Արտավազդ արք. Սուրմեյան	Լիբանան
11. Տ. Մամբրե կաթ. Գալֆայան	Կալիֆորնիա
12. Տ. Կարապետ քհ. Գալֆայան	
13. Տ. Տիրան ծ. վրդ. Ներսիսյան	Ամերիկա
14. Տ. Սիոն ծ. վրդ. Մանուկյան	»
15. Տ. Կարապետ արքեպ. Մաղլումյան	Հունաստան
16. Տ. Մաթեոս ծ. վրդ. Աճեմյան	Էջմիածին
17. Տ. Տաճատ ա. քհ. Տեր-Վարդան- յան	Արարատյան թեմ
18. Տ. Նղիշ լրդ. Հարությունյան	»
19. Տ. Խորեն վրդ. Էլշուճյան	Շիրակի թեմ
20. Տ. Հովհաննես քհ. Սարգսյան	»
21. Տ. Ռուբեն ծ. վրդ. Դրամբյան	»
22. Տ. Ներսես ծ. վրդ. Աբրահամյան	Վրաստան
23. Տ. Սահակ քհ. Սահակյան	»
24. Տ. Կարապետ ծ. վրդ. Թումանյան	Նախիջևան
25. Տ. Մկրտիչ ա. քհ. Չորշոփյան	»
26. Տ. Նղիշ վրդ. Աղնավուրյան	Բագու
27. Տ. Վարդգես քհ. Դրիգորյան	»
28. Տ. Համազասպ ա. քհ. Ղարազողյան	Հյուսիսային Կովկաս
29. Տ. Պսակ քահ. Ստեփանյան	»
30. Տ. Մկրթար ա. քհ. Դարբինյան	»
31. Տ. Սուրեն ծ. վրդ. Թորոսյան	»
32. Տ. Վահան ա. քհ. Թամարբեկյան	»
33. Տ. Իգնատիոս ա. քհ. Տեր-Մով- սիսյան	Օրենսա
34. Գալստֆարյան Արշակ Գրիգորի	Լիբանան
35. Պապյան Գեվորգ Գրիգորի	»
36. Էլիշյան Նիկոլ Գեվորգի	»
37. Մարյան Մկրտիչ Դավիթի	»
38. Տ-Հովհաննիսյան Լևոն Կարապե- տի	Իսպահան
39. Ֆենեքչյան Գեղամ Գապարի	Փարիզ
40. Քարյան Սեդրակ Կիրակոսի	»
41. Նազարյան Առաքել Գրիգորի	Կալիֆորնիա

Անուն, ազգանուն, հայրանուն	Քեմ
42. Գավուկյան Հայկ Սարգսի	Ամերիկա
43. Զանգոզյան Ջեյմս Մկրտչի	»
44. Վառվառյան Հայկ Ստեփանի	Հունաստան
45. Բարադամյան Գրիգոր Համբարձումի	»
46. Ութուճյան Ասկուհի Աբիսողոմի	Լոնդոն
47. Քյուրքյան Սադիս Նազարեթի	»
48. Թուղաճյան Միքայել Բարսեղի	Կ. Պոլիս
49. Ինճեյան Երվանդ Մուրադի	»
50. Պասմաճյան Լուդֆելթ Սիմոնի	»
51. Ազատյան Թորոս Մարտիրոսի	Ակն
52. Թովաթյան Պետրոս Հարությունի	Բուլղարիա
53. Մեքթուկյան Գևորգ Կարապետի	»
54. Տիրացյան Արտաշես Գրիգորի	Ռումինիա
55. Զաքր Ճանիկ Մարտիրոսի	Եգիպտոս
56. Փսիսկյան Էոթեն Ճոնի	»
57. Զրյան Պենոն Հովսեփի	Երոսաղեմ
58. Ավագյան Բազրատ Գալստի	Թեհրան
59. Իսայել Ռոման Բոգդանի	»
60. Արուստյան Բաբգեն Գրիգորի	Ատրպատական
61. Զոհրաբյան Եղիա Հովհաննեսի	Արարատյան թեմ
62. Կամսարական Ստեփան Հովհաննեսի	»
63. Մինասյան Մինաս Սարգսի	»
64. Սալիբյան Նիկողայոս Գերասիմի	»
65. Սարյան Մարտիրոս Սարգսի	»
66. Մխիթարյան Գարեգին Գալստի	»
67. Լևոնյան Գարեգին Ջիվանի	»
68. Խոճիկ Էդվարդ	»
69. Շահադիզյան Երվանդ	»
70. Տեղ Հովհաննիսյան Ներսես վրդ.	»
71. Հախումյան Տիգրան Սիմոնի	»
72. Աբրահամյան Աշոտ Գարեգինի	»
73. Աղաշանյան Արամ Աբելի	»
74. Մալխասյան Ստեփան Սարգսի	»
75. Իսահակյան Ավետիք Մահակի	»
76. Ալեքյան Հմայակ Մովսեսի	Շիրակի թեմ
77. Սարգսյան Վարոս Խուրշուդի	»
78. Աթոյան Սերոբ Հովհաննեսի	»
79. Սարգսյան Մուշեղ Մկրտչի	»
80. Մելիքսեթյան Անուշավան Սարգսի	»
81. Մելքոնյան Լևոն Հակոբի	»
82. Խաչատրյան Յուլիա Մորոսի	»
83. Գործակալյան Հովհաննես Մկրտչի	»
84. Թաշճյան Սարգիս Գրիգորի	»
85. Մինասարյան Հայկասար Մնացականի	»
86. Հարությունյան Գավրոշ Գրիգորի	»

Անուն, խզգանուն, հայրանուն	Թեմ
87. Արմենյան Արմեն Նուրիջանի	Շիրակի թեմ
88. Ղարիբյան Արարատ Սահակի	»
89. Հովսափայիան Փանդին Պողոսի	Վրաստանի թեմ
90. Ննիգուրիյան Հովհաննես Կոնստանդինի	»
91. Խարատյան Հովհաննես Մկրտիչի	»
92. Գրիգորյան Լևոն Գրիգորի	»
93. Ավադյան Առաքել Հովհաննեսի	»
94. Միրզոյան Լևոն Արզումանի	»
95. Դովլեթյան Սմբատ Հակոբի	»
96. Մելիքնուբարյան Հովհաննես Վարդանի	»
97. Աղաջանյան Արմենակ Սարգսի	»
98. Ղամբարյան Մարգարիտ Ռոմանի	»
99. Սրվանձադյան Գարեգին Համադասպի	»
100. Կաճկաճյան Նիկոլ Ալեքսանի	»
101. Շահպարտյան Սամվել Պողոսի	»
102. Մելիք Կարապետյան Փաշա Մարտիրոսի	»
103. Բեշտավյան Միքայել Ջակոբի	Նախիջևանի թեմ
104. Դուրքերյան Միքայել Կարապետի	»
105. Շիրմանյան Նիկոլ Հուսապարտի	»
106. Ղաթլամաճյան Ներսես Մկրտչի	»
107. Այուբյան Գևորգ Հարությունի	»
108. Տեր-Մկրտչյան Արշակ Հարությունի	Բաքվի թեմ
109. Բաբայան Բախշի Հովհաննեսի	»
110. Խաչատրյան Նիկողոս Խրիստաֆորի	»
111. Հակոբյան Բարիս Մարտիրոսի	»
112. Հովակիմյան Անդրեաս Հարությունի	»
113. Գրիգորյան Սամսոն Ալեքսանի	Լեոնային Ղարաբաղ
114. Զաքարյան Սեդրակ Հովհաննեսի	Կիրովաբադ
115. Միրզոյան Սրապիոն Թամարազի	Հյուսիսային Կովկասի թեմ
116. Դուլիկյան Ամադիկ Սերոբի	»
117. Տ. Հակոբյան Համադասպ Արմենակի	»
118. Խալաթյան Ալեքսան Դերձինի	»

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՎՈՐ ԺԵՍԱՐԱՆԻ

1945---46 ՈՒՍՈՒՄՆ. ՏԱՐՎԱ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՂԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ս. Էջմիածնի Հոգևոր ճեմարանն ունի դպրանոցական (միջնակարգ) և ճեմարանական (բարձրագույն) բաժիններ:

Հոգևոր ճեմարան ընդունվում են 18—35 տարեկան քաղաքացիները:

Գպրանոցական բաժնում ընդունվում են առնուազն Հայոց յոթամյա դպրոցներ ավարտողները, իսկ ճեմարանական բաժնում՝ տասնամյա և բարձրագույն դպրոց ավարտողները:

Հոգևոր ճեմարան մտնել ցանկացողները պետք է դիմում ներկայացնեն Ս. Էջմիածնի Հայոց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդին և

դիմումի հետ ներկայացնեն հետևյալ փաստաթղթերը՝

1. ծննդյան վկայական.
2. ուսման վկայական.
3. ընդարձակ ինքնակենսագրություն.
4. երկու լուսանկար, սեփական ստորագրությամբ:

Դիմումներն ընդունվում են մինչև 1945 թվի սեպտեմբերի 25-ը:

Հոգևոր ճեմարանը գիշերոթիկ դպրոց է և ուսումը ձրի:

Հասցեն՝ Էջմիածին— Հայոց Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդ:

